Biblioteca Co...
Regiunea
Hunedoara-Deva

TRĂIASCĂ A 40-A ANIVERSARE
A PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 9 (68) • 1 Mai 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

STEGARUL MĂRETIEI UMANE

Puțini dintre contemporanii evenimentului puteau să bănuiască în primăvara aceea, ce influență hotărîtoare va avea asupra dezvoltării artei și literaturii noastre — ca și asupra fenomenului social în ansamblu — faptul că în mai 1921, într-o casă oarecare dintr-un vechi cartier al Bucureștiului, cîteva sute de muncitori puneau bazele Partidului Comunist din Romînia.

Timp de două decenii și mai bine, pînă la victoria asupra fascismului și sfărîmarea dictaturii antonesciene, această influență s-a exercitat mai mult sau mai puțin evident, cu intensificări și scăderi determinate de condițiile politice generale, de avîntul sau refluxul valului revoluționar. Este perioada în care apar unele din cele mai bune opere ale literaturii romîne moderne, opere în care răsună tot mai acut accentele criticii sociale și se reflectă tot mai viu contradicțiile de clasă. Ecoul profundelor frămîntări din viața poporului se face auzit — cu inerentele deosebiri cantitative și calitative — în creația principalilor autori contemporani. Îl vom distinge în cele trei lucrări capitale ale lui Rebreanu (Ion, Pădurea Spînzuraților, Răscoala), în romanele lui Cezar Petrescu (Întunecare) și Camil Petrescu (Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război), în primul volum de versuri de Tudor Arghezi, în multe pagini din titanica operă sadoveniană, de la „Strada Lăpușneanu" la „Locul unde nu s-a întîmplat nimic".

A defini dimensiunile și intensitatea influenței exercitate de lupta politică a partidului leninist din Romînia, de activitatea sa ideologică — asupra creației unora din maeștrii literaturii noastre dintre cele două războaie, rămîne o sarcină importantă a criticii literare.

Pe lîngă această acțiune, oarecum implicită, lumina concepțiilor marxist-leniniste s-a răsfrînt mai direct în scrierile unor autori ca Al. Sahia, Ion Călugăru, A. Toma, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, D. Corbea și alții.

Odată cu preluarea puterii din mîinile burgheziei și moșierimii, în condițiile consolidării regimului democrat-popular, ale ofensivei neîntrerupte pe frontul construcției socialiste, partidul a creat artiștilor și scriitorilor perspectiva unei activități grandioase, pusă — pentru prima dată în istoria țării noastre — pe de-a-ntregul și în mod deschis în slujba poporului. Înarmîndu-ne cu înțelegerea științifică a fenomenului social-politic, avangarda clasei muncitoare ne-a creat totodată posibilitățile materiale de a cunoaște nemijlocit cele mai semnificative aspecte din viața poporului, din munca și lupta făuritorilor noii societăți. Trebuie subliniat faptul că și aici, ca și în toate celelalte sectoare, s-a confirmat adîncul adevăr leninist, că revoluția socialistă este prima revoluție din istorie care nu se mărginește să arate poporului doar niște avantaje morale, ci îi oferă totodată roade materiale.

Partidul a conferit oamenilor de artă din țara noastră, considerați de foștii exploatatori drept un fel de măscărici, de ciudățenii ale naturii, — demnitatea muncii libere în rîndul maselor de milioane de constructori ai vieții noi.

Rezultatele concrete ale acestor prefaceri revoluționare n-au întîrziat să se arate.

Literatura romînă a pășit hotărît pe drumul realismului socialist, luminat de exemplul strălucitelor realizări ale scriitorilor sovietici; în mai puțin de șaptesprezece ani cîți au trecut de la eliberarea țării noastre, s-a creat un front larg de artiști ai cuvîntului „ce exprimă adevărul", de la maeștri venerabili, care-și mai amintesc silueta lui Eminescu, pînă la debutanți de anul acesta sau anul trecut, născuți după 23 August 1944. Cele mai bune dintre creațiile poeților și prozatorilor noștri, ale dramaturgilor, criticilor și istoricilor noștri literari, militează cu talent și entuziasm pentru formarea noului tip uman, omul epocii comuniste. Profilul moral al acestuia a încetat să mai fie o ficțiune artistică; tot mai multe din trăsăturile viitorului pot fi descifrate de pe acum în fizionomia eroilor vieții și literaturii noastre, așa-zișii „oameni simpli" — poporul, care și-a luat soarta în propriile mîini, făurind — sub conducerea partidului — fericirea. Iar marea fericire a noastră, a scriitorilor, a oamenilor de artă în genere, constă în faptul că trăim și muncim în cea mai luminoasă perioadă din istoria patriei noastre. Vedem înfăptuindu-se prefaceri uriașe, transformări structurale în peisajul natural și în conștiința oamenilor. Toate aceste schimbări uimitoare se desfășoară în profunzime și într-un ritm neobișnuit de rapid.

Tocmai de aceea, sarcina literaturii de a ține pasul cu viața, de a deschide drum noului din viață, combătînd ceea ce stînjenește apariția și dezvoltarea unor forme superioare ale existenței sociale, este o sarcină măreață, dificilă și pasionantă totodată. Desfășurînd o intensă activitate ideologică, partidul clasei muncitoare educă ferm și consecvent pe artiști și scriitori în spiritul abordării curajoase a principalelor probleme ale actualității, în spiritul dragostei și entuziasmului pentru creația poporului, al intransigenței față de slăbiciuni, de tendințele retrograde.

De la raportul Comitetului Central, prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al P.M.R., pînă la articolele de specialitate care apar în mod obișnuit în presa de partid, totul vorbește concludent și convingător despre atenția și adîncimea analitică impresionantă cu care conducerea partidului se îngrijește de progresul artei și literaturii, aplicînd consecvent principiile leniniste, inspirîndu-se din experiența gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, trasînd cu mînă sigură itinerariul noilor succese. Așa cum ne învață partidul, așa cum demonstrează practica muncii literare, principala chezășie a izbînzilor artistice este legătura temeinică, permanentă, cu activitatea constructorilor socialismului. Aici trebuie să avem în vedere existența unui fenomen nou, calitativ diferit de situația din trecut, și anume, de faptul că astăzi, la noi, eroii vieții sînt și eroii literaturii, ei constituind totodată principalul nostru public cititor. Acest nou auditor nu vede în artă un mijloc de „a-și omorî vremea" — ci o armă, un sprijin în activitatea creatoare. Eroii-cititori sînt oameni pentru care ideile partidului, stilul partinic de a gîndi și acționa, devin tot mai mult un „modus vivendi", de la cele mai importante pînă la cele mai mărunte probleme ale existenței. Ei sînt cei care înfăptuiesc minunile de fiecare zi ale vieții noastre, arhitecți și zidari ai cetăților energiei, stăpînii și lucrătorii cîmpurilor fără granițe, vrăjitorii mașinilor electronice și ai sintezelor inedite, visători cu picioarele pe pămînt și cu ochii în zarea marilor traiecte cosmice.

Pentru fericirea de a fi contemporani cu asemenea oameni, pentru cinstea de a-i înfățișa în operele noastre pe făuritorii și stăpînii Romîniei socialiste — exprimăm recunoștința noastră acelei forțe care-a pornit la drum acum patru decenii, dintr-o casă oarecare a unui vechi cartier bucureștean, Partidul comuniștilor — stegar invincibil al frumuseții și măreției umane!

L

C. BARASCHI: OMAGIU PARTIDULUI

Mihai Beniuc

Cine-a vorbit...

Sîngele meu a vorbit stîncilor,
De-atunci stîncile picură miere și ceară,
Iar noaptea stau de vorbă cu stelele,
Luminoase ca ele.
Cine a vorbit din sîngele meu
Și a schimbat pietrele-n faguri?
Limba mea-i a omului de rînd
Cu intonații rurale,
Cu durități de topor despicînd uscăciunea,
Cu gingășii mai simple decît chemările
Mierlei în aluniș
Ori ca brîndușile-n umbra de crîng.
Cine a strigat din sîngele meu,
De s-a-nflorat întunerecul
Și s-a trezit din somn calea de lapte
Cu nesfîrșitele ei gloate de aștri?
Cine a chemat din sîngele meu,
De s-au făcut roșii la față zorii
Ca o fată mare cînd vine iubitul?
Unul din străbunii mei a fost un nour
Mai negru ca păcura suptă de sonde
Din miezul adînc al pămîntului.
Altul a fost șopot de frunză
Mai dulce ca doina privighetorii —
Eu fulger m-am născut
Scrijelat pe porțile cerului
De-o mînă nevăzută.
Cine pe fila hîrtiei îmi poartă
Sigură mîna
Ca p-a chirurgului
În trupul bolnav?
Știința mea-i limpede ca ciurolul de apă din munte.
Ca unu cu unu fac doi
Sau trei minus unu fac doi:
Ce caută mizeria-ntre oameni?
În lături cu mîna ce ia și nu dă,
În lături cu mîna ce pipăie pungi
Cu aur furat de la alții!
Cine m-a-nvățat
să grăiesc răspicat,
Să-mi fie gîndul drept
înșpicat,
O lance cu luceafăr în vîrf?
Cine m-a lăcut s-cunt timpuriu
ușorul secerat
Și s-aprind cuvîntul greu
ai cîntecului?
Sînt rîu care liniștește
Șuvoaiele repezi din munți,
Sînt munte cu zăpezile la coamă.
Cine m-a făcut ce sînt
Și ceea ce încă voi fi?
Seismogramele vii
Milioane de inimi umane,
Înscriu pe registrul măreței omeniri
Cutremurele mele subpămîntene.
Nu moartea,
Ci viața o vestesc
Pe dărîmăturile istoriei!
Profet le sînt
Acestor tulburi timpuri,
Acestor zbuciumate zile?
De-acasă prunc sărman
Al unor foști iobagi umili
prin veacuri.
Din matca lor de purtători
de arme
Pentru războiul celor ce trăiau
În viciu și belșug neleguiți,
M-am ridicat,
Dar nu cu-ndătinatul foc din gura puștii,
Ci cu atomul zdrențuit
Al suferinței noastre milenare
Aprins de vrerea leninistei ere!
Acesta-s eu.
Aceștia sîntem noi!

●

Nina Cassian

Pace, pîine, libertate

— Uite, acolo, pe zid,
e urma lăsată de scrisul nostru lucid.
Privește ce litere mari, inegale,
semne-ale vechii lozinci de partid,
din nopți ilegale.

— Nu văd nimica pe zid.

— Ba, Zidul e nou.
Ușina e nouă.
Și nou e fulgerătorul contur
al luminii pe care-o atingi.

Dar toate,
și noile vise,
sînt scrise, acolo,
în litera vechii lozinci.

CULTURA — BUN AL MASELOR

Ne-ar trebui noi formule prin care să putem consemna lapidar tot ce se petrece astăzi pe întinsul patriei. Nu întotdeauna cifrele reușesc să exprime deplin ceea ce am realizat sub conducerea Partidului în acești 17 ani de la Eliberare. Notăm, bunăoară, că în țara noastră activează în momentul de față peste 10.000 de formații teatrale de amatori, că la ora actuală avem aproximativ 6000 de brigăzi artistice de agitație, că între anii cutare și cutare s-au construit atîtea cămine culturale, că s-au înălțat noi case de cultură.

Desigur, și asta spune oricui destul de mult.

E nevoie însă de apelat la resursele imaginației pentru ca dincolo de semnele matematice seci să-ți reprezinți uriașul proces de transformare revoluționară a conștiinței maselor. Cîți oameni au început în acești ani efectiv să gîndească, să judece viața, să participe activ la treburile țării, să se simtă oameni în adevăratul înțeles al cuvîntului, să se ridice de la starea de înapoiere și inerție seculară spre orizonturile largi ale culturii, ale civilizației? Asta nu se mai poate transcrie prin cifre și procente, pentru că ceea ce se petrece în sufletul fiecărui om, în biografia lui interioară, dacă se poate spune așa, e imposibil de adus „la acelaș numitor". Orice schimbare petrecută aici este unică. Și dacă am încerca să schițăm un tablou, cît de cît exact, al transformărilor spirituale ale poporului romîn, el ar trebui să cuprindă aproape 18 milioane de rubrici, adică atîtea cîți locuitori are în momentul de față țara noastră.

Am lichidat analfabetismul.

În 17 ani am ajuns ca în cele mai îndepărtate cătune să se joace teatru, să se țină conferințe.

În 17 ani, pe plan cultural, poporul romîn, sub conducerea Partidului, a realizat cît n-a realizat în secole de existență.

S-ar părea că abia începem să trăim cu adevărat viața. Mărturie stau monumente ca Hidrocentrala „Vladimir Ilici Lenin" de la Bicaz, cu uriașul ei lac de acumulare, Casa Scînteii, edificiile de la Onești, Săvinești, Galați etc. Un atare salt uriaș în civilizație nu putea să nu se răsfrîngă și în literatură. S-a vorbit de nenumărate ori despre noua tipologie a nuvelisticii și romanului de după 23 August 1944, despre problematica nouă a literaturii romîne realist-socialiste.

Ca să ne dăm seama de numărul de cititori, în mod curent, raportăm tirajul cărților editate azi cu al celor editate în trecut, sau cercetăm totalul cititorilor cu permis înregistrat la biblioteci.

Și asta spune oricui destul de mult.

Un popor întreg citește, învață, muncește!

Au apărut și unele specii literare noi, edificatoare pentru modul cum cititorii înțeleg literatura, pentru modul cum sînt asimilate cărțile la noi: textul de brigadă, procesul literar — sau renasc altele ca, de pildă: piesa într-un act, despre care vorbim îndeobște mai puțin. Asupra lor am vrea să stăruim. Impresionează îndeosebi varietatea mijloacelor artistice folosite de către autorii programelor de brigadă. „Textul de brigadă" devine tot mai mult o specie folclorică foarte răspîndită.

Procesul literar, de asemenea, cucerește tot mai mult interesul maselor. Conținutul etic al unei opere literare culte este scenarizat, adecvat interpretării. Cititorii au ajuns să trăiască astfel în fața „spectatorilor" viața personajelor cunoscute prin intermediul lecturii. Mii de oameni sînt antrenați să citească.

Aceleași lucruri se pot spune și despre piesa de teatru într-un act, atît de solicitată de miile de echipe artistice de amatori.

Iată cum scriitorii și cititorii contribuie deopotrivă la îmbogățirea literaturii în cadrul acestui impresionant proces de asimilare a valorilor spirituale. Literatura a devenit un bun comun al maselor de oameni ai muncii, ridicate la o nouă viață de către Partidul clasei muncitoare. Privind la suprafață, totul ți se pare obișnuit; astăzi în Romînia se citește incomparabil mai mult decît în trecut. Dar dincolo de această constatare, ochiul atent va putea deslușî germenii culturii viitorului, făurită de întregul popor, luminat de învățătura partidului.

„*Desigur* — spune Lenin, referindu-se la procesul de trezire a conștiinței maselor, de activizare a lor, — *aceasta constituie un început de o extrem de mare importanță. E începutul unei revoluții mai grele, mai profunde, mai radicale, mai hotărîtoare decît însăși răsturnarea burgheziei, căci ea înseamnă victoria asupra propriei noastre rutine, asupra desmățului, asupra egoismului mic-burghez, asupra atîtor deprinderi pe care capitalismul blestemat le-a lăsat moștenire muncitorului și țăranului*". (Lenin — *Marea inițiativă*).

Un popor cult, posesor al marilor cuceriri ale civilizației moderne!

Asta înseamnă, printre altele, comunism. Și numai sub conducerea Partidului se poate năzui spre așa ceva.

Gh. Achiței

Vl. Maiakovski

STINDARDUL INSORIT

Zi-nitii de mai.
Stindardul de soare
topește zăpada pe plai.
Deasupra republicii
o veșnic lumină-arzătoare.
Muncă,
Pace,
Mai.
Roșu colindă
Europa-n tot locul !
Spală cutii de-nchisori
cu flăcări de mai.
Opriți-vă, aburi !
Să tacă și focul !
Oțel,
stop.
stai !
Azi,
cu o clipă
de luptă-nainte
pe străzile largi
și-n cîmpii,
numărăm
în cadența
fierbinte
forța
multelor
mii.
Soarele
n-are putere
să stingă
toată-amintirea
ce-am strîns :
prin colibe chineze
trecea
o flacără neagră,
noapte,
jale,
plins.
Șuieră-n jarul colonilor
biciul,
și arde.
Plantații irigate
cu sînge șuvoi.
Porniți,
coloni,
cu roșii stindarde,
cu noi
în marș
spre noi.
Liga *) se pierde-n discursuri,
pedantă.
Trapăie iarăși soldați.
Zăngăne,
hurule,
puștii și genile,
vicleana Antantă.
Ochi,
urechi,
vegheați !
Tace dușmanul,
fuge cum poate,
tace,
înfrînt,
sub pămînt.
Faceți curat prin minele toate,
Forță-nsutită
și-avînt.
Umăr la umăr
și mînă în mînă !
Stăm,
milioane,
alături la greu !
Nimeni în urmă un pas nu rămînă !
Clasa
ne poartă
mereu.
Timpule,
groapă adîncă
burjuilor sapă !
Ridicați cazmalele,
zilelor,
hai !
În lumea întreagă
altă zi
să înceapă !
Muncă,
Pace,
Mai !

În românește de MIHU DRAGOMIR

*) Fosta Ligă a Națiunilor.

PENTRU O LITERATURĂ DE ÎNALT NIVEL IDEOLOGIC ȘI ARTISTIC

Apropierea celei de a 40-a aniversări a Partidului iubit face să sporească zi de zi avîntul creator al oamenilor muncii din patria noastră. Rezultatele, de pe acum vizibile, ale întrecerii însuflețite, reliefează pregnant una din trăsăturile esențiale ale realității socialiste: creșterea continuă a răspunderii în muncă, precum și a capacității de rezolvare a problemelor din ce în ce mai complicate de către colectivele socialiste. Hotărîrea de a produce cît mai mult, cît mai ieftin și cît mai bine, este azi unanimă, ceea ce reflectă, între altele, și cît de adînc a pătruns în conștiința oamenilor convingerea că muncind pentru patria socialistă fiecare muncește și pentru propria bunăstare, pentru propria fericire. E o cucerire remarcabilă a epocii noastre și o victorie de seamă a Partidului clasei muncitoare.

Frontul literar nu face excepție de la starea de spirit generală. Sentimentul predominant cu care scriitorii întîmpină ziua de 8 Mai 1961 se degajă din dorința de a contribui cît mai eficient la împlinirea măreților sarcini elaborate de Congresul al III-lea al Partidului. Iată de ce ni se pare că e cît se poate de firească tendința, manifestată și în presa literară, de a se angaja o discuție largă asupra problemelor calității în creație. Acestui deziderat major i-a fost subordonată, de pildă, discuția pornită recent în paginile **Gazetei literare** în legătură cu modalitățile prozei. De asemenea, se cuvine să fie subliniat, ca un fenomen pozitiv și promițător, faptul că în toate (sau aproape toate) cronicile dedicate volumelor de versuri ale tinerilor poeți a putut fi urmărit și efortul criticilor de a nu limita aprecierea la acordarea unui calificativ, ci de a discuta fiecare volum în perspectiva dezvoltării generale a poeziei noi. Pînă și discuția despre **Siciliana** n-a fost o simplă controversă de apreciere, ci o dezbatere principială, în legătură cu sarcinile actuale ale literaturii. Dintr-o informație, deocamdată sumară, apărută în **Literaturnaia Gazeta**, am putut afla că nu de mult s-a ținut la Moscova o consfătuire a criticilor literari din R.S.F.S.R. închinată pregătirii celui de al XXII-lea Congres al P.C.U.S. Consfătuirea s-a desfășurat sub semnul îndemnului ca „critica să fie militantă, publicistică, eficientă, ceea ce cere ca analiza estetică a fenomenelor literare să fie întemeiată pe o adîncă analiză socială". Exemplul tovarășilor sovietici ne întărește în convingerea că sîntem datori să încercăm și noi o analiză multilaterală a fenomenului literar în lumina prefacerilor pe care le-a adus în viața oamenilor victorioasa ofensivă a socialismului. În raportul prezentat la Congresul al III-lea al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că principala caracteristică a politicii partidului este „ofensiva neîntreruptă a socialismului". Problemele și sarcinile literaturii nu pot fi discutate decît în această perspectivă. Larga întrecere a oamenilor muncii în cinstea celei de a 40-a aniversări a Partidului a scos și ea la iveală o bogăție atît de mare de probleme, conflicte, caractere, situații noi, încît nici un scriitor nu mai poate ignora întrebarea : de ce, totuși, cu toate succesele incontestabile ale literaturii, imaginea vieții noi din cărți este încă mai palidă decît cea a realității ?

Cercetarea atentă a materialelor Congresului al III-lea al P.M.R. ne ajută să ne dăm seama de marea complexitate a problemelor pe care le au de rezolvat colectivele socialiste ale oamenilor muncii. De pildă, în sectorul industrial : directivele Congresului prevăd că în următorii șase ani „vor intra în funcțiune peste 180 de întreprinderi noi și aproape 300 secții noi vor fi lărgite și reutilate aproape 400 de întreprinderi..." ceea ce înseamnă că în foarte multe întreprinderi sarcinile producției se vor împleti indisolubil cu cele care decurg din politica investițiilor ; totodată, cerința reducerii prețului de cost implică luarea în considerare a unor factori diverși ca : progresul tehnic, ridicarea calificării profesionale a muncitorilor, realizarea de economii. N-am enumerat decît cîteva aspecte, dar nu putem să nu adăugăm că fiecare din ele se leagă într-un fel sau altul cu bătălia pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii. De mare complexitate sînt și problemele care urmează să fie rezolvate în agricultură, unde ofensiva pentru continua lărgire și consolidare a sectorului socialist se împletește și cu luarea de măsuri variate pentru creșterea producției, iar ambele cu procesul de dezvoltare a „conștiinței socialiste a maselor țărănești".

Practica din ultimii ani a construcției socialiste și întreaga activitate a Partidului dovedesc că aceste probleme nu pot fi rezolvate la nivelul necesar, dacă în rezolvarea lor nu participă conștient și cu răspundere toți membrii colectivelor de muncă. În același timp discuția desfășurată pe marginea „Directivelor" în întîmpinarea Congresului a arătat cît de intensă e astăzi această participare : 4.850.000 oameni ai muncii, din care 285.000 au luat cuvîntul făcînd peste 65.000 propuneri. Cifrele vorbesc despre generalizarea tot mai pronunțată a unui fenomen esențial : milioane de oameni ai muncii, simpli participanți de rînd la construcția socialistă, discută sarcinile lor curente avînd perspectiva unor oameni de stat, adică ținînd seama de **întreaga complexitate** a problemelor pe care construcția socialismului le ridică, și fără a căror rezolvare progresul necontenit nu e posibil. Iar progresul necontenit e o lege de bază ale dezvoltării socialiste.

Despre acești oameni, cu un simț de răspundere din ce în ce mai înalt, au de povestit scriitorii în operele lor. Acești oameni sînt oamenii epocii noastre, eroii ei. Scriitorilor le place să repete că există un domeniu al realității în care competența lor depășește pe aceea a oamenilor de alte profesiuni — sufletul uman, dialectica sufletului uman. Dar ca să dezvălui sufletul unui contemporan, ca să urmărești mișcările sinuoase ale frămîntărilor și ale preocupărilor omului epocii noastre, trebuie mai întîi să cunoști bine aceste preocupări, să le înțelegi în adîncime. Iar așa ceva nu se obține fără un contact viu, îndelungat cu oamenii muncii. Numai cu intuiție, oricît de „pătrunzătoare" ar fi ea, nu poți să dezvălui psihologia unor oameni care rezolvă, cu un mare simț al răspunderii, probleme de stat. Marii scriitori realiști au lăsat posterității portrete minunate ale oamenilor din vremea lor, pentru că ei cunoșteau și înțelegeau excelent preocupările viitorilor eroi ai cărților lor. Ca să putem fi la înălțimea înaintașilor trebuie să ne înarmăm cu aceeași cunoaștere pătrunzătoare.

Este un adevăr îndeobște cunoscut că obiectul literaturii nu rezidă nici în problemele tehnice, nici în cele organizatorice, ci este omul, sufletul omului. Dar omul, portretul căruia îl au de realizat scriitorii epocii noastre, a învățat cu ajutorul partidului să rezolve operativ, îndrăznește, cu un înalt simț de răspundere cele mai complicate probleme tehnice și organizatorice. Nu se poate cere fiecărui scriitor să fie inginer, economist etc., dar i se poate cere să fie constructor entuziast al socialismului.

Tehnicismul anemiază literatura, o sărăcește din punct de vedere artistic, slăbește legătura între scriitor și cititor. Dar tehnicismul nu este un rezultat al inițierii prea stăruitoare a scriitorului în problemele tehnice, ci, mai degrabă o consecință a neinițierii, sau în orice caz a inițierii insuficiente, în problemele construcției socialismului.

Una din trăsăturile prozei din ultimul deceniu este și abundența romanelor-frescă în două, trei și chiar mai multe volume. Trebuie salutată sau nu această tendință ? Departe de mine gîndul de a pleda pentru vreun răspuns interdicțional. De bună seamă romanele-frescă au farmecul lor și locul lor în literatură, ele permit cuprinderea într-o singură construcție epică a unui material mai bogat de viață, urmărirea unor destine umane pe traectorii mai lungi și mai sinuoase etc. Să se scrie cît mai multe și cît mai bune romane-frescă ! Dar e supărătoare totuși, nu prezența romanelor-frescă, ci absența (sau prezența într-un număr disproporționat de mic) a romanelor „scurte", am zice „rotunde", care să dea posibilitate cititorilor să extragă învățăminte interesante din cîte un episod semnificativ. Ni se pare că problema ridicată nu poate fi redusă la o chestiune de preferință pentru cutare sau cutare tip de roman. Ea se leagă de o alta, semnalată de critică în ultimul timp : existența în multe lucrări epice a materialului parazitar, extinderea artificială a unor subiecte. Sîntem deci îndreptățiți să ne întrebăm (deocamdată) : preferința unilaterală pentru romane-frescă, pentru proza abundentă și prolixă nu este oare și o consecință a insuficientei selecțiuni artistice ? Sarcina selectării adecvate este o latură esențială a tipizării. Arta literară presupune condensare, cuprinderea unei bogății maximale de conținut într-un spațiu cît mai restrîns. Nu e un paradox, ci un adevăr recunoscut de știința literară că romanele lui Lev Tolstoi sînt un exemplu de creație condensată pînă la limită. De bună seamă sarcina reflectării realității noi, excepțional de bogată și complexă, are aspecte variate, dar în rîndul lor nu putem să nu înscriem datoria scriitorului de a alege din mulțimea de fapte semnificative acelea în care să poată fi condensată într-un singur episod tocmai excepționala complexitate a vieții noi. Orice diluare devine în acest punct de vedere derutantă.

Cercetarea materialelor Congresului al III-lea ne întărește convingerea că greșesc profund acei tovarăși care manifestă neîncredere în caracterul spectaculos și în intensitatea conflictelor din zilele noastre. Reliefînd mareele succese obținute în intervalul dintre cele două Congrese, raportul C.C. la Congresul al III-lea, atrage atenția și asupra problemelor încă nerezolvate sau insuficient rezolvate, de pildă, în sectorul investițiilor sau în domeniul explorărilor geologice. Enumerînd sarcinile specifice din fiecare ramură a producției, raportul scoate în relief amploarea și importanța eforturilor ce urmează să fie realizate cît și faptul că în fiecare domeniu e necesară inițiativa, îndrăzneala, operativitatea conjugată cu studierea temeinică a condițiunilor concrete. În procesul rezolvării tuturor acestor probleme care se împletesc cu aspectele dintre cele mai ascuțite uneori ale luptei ideologice, caracterele oamenilor se ciocnesc inevitabil, soluțiile cele mai bune, cele mai partinice își fac drum, dînd la o parte rezistența scepticilor, a birocraților, a celor comozi și rutinați. Doar în asta constă în fond ofensiva socialismului. Ni se pare că pentru progresul continuu al literaturii noastre, e util să repetăm din nou că nici un tablou al realității noi nu poate fi veridic, dacă scriitorul ocolește pudic problemele mai ascuțite și se preface că nu observă laturile negative ale vieții. Orice ofensivă se duce împotriva cuiva; este deci o absurditate să crezi că poți zugrăvi ofensiva socialismului fără să prezinți concret forțele, factorii, fenomenele, apucăturile împotriva cărora se duce ofensiva socialismului. Arta realist-socialistă o presupune cu necesitate. Negativismul nu constă în zugrăvirea fenomenelor negative, ci în ignorarea forțelor pozitive, în ignorarea ofensivei socialismului. Iată de ce ni se pare că predilecția unora pentru conflicte mai „simple" (mai comode, în fond) este un rezultat direct al insuficientei cunoașteri a ofensivei socialismului.

Literatura realist-socialistă are incontestabil problemele ei de creație, de măiestrie. Efortul creator se sprijină pe tot ce s-a cîștigat în dezvoltarea de pînă acum a literaturii, dar experiența se îmbogățește mereu, mai ales în contact cu viața nouă. Pînă și problemele tradiționale ale măiestriei se pun într-un fel nou. Cercetarea adîncită a materialelor teoretice despre viața nouă (în primul rînd a documentelor de partid), cît și contactul continuu cu viața, sînt necesare pentru înțelegerea multilaterală a acestui raport nou. Spiritul de răspundere al constructorilor socialismului, maturizarea continuă a conștiinței socialiste, nu pot să nu-i contamineze și pe scriitori determinîndu-i să se avînte cu aceeași răspundere în explorarea vieții noi și în elaborarea de forme adecvate, îndrăznețe, sfărîmătoare, capabile să redea măiestrit patosul vulcanic al înaintării socialismului. O atare activitate creatoare de mare inventivitate, de excepțional dinamism, ar constitui, în afară de orice îndoială, modul cel mai potrivit de încadrare în grandioasa sărbătoare a partidului.

Prin întreaga lui activitate, prin lupta lui dîrză și neprecupețită, prin fermitatea cu care conduce masele spre țintă, prin ampla acțiune de educație socialistă a oamenilor muncii, prin adînca explorare a problemelor teoretice, prin perspectiva luminoasă pe care o deschide spre viitor, partidul îndrumează literatura, ajutîndu-i pe scriitori să dea poporului opere de înalt nivel ideologic și artistic, reflectînd cuceririle cele mai importante ale umanității în epoca socialistă. Iar scriitorii valorifică imensul tezaur de învățăminte conținut în îndrumarea partidului, scriind cărți în care victoriile partidului, succesele luptei sale se întrupează pentru posteritate în tipuri și fapte de uimitoare frumusețe. Căci nu există în zilele noastre o realitate mai frumoasă și mai sublimă decît lupta uriașă a partidului, concretizată în acțiunile milioanelor de oameni pe care partidul îi conduce spre zorile minunate ale comunismului.

Mihai Novicov

CONDIȚIA SCRISULUI ȘI A SCRIITORULUI

Unui tînăr sau unui adolescent format în anii regimului popular, multe lucruri posibile numai în acest regim i se pot părea firești. E greu pentru el să sesizeze, contrastul violent cu un trecut pe care nu l-a trăit. I se pare normal ca în jurul său, în uzină, în școală, pretutindeni orice făgăduință de talent să fie stimulată, educată, dusă la împlinire. Cercul literar sau artistic, cenaclurile de arte, fac parte din coordonatele culturii socialiste.

Condiția artei și artistului în trecut — și ceea ce pentru noi astăzi e trecut, în lumea capitalistă, prezentul — era privată de un adevăr rezistent la orice travestire. Arta era o marfă mai puțin cerută decît celelalte mărfuri în condițiile analfabetismului și ale tirajelor minuscule. Realitatea servea mereu cîte un duș înghețat acelor artiști care se complăceau cu încăpățînare în iluzia independenței absolute. Încă din 1905, Lenin arătase artiștilor că au de ales între dependența camuflată față de editorul burghez și de publicul „celor zece mii", care se plictisesc și suferă de obezitate, și punerea curajoasă a creației în slujba poporului lor, în slujba clasei revoluționare și a partidului. În deceniile de luptă în ilegalitate, Partidul Comunist din Rominia a reamintit scriitorilor de teza leninistă.

În regimurile bazate pe exploatare, artistul sau scriitorul care nu acceptă situația înjositoare de „grămătic" sau de măscărici, nu pot trăi din munca lor. Într-un articol polemic, Caragiale a arătat că cele două resturi pe care le avuseseră scriitorii pentru boieri se păstrau și în societatea burgheză. Cu deghizări de independență, cu frazeologie onctuoasă ori solemnă, stăpînitorii de la 1895 cereau scriitorului să le exprime punctul de vedere și să-i amuze. Au acceptat-o mai ales mediocrii sau nulitățile, față de care singura îndulgență a istoriei literare este că i-a uitat. Altfel, raportul cu scriitorii de valoare care dădeau glas simțămintelor populare, este de continuă ostilitate, plătită cu mizerie și umilințe.

S-ar putea alcătui liste foarte lungi care să mărturisească cu elocința nudă a faptelor, atitudinea oficialității trecute față de scriitori. Sînt gesturile de nepăsare sau de dușmănie. E acel „Ce să-i facem" cu care în parlament I. Brătianu a răspuns apelului făcut de Bolliac în favoarea lui Bolintineanu muribund. E filipica lui Dimitrie Sturza, fost ministru și academician, împotriva lui Caragiale, ori destituirea aceluiași funcționar Caragiale de către același Sturza. Sînt campaniile duse împotriva lui Arghezi sau Bogza de către apărători ai moralei burgheze, de felul lui Georgescu-Cocoș. Astăzi, strigătele victorioase ale lui Cocoș ne par numai ridicole. La vremea lor, asemenea țîșnituri de noroi au înveninat existența multor scriitori.

Dureros de lungi ar fi listele cu scriitorii morți înainte de patruzeci de ani, cu scriitorii morți la casa de nebuni, cu scriitorii morți de tuberculoză. Boala de plămîni se asociase într-atîta cu condiția scriitoricească, încît căpătase un nimb romantic, era considerată semn de talent. Mai ales după 1860—70, cînd se înmulțesc în literatură acei pe care Gherea i-a denumit artiști proletari culți, crește și numărul de vieți secerate prematur — Eminescu. Traian Demetrescu, Petică, Săvescu, Iosif. Sahia, Bogdan Amaru, George Mihail Zamfirescu...

Cel mai caracteristic și-a arătat capitalismul esența atunci cînd considerarea muncii artistice drept o martă oarecare a acționat ca o frînă, a împiedicat sau a oprit pur și simplu creația. În muzică există un exemplu înzgrozitor de clar, consemnat în memoriile lui Hector Berlioz. Într-o vreme cînd lipsurile permanente erau mai acute, compozitorul a avut într-o noapte ideea unei simfonii. Prima parte o avea toată în minte. Pe cale s-o treacă pe hîrtie, s-a gîndit la urmările practice și și-a dat seama că nu-și putea permite luxul să compună simfonia. Ar fi însemnat un plus de cheltuieli — imprimarea partiturii, închirierea sălii de concert. Și-a impus să uite, s-a zbătut două nopți și a reușit.

Nu mulți artiști au avut tăria să-și înfrîneze elanul creator ca Berlioz. Dar situații asemănătoare se întîlnesc nenumărate și la noi. E corespondența lui Eminescu sau cifra ridicolă de drepturi de autor pe care Caragiale a comunicat-o fiului său. În jurnalele scriitorilor, cîte ni s-au păstrat, în însemnările lui Camil Petrescu, sau Mihail Sebastian, revin aceleași întrebări. Vor avea răgazul să termine piesa ori romanul schițat ? Vor putea convinge pe vreun director de teatru să intercaleze piesa respectivă între două comedii bulevardiere, ori pe vreun editor să aloce hîrtia și tiparul destinat unei noi ediții din Mătăniile lui Barclay, platitudinile lui Drumeș sau Dessila ?

Considerente de prestigiu, pofta de osanale a cîte unui „rege al culturii", care se resemna cîte o dată să repartizeze propagandei culturale o cîtime din redevențele caselor de joc clandestine, isca periodic cu multă larmă cîte o vastă acțiune în favoarea scrisului, cîte o „Lună a cărții". În timpul și în afara acestor luni, scriitorii chiar ajunși la maturitate și faimă, continuau să-și pună problema existenței, sau, pur și simplu, urmau tradiția și mureau de tuberculoză.

Condiția nouă a scriitorului înseamnă dobîndirea demnității pe tărîm moral și material. Tot ceea ce s-a făcut pentru artiști are această semnificație și ideea de caracter popular capătă noi înțelesuri. Prețuirea materială și morală, contactul mereu reînnoit între scriitor și cititor, împlinește un vechi vis al atîtor clasici care observau cu amărăciune că cei pentru care scriau nu erau în stare să-i citească.

Scriitorul din trecut se întreba dacă va putea fi tipărit, dacă va ajunge la cititor. Tînărului de astăzi i se pare firesc că puterea de stat populară caută prin toate mijloacele să descopere și să formeze talentele. E necesară însă oricînd și mai ales cu prilejul marii sărbători a partidului și a întregului popor, conștiința că aceste stări firești s-au plămădit dintr-o enormă cheltuială de energie și sacrificii, că sînt în primul rînd, roadele celor patruzeci de ani de luptă a comuniștilor.

Silvian Iosifescu

PARTIDUL — ÎNDRUMĂTOR AL LITERATURII

Vorbim despre a 40-a aniversare a Partidului, cu sentimentul că cinstim în ea o expresie concentrată și o culme a întregii noastre istorii. Căci, partidele comuniste și muncitorești, continuînd la nivelul cel mai înalt tradițiile de luptă ale popoarelor, au într-un fel vîrsta acestora. Secera și ciocanul din emblema lor poartă cîldura mîinilor celor care-au trudit milenii pe ogoare și au asudat îndelung lovind metalele pe nicovală. Filozofia lor, așa cum au arătat Marx și Lenin, se bazează pe tot ceea ce spiritul creator al geniului uman a elaborat mai prețios de-a lungul veacurilor. De aceea ea și numai ea a ridicat masele muncitoare la conștiința propriei valori istorice, le-a eliberat de prejudecăți, le-a organizat la luptă sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești, le-a arătat calea dreaptă spre fericire, cultură și bunăstare.

În condițiile grele ale ilegalității, Partidul Comunist din Rominia a apărat cu intransigență revoluționară adevăratele valori ale culturii noastre, într-o vreme cînd brute dezlănțuite terfeleau memoria marilor clasici, le ardeau cărțile în piețe publice sau le despicau „voinicește" cu topoarele. În bătălia dintre cele două culturi, Partidul, demascînd ideologia reacționară, antipopulară și antinațională, a militat tot timpul pentru promovarea unei arte cu adevărat *mare*, oglindă a vieții poporului și slujitoare a acestuia. E cît se poate de semnificativ, în acest sens, faptul că încă din 1927 revista *Cultura proletară* reproducea cunoscuta convorbire a Clarei Zetkin cu Vladimir Ilici Lenin, sub titlul *Lenin despre artă și cultură* : „Știu bine ! Sînt oameni în adevăr convinși că vor trece peste greutățile și pericolele momentului cu *panem et circenses. Panem*, desigur ! *Circenses*, dacă vor ! Dar să nu uite că spectacolele de circ nu sînt artă : ele nu sînt decît o petrecere mai mult sau mai puțin frumoasă. (...) Muncitorii și țăranii noștri merită, într-adevăr mai mult decît *circenses*, ei au dreptul la arta adevărată, la marea artă".

Iată de ce, în lumina acestei înalte aprecieri a artei, ne apare și mai stupidă propaganda reacționară, susținută în anii imediat următori Eliberării de către „teoreticienii" crizismului, care socoteau socialismul și în general democrația, incompatibile cu cultura, cu arta și știința. Partidul a combătut cu fermitate gogoriștele reacțiunii, menite să deruteze pe cei neavizați, iar prodigioasa înflorire a științei, artei și culturii, în anii regimului democrat-popular, a constituit replica cea mai puternică, dată întregului arsenal de minciuni și calomnii ale dușmanului de clasă. Principiul leninist al revoluției culturale, aplicat cu consecvență de Partidul Muncitoresc Romîn, a scos la iveală nenumărate talente în toate sectoarele artei. Oameni înzestrați cu darul versului, care în vechea orînduire n-ar fi putut decît să-și plîngă dorul și amarul în frunză și-n fluier de soc, oameni al căror talent plastic ar fi rămas săpat în codriști de bici și-n stîlpii porților, oameni al căror talent muzical s-ar fi risipit în singurătățile pădurilor și-a căror agerime grațioasă ar fi rămas uitată în praful horelor de la țară, — toți aceștia au putut și pot, cu sprijinul Partidului, să-și cultive talentul, să publice în ziare și reviste, să-și expună producțiile la expoziții, să cînte și să joace pe principalele scene ale țării. Ei nu mai rămîn niște anonimi disprețuiți, cum au rămas cei ce-au zămislit baladele, încremenind apoi sub ceață și uitare. Robul de pe moșie avea un nume cu care să poată fi tras la răspundere pentru biruri, și dări ; robul care a oftat doinele a rămas însă un ANONIM. Cuvîntul acesta sec și gol ca o coajă de nucă uscată, înghesuind în nimicnicia lui un imens cimitir de creatori, în epoca noastră rămîne o noțiune întristătoare de istorie literară.

Uimitoarea revoluție culturală de la noi, parte integrantă a revoluției socialiste, concretizată în numărul mare al talentelor ivite din popor, în cifrele surprinzătoare ale tirajelor din operele clasicilor, ilustrează cu prisosință cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej care spunea, în noiembrie 1946, cînd reacționarii mai vînturau încă teoriile lor neroade : „Democrația și concepțiile care o călăuzesc înseamnă tocmai salvarea de la naufragiu a celor mai autentice valori etice, culturale și politice, înseamnă o revalorificare a tuturor valorilor reale ale trecutului". Iată de ce nu s-a produs, nu s-a putut produce nici o criză a culturii, cum scontau mincinoșii profeți ai reacțiunii.

Luptei poporului nostru pentru socialism i s-au alăturat cei mai de seamă reprezentanți ai culturii și artei romînești.

Scriitori din generații mai vîrstnice, în general oameni de cultură cu convingeri democratice și cu adîncă dragoste de popor, ca Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Gala Galaction, Tudor Vianu, M. Ralea, Perpessicius, G. Călinescu, Al. Philippide, Ion Agîrbiceanu, Cezar Petrescu, A. Toma, Camil Petrescu, I. Pas, I. Călugăru, D. Botez, V. Eftimiu, Al. Șahighian, alături de generația imediat următoare care număra nume ca : Mihai Beniuc, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, M. Breslașu, D. Corbea, Cicerone Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Radu Boureanu, Eusebiu Camilar, M. Davidoglu, Lucia Demetrius, Maria Banuș, A. Baranga, au pornit cu dragoste și elan pe drumul indicat de partid, înfățișînd trecutul dintr-un unghi estetic și ideologic nou, unii obținînd succese remarcabile în oglindirea actualității. Atitudinea acestor intelectuali patrioți nu putea fi alta. Ei înțelegeau așa cum arăta acad. G. Călinescu. în *Tribuna poporului* din 15 septembrie 1944 că „ar fi o lipsă de spirit civic, acum, la începutul nouii ere democratice să stăm la o oparte. Poporul intră în plinele sale drepturi, trebuie și vrem să fim alături de el".

Integrarea în noul făgaș al istoriei, urmat de poporul nostru sub conducerea partidului, contactul cu ideologia marxist-leninistă a reprezentat în creația scriitorilor un reviriment. În lumina noii filozofii a istoriei ei au înțeles științific lupta poporului, creînd opere de o valoare excepțională precum „Nicoară Potcoavă" de Mihail Sadoveanu, „Un om între oameni" de Camil Petrescu, „Cîntare omului" și „1907" de Tudor Arghezi, „Desculț" de Zaharia Stancu, „Bălcescu" de Eugen Jebeleanu. Alți scriitori s-au inspirat din lupta ilegală a partidului, din lupta împotriva fascismului, din evenimentul de răscruce al istoriei noastre : Eliberarea patriei cu ajutorul glorioasei armate sovietice, din lupta pentru consolidarea orînduirii democrat populare.

Dintre numeroșii scriitori care s-au inspirat din această sferă tematică, amintim pe Marcel Breslașu cu *Cintec de leagăn al Doncăi*, Dumitru Corbea cu *Doftana*, Mihai Beniuc cu romanul *Pe muchea de cuțit*, Eugen Barbu cu *Șoseaua Nordului*, Mihai Novicov cu *Povestiri despre Doftana*, A. G. Vaida cu romanul *Clocote*, Corneliu Leu, cu *Singele și apa*, Teodor Mazilu cu *Bariera*, Aurel Mihale cu *Nopți înfrigurate*, Ion Bănuță cu *Cetatea tăcerii*, Mihu Dragomir cu *Întoarcerea armelor*, Haralamb Zincă cu *Un cicil în tranșee* și *Jurnal de front*, Pop Simion cu nuvelele din volumul *Afișe de bal*, Vasile Rebreanu cu schițe și povestiri din volumul *În plină zi*.

Alături de unii scriitori din generațiile mai vechi, au abordat cu succes noile teme ale literaturii noastre prozatori și poeți din generațiile care s-au format după 23 August 1944. Folosind metoda de creație a realismului socialist, scriitorii din generațiile noi, crescute și educate de partid, au devenit totodată cronicari pasionați ai actualității. Nu există eveniment din istoria noastră contemporană care să nu-și fi găsit cîntăreții în vers, în proză sau în dramaturgie.

Dacă în țările capitaliste arta burgheză se îndepărtează tot mai mult de viață, neputînd răspunde la marile probleme sociale, în schimb viața noastră nouă, condițiile politico-economice, create de popor sub conducerea partidului, au plămădit zi de zi un om nou, un erou luminat de zorii socialismului, care biruind greutăți și neajunsuri, în luptă cu dușmanul de clasă și cu tainele naturii, a schimbat înfățișarea țării noastre, schimbîndu-se pe sine însuși, devenind treptat un model de conduită civică și de atitudine comunistă. Putem afirma cu justificată mîndrie că frumusețea reală a oamenilor vii, formați în luptă și muncă entuziastă, a stat la baza eroului literar. Au devenit de mult populare asemenea figuri, precum Mitrea Cocor al maestrului Mihail Sadoveanu, Anton Filip din *Bărăgan* al lui V. Em. Galan, muncitorul comunist Bucsi Karoly, noul director al fabricii naționalizate din romanul lui Nagy Istvan, *La cea mai înaltă tensiune*, Ion Anghel și Ilie Barbu din *Desfășurarea* sau Anton Modan din *Îndrăzneala* de Marin Preda, Lazăr de la Rusca din poemul lui Dan Deșliu, Ana Nucului din povestirea cu același titlu a lui Remus Luca, Mitru Moț din *Setea* lui Titus Popovici.

Îndrumarea partidului a dat liricii noastre o orientare creatoare, poezia aflînd adevăratele sale resurse. Lirica noastră realist-socialistă, inspirată din tumultul vieții contemporane, a impus un mare număr de personalități creatoare, cu modalități de expresie dintre cele mai variate. Continuînd tradițiile poeziei noastre cetățenești, poeții de astăzi au făcut din versul lor o armă eficace pentru mobilizarea maselor de oameni ai muncii în lupta avîntată pentru înfăptuirea chemărilor partidului care nu sînt decît chemările propriei lor conștiințe. S-au afirmat, pe lîngă numele amintite, individualități poetice originale: Victor Tulbure, Nina Cassian, N. Tăutu, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Ion Brad, Tiberiu Utan, Al. Andrițoiu, Ion Horea, Teodor Balș, Ștefan Iureș, A. Rău, A. E. Baconski, Gh. Tomozei, N. Stoian, Al. Jebeleanu, Gica Iuteș, Violeta Zamfirescu, Leonida Neamțu și mulți alții, pînă la tinerii Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Constanța Buzea, Miron Scorobete, pe care îi întîlnim frecvent în paginile ziarelor și revistelor noastre.

Partidul a îndrumat cu înțelepciune și siguranță pe scriitorii noștri, pe drumul neabătut al realismului-socialist al artei militante, ajutîndu-i să înțeleagă faptul că individualismul, evazionismul, estetismul sau proletcultismul duc în mod inevitabil la îndepărtarea artei de viață, de adevărata ei menire. Partidul cere scriitorilor noștri să lupte pentru o literatură de un înalt nivel artistic, care să răspundă exigenței tot mai mari a publicului cititor.

Firește, creșterea literaturii noastre se vădește în primul rînd în nivelul ei calitativ, în spiritul ei partinic, în caracterul ei popular, în felul în care, oglindind viața, participă la înnobilarea omului, la educarea lui ca bun constructor al socialismului.

„Rolul activ pe care-l îndeplinesc scriitorii din Rominia în revoluția socialistă — arăta acad. Mihai Beniuc la al III-lea Congres al scriitorilor sovietici — nu poate fi închipuit fără îndrumarea partidului clasei muncitoare, fără ideologia marxist-leninistă, precum și fără cunoașterea literaturii și ajutorul scriitorilor sovietici".

Lupta continuă a Partidului împotriva manifestărilor ideologiei dușmane, îndrumarea cu consecvență a scriitorilor spre însușirea filozofiei marxist-leniniste, spre contactul nemijlocit cu viața au constituit ajutoare dintre cele mai prețioase pentru înflorirea artei realist-socialiste în patria noastră. Partidul i-a învățat pe scriitori că o condiție vitală a artei mari și adevărate este contactul nemijlocit cu viața. Într-o scrisoare către Gorki din 31 iulie 1919, Vladimir Ilici Lenin, referindu-se la capacitatea scriitorilor de a sesiza *noul*, de a-l înțelege și a-l zugrăvi în spirit partinic, spunea : „Una este să observi și alta este să simți în fiecare zi viața, prin contact nemijlocit cu ea",

Tocmai pentru că scriitorii simt aceasta ca o nevoie organică pentru creația lor, ei întîmpină cu atenție și bucurie îndrumările referitoare la literatură și artă, precum acelea date de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în conferința Organizației regionale de partid Cluj : „...organele și organizațiile de partid trebuie să combată cu tărie ruptura de viață care se manifestă în creația unora dintre scriitori și artiști, slaba reflectare a operei de construire a socialismului și a eroilor acestor opere, oameni simpli ai patriei noastre, tendințele de refugiere în trecut sau într-o tematică îngustă, lipsită de semnele distinctive ale epocii pe care o trăim, neglijarea conținutului operei de artă de dragul unei pretinse originalități în formă".

Scriitorii noștri, în desele lor întîlniri cu oamenii muncii de pe șantiere, din gospodăriile colective, din uzine și fabrici, s-au putut pătrunde o dată mai mult de înaltul adevăr al esteticii leniniste. Ascultînd comentariile oamenilor muncii referitoare la operele lor și ale colegilor lor, ei au putut avea sentimentul că citesc un excelent tratat de estetică, estetica vieții, scrisă de constructorii socialismului, educați de Partidul Muncitoresc Romîn. Observațiile, gusturile și aprecierile acestor oameni vorbesc limpede despre legătura indestructibilă dintre învățătura partidului nostru și viața poporului. Și pe această cale, oricine se poate convinge că îndrumarea de către partid a literaturii înseamnă, de fapt, conducerea ei de către popor, care vede în Partid : „Stegarul zborului spre astre / Și-al fericirii pe pămînt".

I. D. Bălan

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director : acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE :
Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

drum de luptă și victorii

PMR

Ana Șoit

Cîntec partidului

Îți mulțumesc că ai crezut în mine...
Pe lume numai tu mi-ai spus că-s bun,
Eu anii negri astăzi mi-i răzbun
Străluminînd viața mea prin tine.

Din lume-am fost o undă, un atom.
Tu mă faci paznic peste-un lan de vise
Și pentru-ntîia oară, pare-mi-se,
Simt bucuria mare de-a fi om!

Mi-s cîntecele ciocîrlii zbucnite;
Nimic nu le lipsește pentru zbor.
De-atîta fericire ochii dor,
Și de lumină-s pleoapele rănite

Eu viața mea și cîntul îți le-nchin
Cu visele, un riu fără răgaz,
Și-asemeni uriașului Bicaz
Voi încerca să izvodesc lumini.

Omul meu

Omul meu cînd se-ntoarce din mină
Poartă-n păr mirezmele adînci ale pămîntului
Cum aduce vulturu-n aripi stropi de lumină,
Tăind în două fluierele vîntului

Pe gene i-a mai rămas pulbere-albastră
Minereu praf, cît un bob să alegi,
Parc-am vorbi despre dragostea noastră
Cînd vorbim despre dragostea lumii întregi.

Valeria Bolculesi

Cîntecul

Am ajuns la porțile Doftanii.
N-am merinde,
duc în traistă anii...

Pe Telega, jos, jucînd în volburi,
soarele s-a sfărîmat în cioburi.

Fumul serii urcă în Cetate...
Cine oare, a strigat „Nu bate"?

Toaca-toaca,
bate toaca,
bate...

Undeva, un cîntec, fără teamă,
s-a aprins ca flacăra
și cheamă!
Tună pașii grei și se frămîntă:
— Unde?
— Care ușă?
— Cine cîntă?
Șuieră cravașa de tortură
peste gură, numai peste gură...

Toaca-toaca,
bate toaca,
bate...

Doar o clipă doborît sub rangă —
cîntecul se-nalță ca o creangă...
Cîntecul
din piepturile toate,
cîntecul
ca un torent răzbate,
sfărîmînd celule și lăcate!

. . . . . .

Tremură cravașele în mînă.
Pașii-mpleticiți abia se-ngînă.

A tăcut și toaca.
Nu mai bate.

Numai cîntecul, descătușat,
străbate,
numai cîntecul, biruitor
ca zorii,
flutură deasupra închisorii...

*

Poposesc la porțile Doftanii.
N-am merinde.
Duc în traistă anii.

Îi așez, ca brazii, în picioare,
sub văzduhul vremii viitoare...

Știu acum un cîntec ce nu moare!

Ștefan Iureș

Punți

Acolo-n bezna de la Haș
In ochii lui plutea lumina
Acestui înstelat oraș
De azi, un vis, sau un lămpaș
Ce fascinant străbate mina.

Acolo-n bezna de la Haș.

Musteau agonicii pereți
Dar străbătîndu-i, gînduri-zare
Clădeau aceste frumusețI
Și pînze aninau, de preț,
Răsfăț de flori pe ziduri clare.

Pe care-aevea le aveți

Cel ce-nvăța al luptei drum
Scris pe foiță de țigară
Avea ochi buni — vedea și cum
Ai să-ți aduci un nou volum
In casă, Lenin, bunăoară.

Și învăța pentru acum.

Mai mult decît oricare chin
Îl mistuia singurătatea,
Dar din celulă, ce deplin
Simțea seninul tău cămin,
Copiii, risul, libertatea..

. . . . . .

Îi știi mormîntul, cel puțin?

Constanța Buzea

Vor fi odată, multe...

Vor fi odată multe, gata,
Dar nu mă tem că vom uita
Mistria roasă și lopata,
Și scripeții de macara.

Vor fi atîtea — fapte — mîine
Din visul meu de azi, bogat
De zbor, și trandafiri, și pîine,
Cîte din veac m-au luminat.

Și, mai frumos ca la-nceput,
Vor fi atîtea visuri încă
Și-atîta lume de crescut —
Cascadă scăpărînd din stîncă.

Numai că lumea noastră mare
Din care ne desprindem azi
Făptura-ntreagă, visătoare
Ca din adînci păduri de brazi,

Va fi un șantier gigantic,
Un cerc de drumuri largi în cer...
Ni s-o părea prezentul, antic,
Ca epopeea lui Homer.

Vor fi atîtea fapte, mîine...

Horia Gane

Unui activist

Pleca la drum. Parcă ducea pe spate
Tot cerul de garoafe înghețate.

Știam că drumuri lungi și grele-i rup
Bocancii mari — și i se suie-n trup.

Știam c-o fată-i va cîti dojana
(Să nu-și mai lase gîndul spre-ntristare)

Din foaia care-o lasă la plecare,
Cu scrisul mic, deprins de la Doftana...

Ion Horea

Arhitectul

Sînt unul dintre cei ce-și lasă
Amprentele pe fiecare casă
Îmi las pe ziduri palmele și fața,
Umbrite seara, albe dimineața
Și recunosc în tot ce mă-nconjoară
Un gînd oprit, al meu, ce totuși zboară,
Un gînd ce cheamă și spre care vin
Ecouri din amurgul citadin.
Cu frumusețea lumii dezvăluită mie,
Sînt ziditor în cifre și linii pe hîrtie,
Spre aștrii milioane
Înalț imaginar coloane,
Dezlănțui în văzduhuri trepte
Și în amurg ori în amiază
Sub ochii mei se profilează
Clădiri și bulevarde drepte
Materia și gîndul laolaltă
Le-am adunat între condei și daltă —
Veniți și descifrați-le conturul
Și sprijiniți pămîntului azurul,
Legați această țară pentru întîia oară
Cu firele luminii de sus ce-o înconjoară

Victoria Ana Tăușan

Lîngă umărul oțelarului

Aici, unde nu ne auzim la doi pași,
incandescente idei
se transformă-n lăuntricul strigăt
al rațiunii trezite,
innobilînd taciturna ta frunte
de muncitor — filozof comunist.
Chiar fără să trec
prin ploaia fierbinte-a ciudatelor stele
și fără să văd
superbe răsărituri de soare
la gura fiecărui cuptor,
mi-aș fi trăit bucuria simplă: exist
și cutreier din zare în zare.
Dar alături de umărul tău
învăț să trag drumuri precise
în fiece zi,
să-mi trec inima prin lava clocotitoare
și-apoi,
limpezită de tot ce-a rămas
— ca vetrele acestor cuptoare —
s-o călesc în focul nestins
al luptelor noastre.

Ilarie Hinoveanu

Bobinatoarele

Fete de prin părțile mele,
Indemînatice cusătoare de ii,
Impletitoare de străvezii perdele,
Neîntrecut de zvelte la horele tîrzii,
Vă recunosc suplețea din degete, așa
Cum am simțit-o pură, cu linii de vioară,
Cînd desenați la școală, pe bănci, în preajma mea,
Un colț cu munți și ape, nemaivăzut, de țară
Se-ndoaie firul sîrmei sub degete, ușor,
Ca raza de lumină rotită în fîntîni
Și miezul de bobină rotund e un mosor
Ce-mbracă strai de cupru în meșterele mîni.
E-un meșteșug în vreme deprins de voi cu gust
Din căutarea celei dintîi ucenicii
Cînd dăruirăți horii un ritm febril, robust,
Iar iilor adîncul cîmpiei de la Jii.

Violeta Zamfirescu

Despre calitate

Uzină

Grădină unde soarele apare
Flacără răsărind și-apunînd în cuptoare!
Mai avem mult de-nnoit,
Mult de schimbat,
La fiecare motor, la fiecare strung,
Zilele, uneori, n-ajung,
Nopțile sînt prea mici,
Gîndul greu îl despici,
Dar în văzduhul inimii
Dorul și visele curg, — străvezie
cale lactee —,
Și ne zbatem, ne zbatem,
S-apari strălucind,
Stea nouă din adîncuri,
Idee!

Inovația

Inovația, pasăre ce-și tot schimbă penele,
N-o afli pînă nu-ți ostenesc genele,
Pînă nu-nveți ce culori
I-au purtat aripile,
Cît a trăit pe la alți visători.
De-o prinzi în făptură
Nevăzută de soare,
Du-o să cînte la toate casele,
Penele-i să strălucească, frumoasele,
Și dă-i nemurire dac-ai putea
Inovației,
Pasărea ta.

E vremea cred...

E vremea, cred, să retopim
cazanele-nvechite,
Imensii urși cu aburii în nări
Să iasă-n soare,
Să bea din ceru-aprins al energiei nucleare,
E vremea, cred,
Să retopim pretinse legi statornice,
Cazanele-nvechite, le vrem precise ornice,
Cu forțe-amețitoare,
Ce răsucindu-se, — columnă de Brîncuș,
subțire —
Să tindă către infinit,
Ca veșnica-nnoire.

Timpul așterne praful pe forme primitive,
Sub geamuri de muzee, în rafturi de arhive,
Pe treptele istoriei le lasă,
Modelînd
Tipare noi călite la flacără de gînd.
Partid, părinte-al țării,
Ne-ai aureolat cu nimbul cugetării,
Ne-aduni pentru minuni,
Să fim mai îndrăzneți, mai vrednici
și mai buni.
Cu linii noi și pure
Ne-ai definit lăuntrice conture.

Mihai Negulescu

Orizont

Apropie-te, vino în mareea
ce forța și-o adună ne-ntrerupt,
trecînd din mare-n mare... Cum Egeea
spre două mări hotarele și-a rupt,
la fel și fluxul nostru se adună
din spațiile pragului de zi
și spre amiază apele își sună,
mai limpezi, mai adînci... Și vom zări
nu peste mult — lărgimile visate —
nu peste mult — strălucitorul ceas
cînd știi-vom că aceste clipe, toate,
ca trepte vii în urmă au rămas...

Ne-om bucura că-i soarele aproape
și-mbrățișați de strălucirea lui
vom deslușI cum pînze mari pe ape
își leagănă conturul albăstrui.

Din zilele întrecerii solie,
întruchipînd acolo, la liman,
un imn de slavă și statornicie
izbînzilor Partidului, prin ani, —
cu viitorul ca o zare clară
și cu izvorul altor energii,
va fi corabia
ce o purtară
umerii noștri — valuri vii!

DRUMURILE POEZIEI

Partidul mi-a dat ochii, privirea-mi limpezind". Imaginea îi aparține lui Aragon — dar pot s-o repete ca pe-un gînd propriu, toți cei care luptă sub marele steag al epocii noastre: strungari, savanți, agitatori, cosmonauți, poeți. Mai ales poeții.

Există, cum știm, o veche tradiție a rapsozilor călători: trubaduri, minesingeri, Byron, Hugo, Whitman, Maiakovski... La noi, ar fi de ajuns să-l amintim pe acela care bătea într-o vară jumătate țară — cu piciorul — și, pe semne, de acea putea spune, prin gura lui Mircea Bătrînul, că „tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul" — îi sînt prieteni.

Ce-i drept, priveliștea Romîniei vechi nu era încîntătoare decît prin măreția naturii. Poetul care vroia să celebreze realizări remarcabile trebuia să apeleze la trecutul istoric, evocînd într-o aură de legendă siluete mai mult sau mai puțin glorioase. Mentorii culturii nu numai că nu agreau intimitatea artistului cu viața poporului, dar prescriau de-a dreptul claustrarea în turnul singurătății.

Astăzi, pentru foarte mulți dintre noi, marile drumuri ale patriei au devenit familiare, ca traseul spre casă, spre locul de muncă, spre poarta unui prieten de taină.

„Partidul mi-a dat ochii, privirea-mi limpezind"... Sigur — totul nu se reduce la a vedea; esențial este a înțelege ceea ce vezi, a distinge sensul profund din faptul simplu în aparență.

Poeții noștri — artiștii noștri, în genere, au aflat în acești ani adevăruri de-a dreptul senzaționale, au deprins o atitudine incompatibilă cu figura desuetă a visătorului cu capul în nori. Ne-am obișnuit să străbatem șantierele, începînd cu Bumbești Livezeni și Apaca — pînă la Bicaz și Borzești; poposim în vaste cetăți industriale, cetăți ale focului și aburilor, ale fabuloaselor reacții chimice, ale visului transcris în formule algebrice. Întîlnim la tabloul de comandă — Argus policrom cu o sută de ochi electronici — pe fiul minerului din Apuseni sau al ciobanului din Jegălia discutăm despre situația din Cuba cu fostul ucenic de la „Malaxa" — astăzi director la Combinatul chimic; dezbatem probleme filologice cu președintele noii gospodării colective de la Pechea; ascultăm în tăcerea majestuoasă a codrului carpatic, un glas de copil rostind la focul de tabără versuri din „Împărat și proletar":

„Va crește tot ce-n lume este
menit să crească!"

Și e atît de important să urmărești cu luare aminte și fosnetul frunzelor și glasul pionierului și flăcăruia lămpașului de pe cărare, ca un luceafăr de codru și obrazul cu luciu întunecat al fochistului de pe locomotivă, fulgerînd o clipă în noapte și luminița aceea, repede trecătoare pe boltă — poate însăși racheta care duce luceafărului stema cu secera și ciocanul...

„Partidul mi-a dat ochii, privirea-mi limpezind".

Cred că printre lucrurile esențiale pe care mulți dintre noi le-au învățat în acești ani de umblet pe drumurile țării, trebuie să înscriem, la loc de cinste, deprinderea de a privi și asculta cu atenție oamenii, faptele, cuvintele lor, gîndurile lor — despre grîu și despre oțel, despre dragoste și despre cosmonautică, despre folclor și despre situația internațională.

La rîndul său, artistul va avea și el de spus ceva despre frumusețea vieții noastre și ar fi de dorit s-o facă tot mai concis, mai convingător, cu mai puține cuvinte și mai multe idei — simplu, despre cele măreț, — măreț, despre cele simple.

Dan Deșliu

Juan Marinello
(CUBA)

Zi de 1 Mai

Azi soarele încinge
ca o eşarfă roşie
ecuatorul planetei.
Oamenii trec prin peisajul luminos,
stringînd în pumn ciocanul
cu care modelează viitorul.

Vîntul stîrnit de flamurile muncii,
de suflarea fierbinte a oamenilor,
mişcă braţele ciudate ale morilor
care macină piinea.
Pămîntul întreg e un singur pumn
stringînd laolaltă
firele destinelor umane.
Pămîntul
e pumnul muncii,
pumnul luminii,
pumnul dreptăţii.
Privesc oamenii trecînd pe străzile lumii ;
Şi aud cum foşnesc ierburile preriilor
sub sărutarea fierbinte a coasei,
buştenii uriaşi zbătîndu-se
în riurile de munte,
oţelul revărsîndu-se, într-o apoteoză de scîntei,
şi transformîndu-se în corăbii uriaşe,
plumbul cel greu al linotipelor
prefăcîndu-se în vers şi în floare.

Azi e ziua noastră ;
depănată de degetele noastre,
eşarfa roşie a soarelui încinge
ecuatorul
planetei.

In romineşte de DAN GRIGORESCU

Ne-a crescut partidul

REALITĂŢI ŞI VISURI

de Ion Lăncrănjan

Nu mai ştiu precis cînd s-a întîmplat asta, în ce an şi ce vîrstă aveam eu pe-atunci. Să fi fost prin treizeci şi opt, treizeci şi nouă sau prin patruzeci, pe cînd aveam vreo zece sau doisprezece ani. Era spre sfîrşitul primăverii şi în clasă la noi în zilele cînd mergeam la şcoală, se vorbea mereu de un băiat care urma să plece în anul acela la liceu la Blaj, de un băiat care stătea bine acasă, tatăl său fiind unul dintre cei mai bogaţi oameni din sat, dacă nu chiar cel mai bogat. Cum s-a reflectat asta în gîndurile celorlalţi copii, nu ştiu. Ştiu în schimb că eu m-am gîndit mult la această plecare. Ţin bine minte că într-o după-amiază m-am gîndit numai şi numai la asta, la plecarea băiatului aceluia pe care îl ajutasem de nenumărate ori la învăţătură, căruia îi desenasem toate hărţile geografice, căruia îi rezolvasem de-atîtea ori problemele de aritmetică. Din una în alta — poate chiar pentru că ştiam că eu nu voi putea pleca la şcoli înalte — am ajuns să-mi făuresc un vis cu care m-am amărît o bucată de vreme. În visul acesta al meu, toate se petreceau cît se poate de frumos. Învăţătorul nostru — domnul Munteanu — venea şi-mi spunea că mă trimite şi pe mine la liceu, să învăţ carte. Eu îi mulţumeam şi mă duceam la examene şi reuşeam strălucit, peste tot. Mă şi vedeam mergînd şi venind de la şcoală, învăţînd. Ce urma să se întîmple mai departe, nu ştiam şi nici nu încercam să aflu.

M-am liniştit — apoi şi-am uitat de toate, într-un timp destul de scurt. Acasă la noi era strimtoare mare (nu era loc nici măcar de o palmă, pentru visuri şi pentru pianuri mari). Tata fusese bolnav multă vreme. S-a întîmplat apoi că s-a îmbolnăvit şi mama, grav de tot, de piept şi de inimă. Şi de epilepsie. De multe ori, noaptea, în timpul atacurilor pe care le suferea, ne trezeam cu toţii, înspăimîntaţi. Nopţile acelea nu le voi uita niciodată ! Şi nici primăvara în care s-a stins mama. Ce vreme frumoasă era atunci — era prin aprilie — şi cît era de urît şi de pustiu la noi acasă ! De-acum chiar că se terminase cu toate visurile. Tata, ştiindu-ne mulţi şi ca să ne facă fiecăruia un rost în viaţă, s-a gîndit să ne dele să învăţăm cîte-o meserie. Un frate a şi fost băgat la un atelier de mecanică din Alba Iulia, un altul, cel mai mare, a fost dat la o şcoală de şoferi, cu toate că era cam în vîrstă de-acum. Mie de asemenea mi se hotărî soarta... Trebuia să termin şcoala primăvara şi să învăţ apoi o meserie, orice fel de meserie, numai meserie să fie. Celelalte visuri, de-a învăţa la liceu ori de-a deveni pictor, au rămas în urmă, nu atît pentru că erau naive, făurite de un simplu copil de ţăran care mergea iarna la şcoală şi păzea vitele vara, ci pentru că erau în contradicţie cu realităţile de-atunci, cu viaţa pe care o trăiam noi.

La Braşov, la uzină, am ajuns în anul 1942, în timpul războiului. Au fost ani grei anii aceia. Uzinele de care aparţinea şcoala noastră erau mobilizate fiindcă fabricau armament, tunuri şi proiectile. Căminul în care stăteam, de asemenea era „militarizat" avînd un regim de cazarmă, şi nu de orice fel de cazarmă, ci de una fascistă, antonesciană, în care bătaia era la loc de cinste. Directorul căminului — pe unde o mai fi oare tamburul acela ? — nu admitea să i se spună decît „domn comandant". Asta era a lui : „domn comandant" în sus, „domn comandant" — în jos. Şi pasul de defilare şi „plecarea" cu cîntec „înainte marş !"... Lîngă cămin se afla cantina iar dincolo de cantină se afla uzina, cu cîteva mii de muncitori şi cu lagărul de prizonieri din fundul curţii, de dincolo de turnătorie. Deseori, dimineaţa, cînd mergeam la lucru, încolonaţi, ne întîlneam cu şireagurile de prizonieri. Într-un fel, situaţia în care ne aflam era asemănătoare : prizonieri erau ei, prizonieri eram şi noi.

La uzină am cunoscut, fără să vreau şi fără să-mi fac un scop din asta, viaţa de zi cu zi a muncitorilor cu care am lucrat, în mijlocul cărora am trăit în vremurile acelea aspre şi grele. Apoi, după ce a trecut valul bombardamentelor, după 23 August, în toamna lui 1944, în iarna şi-n primăvara lui 1945, în vara şi-n toamna aceluiaşi an, — i-am văzut şi i-am cunoscut şi pe comunişti. Erau muncitori şi ei, ca şi ceilalţi şi-mi erau cunoscuţi dinainte unii. Anii aceia frămîntaţi, manifestaţiile acelea mari şi cuprinzătoare, de ridicare la luptă împotriva reacţiunii, m-au atras şi pe mine în şuvoiul lor clocotitor. Îmi amintesc, de pildă, că atunci cînd a fost schimbat primarul Braşovului, muncitorii din uzina noastră s-au strîns în curte, în apropiere de poarta nr. 3 şi-au plecat apoi către centrul oraşului, cu mic cu mare, toată uzina. Pe drum, coloanei noastre i s-au alăturat alte coloane, de la fabrica de ciment şi de la fabrica lui Voinea. Apoi, cînd am ajuns în dreptul străzii Sînpetru, ne-am întîlnit cu coloana I.A.R.-ului. Pînă noaptea tîrziu a vuit oraşul atunci. Şi nu numai atunci, cînd cu schimbarea primarului, ci şi mai tîrziu, ori de cîte ori a fost nevoie. Dacă ar fi să evoc numai o parte din întîmplările acelea frumoase şi semnificative, mi-ar trebui foarte multe pagini. Cert este un lucru, în ceea ce mă priveşte, şi-anume că întîmplările acestea, timpul cît am trăit la uzină, au avut o influenţă puternică asupra mea. Însuşi faptul că am devenit scriitor e legat şi condiţionat de anii aceştia, şi de cei care le-au urmat, de anii şi de vremea noastră. Altfel, dacă ar fi încolţit în gîndul meu o asemenea dorinţă, sub altă zodie, — sub zodia aceea cunoscută şi nemiloasă, care a trecut peste atîtea visuri, — n-aş fi avut nici o şansă de împlinire.

Dacă n-ar fi fost Partidul, dacă nu s-ar fi săvîrşit în ţara noastră ceea ce s-a săvîrşit şi ceea ce ne este scump, eu, feciorul unui ţăran care abia ştia să-şi iscălească numele, n-aş fi ajuns niciodată scriitor. Aceasta nu-i o metaforă poetică, de circumstanţă. Aceasta-i un adevăr viu şi de necontestat, o părticică dintr-o realitate nouă, în cadrul căreia visurile au foarte mulţi sorţi de împlinire, confundîndu-se de fapt cu realitatea însăşi.

SOARELE REVOLUŢIEI

de Pop Simion

Pentru un scriitor comunist întîlnirea cu partidul este un proces continuu, mereu, reînnoit, de aprofundare a unor adevăruri revelatorii despre viaţa clasei muncitoare, despre revoluţie, despre partid, ele reprezentînd treptele cunoaşterii dialectice, însuşirea deliberată a acestor adevăruri cu scopul de a milita în numele lor cu mijloacele artei literare.

Ucenicind la şcoala prozei de actualitate, am simţit continuu şi binefăcător îndrumarea de partid mai cu seamă în străduinţele mele de a cunoaşte şi înţelege profundele transformări care au loc azi în ţara noastră, evoluţia conştiinţei socialiste, a mişcărilor sufleteşti ale oamenilor. Cu alte cuvinte, am simţit această îndrumare mai ales ca un proces de formare a unei optici care să fie la înălţimea răspunderilor pe care le reclamă munca de scriitor al realismului socialist. Pentru că în legătură cu asta ar fi foarte multe lucruri de spus, v-aş cere îngăduinţa să mă refer la un personaj literar, care este, cred, purtătorul unei semnificaţii.

În cartea mea recent apărută, Afişe de bal, am un personaj care se cheamă Darida, secretarul unui comitet raional de partid. Nu pot spune că există undeva prototipul acestui erou literar, modelul său real, concret identificabil. Totuşi, Darida, personajul meu literar, mă însoţeşte cu perseverenţă în munca asupra paginii albe, impunîndu-mi-se ori de cîte ori e vorba de activitatea de partid, ori de judecăţile drepte pe care scriitorul trebuie să le dea asupra destinelor personajelor sale. Aşa îmi explic faptul că Darida a depăşit aria lucrării pentru care a fost plăsmuit. Revine, fără drept de apel, în schiţe şi nuvele şi, recent de neevitat, într-o lucrare de proză mai amplă pe care o scriu despre mineri.

Ca orice scriitor ce meditează asupra structurii şi evoluţiei personajelor sale, am încercat să lămuresc pentru mine izvoarele biografic concrete, care au concurat în chip diferenţiat bineînţeles, la actul stării civile a personajului literar. Fără îndoială, am găsit în memorie cîteva modele remarcabile : primul secretar al comitetului raional de partid de la Gura Jiului (pe atunci), un cunoscut activist de partid din Dobrogea colectivizată, un sculptor comunist din nordul Ardealului, ori conducătorul unei redacţii bucureştene în care mi-am făcut ucenicia literară. Dar (şi acest „dar" e important pentru mine) rămîn o sumedenie de valenţe, însuşiri, reacţii ale lui Darida care sînt neidentificabile, proprii, ele fiind particularităţi ale personalităţii sale nerepetabile (în caz că e vorba de un personaj literar autentic). Să fie oare acestea rodul fanteziei ? Posibil ; în orice caz însă, o recreere a unor date concrete ale realităţii. Şi aici îşi spune în primul rînd cuvîntul autobiografia spirituală, modelată continuu după chipul şi asemănarea tipului care se filtrează prin sensibilitatea creatorului, îşi spune cuvîntul întregul său bagaj de cunoştinţe despre lume, oameni şi evenimente, acumulate în anii aceştia. Exemplul concret care ţine loc de model pentru starea civilă a unui personaj literar reprezintă, de fapt, doar picătura care umple paharul, gradul de fierbere, care face trecerea de la acumulări cantitative la calitate. De ce s-a fixat durabil un Darida şi tocmai Darida în lumea preocupărilor mele ?

În primul rînd pentru că-i ivit dintr-un izvor bogat, autentic şi semnificativ pentru mesajul ideologico-artistic pe care îl aşteaptă de la noi masele largi de cititori, oamenii muncii din patria noastră.

Este doar un exemplu modest al modului concret cum spiritul de partid reprezintă esenţa muncii noastre literare.

EROUL PREFERAT

de Dorel Dorian

Întîlneşti un om : îl cezi pentru prima oară, îţi pentru prima oară îl auzi numele, drumurile lui, în ciaţă, par să nu se fi încrucişat cu ale tale şi totuşi... E suficient să-şi deschidă inima — cred că de aici şi începe adevărata documentare — şi încerci pe neaşteptate sentimentul ciudat al reîntîlnirii cu un prieten pe care întîmplarea şi numai întîmplarea a făcut să nu-l fi cunoscut „personal" pînă atunci.

Procesul de elaborare a ultimei mele piese, contactul îndelungat şi nemijlocit cu adevăraţii ei eroi — cei care mi-au inspirat-o — mi au confirmat o dată în plus acest sentiment. Şi indiferent c-ar fi fost vorba de Turcu Aurel, în urmă cu 16-17 ani, lăcătuş mecanic la fosta „Concordie" şi astăzi directorul celei mai mari ischele petrolifere din ţară, de Gh. N. Săftescu, muncitor petrolist, deputat în Marea Adunare Naţională, de Grigoreanu, Gheorghiu sau Fantazie, mîndria Ţiclenilor, sau de creatorii primei staţii de control centralizat şi telecomandă de la Boldeşti, am regăsit de fiecare dată sub haina celor mai diferite biografii acelaşi prieten şi acelaşi partener : comunistul, membrul de partid.

Şi chiar atunci cînd ocupaţiile zilnice ar încerca oarecum să ne despartă „el" — Turcu Aurel, Gh. Săftescu, Fantazie, Gheorghiu sau Lucreţiana — urmînd să rezolve complicatele probleme ale extragerii petrolului din adîncurile straturilor necunoscute şi surprinzătoare, nu cu întîrziere la faţa poporului său, ci, în acest timp, alături de cele mai înalte organe ale puterii de stat, în acest drum, mult continuu spre culmile construcţiei unei noi societăţi.

Cui i-aş putea închina munca mea, scrisul meu, şi cine ar putea fi eroul meu preferat dacă nu tocmai el, comunistul, membrul de partid ?

SIMPLE AMINTIRI

de Al. Oprea

Condeiul de critic se simte neajutorat, povăţuit în faţa acestei teme care trezeşte sfiala, îi copleşeşte chiar pe scriitori, deşi aceştia sînt privilegiaţi dată fiind plasticitatea şi forţa de expresie a scrisului lor.

Cînd şi cum s-a petrecut această cotitură din viaţa şi conştiinţa noastră ?

Sînt năpădit de amintiri scumpe legate de acei ani furtunoşi, de anii cînd generaţia noastră a crescut şi şi-a format profilul moral şi ideologic, sub îndrumarea atentă a comuniştilor.

Îmi amintesc de şedinţele Organizaţiei Tineretului Sătesc dintr-o comună din Oltenia. Sediul era improvizat într-o casă sărăcăcioasă — singurele ornamente erau lozincile noastre lipite pe pereţi — şi care se afla la marginea satului, pe vîrful dealului, dincolo de o vale adîncă, numită valea Bîntei. Acolo ne adunam, îndeosebi băieţii, discutînd şi cîntînd pînă noaptea tîrziu, — pentru fete a trebuit să ducem multă muncă de lămurire ca părinţii să le lase să vină. La unele din şedinţele noastre, venea şi un activist de partid, instructor judeţean, un om mic de statură, îndesat, cu o figură jovială. Era din părţile noastre şi se trăgea dintr-o familie de ţărani săraci. Rămăsese orfan de copil şi, după multe peripeţii, ajunsese ucenic şi apoi muncitor într-o fabrică din Rîmnicu-Vîlcea. (Pe unde o fi acum „tovarăşul Nicolaie", cum îi spuneam noi ?) Cu el am purtat discuţii aprinse. De multe ori el m-a criticat pentru că în referatele pe care le ţineam despre diferite cărţi — ca responsabil cultural — foloseam un limbaj „păsăresc", nu vorbeam pe înţelesul tuturor. Singurul referat care i-a plăcut şi care a contribuit la împrietenirea noastră a fost cel pe care l-am făcut pe marginea romanului lui N. Ostrovski „Aşa s-a călit oţelul". Cu ajutorul „tovarăşului Nicolaie" mi-am lărgit sfera lecturilor — care cuprindea exclusiv cărţi beletristice — cu broşuri politice. Mai păstrez şi astăzi de la el o broşură despre viaţa eroică a utecistului Vasilescu-Vasia.

Dar poţi oare să cuprinzi în cîteva cuvinte toate acele împrejurări care au avut un rol determinant în formarea şi educarea noastră ?

Din mulţimea de întîmplări care mi se învolburează în minte, aleg pe cele petrecute în redacţia ziarului de partid „Înainte" din Craiova.

Cînd am văzut primul meu manuscris — pe care cu candoarea celor 18 ani pe care îi aveam, îl considerasem excelent — înroşit în întregime de observaţiile secretarului de redacţie, simţeam că intru în pămînt de ruşine. Nici nu îndrăzneam să mă uit în ochii tovarăşilor. Dacă aş fi plecat atunci acasă, nu m-aş mai fi întors la ziar. Văzînd mutra mea plouată, ceilalţi au izbucnit în hohote de ris. Unul din adjuncţii redactorului şef, un om foarte cumsecade care vorbea puţin peltic, vrînd să-mi ia apărarea, de abia a mărit hazul general. Mi s-a explicat — de acum mă molipsisem şi eu de veselia celor din jur — că toţi au trecut prin asta cînd au primit întîia dată „botezul focului". Atunci am avut ocazia să înţeleg ce înseamnă munca în mijlocul unui colectiv de comunişti. Fără a se face nici un fel de rabat greşelilor mele — ironiile binevoitoare au continuat să mă urmărească şi după aceea — simţeam pînă şi în unele probleme de amănunt grija caldă, tovărăşească. Materialele mai grele le lucram sub îndrumarea unui gazetar cu experienţă. (Abia mult mai tîrziu am aflat că fiecare treaptă din evoluţia mea se afla în atenţia organizaţiei de partid). Din secţia de documentare, unde fusesem dat prima dată, am fost trecut în categoria reporterilor şi apoi la secţia culturală.

Am început să scriu critică, îndeplinind o sarcină politică de ziar. Astfel am ajuns să semnez însemnări despre activitatea filialei Uniunii Scriitorilor, recenzii despre diferite cărţi — între altele şi despre legea cu privire la alegerea Sfaturilor Populare ş. a. m. d. Pot să spun că am îndrăgit munca de critic nu în urma unor lecturi din cutare sau cutare critic celebru — asta am făcut-o ulterior — ci ocupîndumă de popularizarea cărţilor ca de un mijloc al revoluţiei culturale...

Opresc aici şirul amintirilor. Îmi dau seama că nu reuşesc să comunic toată poezia acestor clipe unice din viaţa mea şi a altor colegi de generaţie cu mine. Pentru aceasta ar fi nevoie să reconstitui întreaga istorie a generaţiei tinere care se leagă de istoria prefacerilor revoluţionare din ţara noastră, organizate şi conduse de cei care reprezintă conştiinţa, cinstea şi onoarea epocii.

UN TOVARĂŞ

de Nicolae Ţic

La vîrsta de zece ani îmi doream să fiu învăţător; la doisprezece — bibliotecar ; la cincisprezece, profesor universitar ; apoi : şofer, dirijor etc. În timpul „liber" scriam poezii, puneam la punct proiecte de roman, dar fără nici o intenţie de a deveni scriitor.

O poezie, din puţinele pe care le aveam, a nimerit la un concurs. Cînd am citit în „Revista elevilor" că sînt premiat, m-am mirat şi eu... La nouăsprezece ani, cînd tocmai mă hotărîsem pentru cariera de profesor, am cunoscut un tovarăş, un comunist, de care s-au legat, apoi, multe întîmplări din viaţa mea. Acel tovarăş, care-mi apreciase poezia ajunsă la concurs şi o propusese pentru premiu, mi-a spus: „Dumneata, trebuie să scrii, să fii ziarist sau scriitor ! Drept care, vei începe să lucrezi într-o redacţie !" „Bine, dar eu m-am hotărît pentru altceva", am replicat. Răspunsul : „Studiază, pregăteşte-te pentru meseria pe care ţi-o doreşti — dar eu îţi spun că vei scrie... trebuie să scrii ! Şi dacă nu eşti de acord, atunci e sarcină..."

Şi chiar de-a doua zi am fost repartizat unei redacţii să-mi fac ucenicia.

Intervenţia acelui tovarăş în „treburile" mele, mi s-a părut atunci, destul de ciudată. Am acceptat-o fiindcă, cinstit vorbind, în sinea mea nu mă vedeam profesor, nici eu singur nu prea ştiam încotro s-o apuc.

Cînd am dat de primele greutăţi — din multele pe care ţi le rezervă scrisul — descurajat, m-am dus la acel tovarăş, cerîndu-i să mă „schimbe" în altă muncă. Drept urmare, după o critică tovărăşească, am mai primit şi sfaturile şi îndrumările atît de necesare în lupta cu îndoielile, neîncrederea în forţele proprii... „Trebuie să munceşti mult, încă nici nu-ţi închipui cît poate să muncească un om !" De-a lungul anilor am aprofundat sensul acestor cuvinte. Poate că nici acum nu-mi dau seama cît poate să muncească un om, dar vreau să aflu...

Astăzi îi sînt recunoscător acelui tovarăş, întîi fiindcă a avut curajul să-şi asume o răspundere cu privire la drumul meu de viitor, a ştiut să mă îndrume şi să mă încurajeze cînd dădeam semne de oboseală, — şi, în al doilea rînd, fiindcă, treptat, m-am pasionat de meseria de scriitor şi încerc să o stăpînesc. N-aş vrea să renunţ la scris şi astăzi mi se pare că de cînd mă ştiu mi-am dorit să fiu scriitor.

Cine este acel tovarăş despre care am vorbit... cum îl cheamă ? Reţineţi doar atît : un comunist.

OAMENI PE CARE N-AM SĂ-I UIT NICIODATĂ

de V. Nicorovici

Ni s-a întîmplat uneori să mă întîlnesc cu oameni cu care am avut de-a face într-o împrejurare a vieţii, dar mi-a venit greu să precizez cînd şi unde. Ştergerea amănuntelor concrete din memorie nu se datoreşte faptului că nu i-am văzut de ani de zile sau că între timp am cunoscut pe mulţi alţii, ci fiindcă ocaziile care ne-au pus faţă în faţă erau legate de preocupări întîmplătoare, obişnuite, nesemnificative. Afirm aceasta întrucît mult mai limpede îmi aduc aminte de alţii, putînd să reconstitui împrejurarea concretă, înfăţişarea lor, proprii mele imoresii, cu toate că i-am întîlnit pentru foarte scurtă vreme şi nu i-am mai văzut foarte mulţi ani. Explicaţia e că aceste vechi cunoştinţe de scurtă durată au jucat totuşi un rol important în viaţa mea.

Astfel, îmi aduc aminte de un coleg de facultate, cu un an mai în vîrstă decît mine, cu care m-am întîlnit de cîteva ori la examene. Amîndoi eram în aceeaşi serie, la litera „N", şi pînă să ne vină rîndul stăteam de vorbă. Mi-au plăcut felul său simplu şi modest de a se comporta, seriozitatea lui, într-o vreme — aceasta se întîmpla în 1945 — cînd „eroii" de pe culoar erau feciorii de bani gata, care se lăudau cu faptul că se prezintă a zecea sau unsprezecea oară, la acelaşi examen, fără măcar să deschidă cursul. Privea cu ochi maturi şi critic materia la care dădeam examen, reproşîndu-i nişte lacune fundamentale şi anume că tratînd despre economia capitalistă nu se pomeneşte nimic de contradicţia dintre forţele şi relaţiile de producţie. Lucrul acesta mi-a amintit o dată lumina într-un document în care, ca student, mă mărgineam să reproduc ceea ce era scris în cursuri. Aşa se face că l-am remarcat pe acest coleg al meu ca pe-un om deosebit, cu un orizont mai larg, decît al colegilor cu care mă întîlneam zilnic.

Un alt om pe care n-am să-l uit este tot un coleg de studenţie, cu care am locuit în acelaşi cămin. Nici n-aş putea să-l uit, deoarece, atîta vreme cu cît şi alţii din anturajul meu ne propusesem ca un singur scop : studiul, acest coleg, cu cîţiva ani mai tînăr decît mine, găsea timp atît pentru învăţătură, cît şi pentru activitatea obştească, pentru asigurarea hranei şi a unor bune condiţii de viaţă pentru căminişti, în anii de grele lipsuri, ca urmare a războiului şi a secetei. Acest coleg modest şi simplu, care-şi îndeplinea misiunea, mi-a fost drag şi l-am admirat.

Alături de lecturi, conferinţe, cititul ziarelor, care au contribuit la lărgirea orizontului meu politic, aceşti doi colegi ai mei, comunişti, m-au călăuzit spre lumea nouă prin exemplul lor personal, i-am îndrăgit şi-am vrut să fiu asemenea lor. De aceea n-am să-i uit niciodată, deşi viaţa ne-a pus de rare ori, nemijlocit, faţă în faţă.

MONOLOG

de Vasile Nicolescu

Să ştii că lumea e nemărginită în timp şi spaţiu, să ştii că raţiunea şi sensibilitatea ta pot să răsfrîngă toate miracolele şi fainele lumii ; să ştii că sublimul şi adevărul sînt viaţa însăşi ; să ştii că Omul a înţeles necesitatea de a fi liber şi că a început adevărata creaţiune ; să ştii că înainte-ţi e viitorul adînc, oceanic şi tulburător care te strigă cu trîmbiţe solare la porţile Comunei ; să ştii că stelele — focuri purificatoare, gigantice, astre mişcate de iubire sau focuri veşnice ca iubirea, cum le-au contemplat Empedocle, Dante sau Eminescu — din absoluta lor tăcere şi depărtare cum ne apăreau, vor intra în abecedarele urmaşilor noştri ca lucruri obişnuite ; să ştii că luminile mari ale cugetului uman sporesc necontenit dimensiunile sufletului nostru altădată ţinut între soboli şi cîrlige ; să ştii că Lenin te cheamă — pentru a fi un adevărat comunist — să cunoşti tot ceea ce a creat mai bun umanitatea, mai nobil, mai înălţător, mai curat, şi că pentru aceasta patria îţi deschide la tot pasul atîtea visterii ; să ştii că trebuie să urăşti trupul lînced al inerţiei care se-aşează uneori între tine şi visul tău ; să ştii cu luciditate şi pasiune toate acestea e o biruinţă a ta şi a tuturor care năzuiesc laolaltă cu tine.

Cine ţi-a dat aşadar aceste certitudini ? Cine ţi-a insuflat aceste gînduri şi cînd ?

Atîtea fapte de viaţă au stratificat în cugetul tău sentimente, idei, năzuinţe şi visuri.

Unele te-au iluminat indirect şi ţi-au dat pentru o clipă revelaţia unor tablouri grozave. Aşa se întîmplă că lucruri auzite în copilărie, în nopţile spuzite cu stele ale cerului de la Podeni — cînd fierarul care ţi-e tată, concediat în 1933 de la fabrica „Romino-americană", îţi povestea despre greve, manifeste, percheziţii, arestări, — s-au schimbat cu timpul în mari şi adînci înţelesuri.

Altele s-au răsfrînt nemijlocit : fie în zilele cînd ca redactor la ziarul local de partid străbăteai ţinutul cu schele şi rafinării de lîngă Ploieşti, cunoscînd oameni adevăraţi, comunişti, fie în anii de facultate, fie printre laminoriştii şi furnaliştii de la Hunedoara.

Ai întîlnit Partidul oriunde era febră creatoare, curaj, dăruire, demnitate şi puritate.

Lumina lui a iradiat mereu şi adînc în cugetul nostru, ne-a restituit esenţei noastre umane, ne-a dat energia şi înţelegerea misiunii noastre grave de artişti şi de oameni, de luptători pentru fericire şi frumuseţe.

SCRIITOR... DAR NU LA PRIMĂRIE

de Irimie Străuţ

Era prin anul 1943. Tata lucra la mina „Ileana" din Lupeni. Această mină, ca o neruşinată sfidare azvîrlită trudei de sudoare şi sînge a robilor adîncurilor, purta numele amantei unuia din acţionarii „Societăţii Petroşani". Într-una din zile au prins a vui a jale sirenele. Peste casele coloniei s-a năpustit un răcnet :

— Arde la „Ileana !"

Toată colonia s-a transformat într-un vuiet. Mulţimea din care făceau parte şi cei de la „Ileana" s-a şi aflat acum în subteran.

Femei şi copii s-au prăvălit spre mină, frămîntînd întrebarea : „Oare al meu a scăpat ? !"

Mama ne-a luat pe cei 4 copii de mînă şi s-a postat în gura minei, în aşteptare. 53 de mineri au pierit atunci, arşi de vii, din pricină că patronii au refuzat să le dea cîteva tuburi pentru evacuarea gazelor din abataje. Tata a scăpat doar cu o izbitură la cap, fiind pe o galerie mai ferită de locul exploziei. Întors acasă, dînd cu ochii de noi, copiii, ne-a mîngîiat pe cap :

— Să ştiu că-mi dau sufletul, dar în mină nu vă las. O să mă zbat să învăţaţi, să ajungeţi chiar scriitori la primărie.

Era supremul vis al unui om care cînd semna îşi apăsa cu virtoşenie buricul degetului pe hîrtie.

Cît de sărac i-a fost acest vis şi-a dat seama şi el mai tîrziu, după Eliberare, cînd a cunoscut partidul, idealurile sale măreţe. Datorită partidului a ajuns să cunoască şi lumina slovei scrise. Datorită partidului şi-a putut vedea toţi copiii terminînd diferite şcoli. Unul (la îndemnul tatii !) a terminat o şcoală medie de maiştri mineri, sora e directoare la o şcoală unde învaţă fiii minerilor din Lupeni, cel mai mic frate e în clasa a IX-a medie, iar eu... Eu am terminat o şcoală superioară de literatură şi mă străduiesc să devin scriitor... însă nu la primărie.

Cînd mi s-a tipărit prima carte, un volumaş pentru copii, i-am dus-o tatii. Tata n-o putea vedea. Pensionar fiind, orbise, ca urmare tîrzie a exploziei din 1943. I-am citit ce am scris.

— Şi cărţile acestea sînt bune — mi-a spus — dar tu nu trebuie să uiţi minerii din rîndul cărora ai crescut. Am într-un buzunar o declaraţie. Citeşte-o! Despre ţei ce şi-au avut legată viaţa de astfel de hîrtii să scrii.

Era o declaraţie, în care tata, ca alţi peste 3.000 mineri expulzaţi între anii 1929—32 de capitaliştii din Vulcan, sub ameninţarea jandarmilor, se obliga să nu se mai întoarcă în Valea Jiului, vreme de 10 ani.

Despre aceşti ani grei, de şomaj şi mizerie am scris cum m-am priceput în volumele *Flăcări nestinse* şi *Drumul spre ziuă*. Aceşti ani caut să-i reînviu cu tot tragismul lor în scenariul de film *Ecouri din adînc*, care aş vrea să fie totodată un imn de slavă luptei partidului pentru izbînda zilelor luminoase de azi. Scenariul va fi terminat în cinstea aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea partidului, în semn de mulţumire pentru condiţiile minunate create mie, ca tuturor fiilor de muncitori, care azi au posibilitatea să aspire mai sus de umilul titlu de scriitor... la primărie.

SEARA PE GRIVIȚA

Eugen Barbu

Seară dulce a Griviței, primăvara, cînd ești toată numai miros de floare de salcîm amestecat cu zgură; seară lenevă de vară cînd deasupra străzii noastre rătăcesc luminile îndepărtate ale stelelor tale; seară amăgitoare de toamnă cu frunze călătoare în văzduh, cu cîntec de lăutar furișat pe sub gardurile acoperite cu iederă ale grădinilor; seară cumplită a crimei, de-acum, seară de februarie începută cu joc de fulgi ușori și moi; seară ce ascunzi totdeauna casele noastre triste într-un întuneric strălucitor și sonor care ne minte și ne face să ne credem cîteodată fericiți; seară care lași deasupra caselor somnul și binecuvîntata foame a cinei, ai venit și astăzi, ești aici, între ziduri, peste garduri, peste acoperișuri, te strecori ca o pisică jigărită deasupra nînsorii ca să înghiți totul, murdărie și bănuială, faptele ticăloșilor, vorbele lor, privirile lor!

Nu te binecuvînt! Mi-e groază de tine, seară-lepădătură, seară șireată, seară a călăilor...

— Ina, ai luat Hohnerul?

— Luat.

— Cum te simți?

— Bine. Ține sacul pe umăr.

Mareș îl săltă pe umeri. Deasupra afișelor a aruncat trei buturugi de lemn. Dacă or să-l controleze soldații, știe ce-o să spună. E o tehnică veche:

„Ce-ai acolo?"

„Fasole..."

„Mă, vorbește respectuos cu forța publică..."

„Caută și dumneata..."

Mîini curioase, priviri asemenea. Un băiat și-o fată dau mai puțin de bănuit. Cînd e mai groasă, Ina spunea (asta în timpul grevei poloneze de la Saturn, tot din iarna asta, primul act, cum îl numea Mareș):

„Ce crezi c-o să găsești acolo? Lemne! Facem și noi pe Moș Crăciun!"

„Stați departe?" întreba cîte unul.

„Pe-aici, prin mahala..." și arătau străzile Cutaridei, întunecate și pline de noroi.

„Hai, duceți-vă!"

Dar, de la greva polonză, soldații au mai primit instrucțiuni, s-au mai deșteptat. Nu-i lasă gradații, că după ei, Grivița clocotește ca un cazan aproape.

— Facem un ocol să vedem ce mai e la Ateliere?

Fata ezită.

— Cu traista asta în spinare?

— O las după un gard și mergem cu mîinile în buzunare.

— Și dacă trece cineva și o fură, crezînd că înăuntru sînt cu adevărat lemne de foc?

— Norocul lui, afișele or să-i țină mai puțin de cald...

— Îu glumești, dar dacă te-ar auzi nenea Dobre...

— Las' că am eu ascuzătorile mele...

— Bine, dar numai un minut și-atît...

— Atît...

Garduri prăbușite, cu căciuli de mareșal, albe, pufoase, deasupra peste Cutarida nu cade sare ca să le topească. Pe aici zăpada ține de leac, cu lunile. Se întărește ca blana, scînteie sub bocanci. O poartă întunecată, cu o umbră căzută, neagră și deasă.

Sacul face „buf" în stratul pufos. Lemnele sună înfundat pe cea mai bună hîrtie din magazia lui nenea Dobre — nunți, botezuri, ciupită de la clienții mai pricopsiți; hîrtie de afișe de cinematograf; hîrtie pentru menu-urile restaurantului „La roata lumii", hîrtie pentru ziarul domnului Ionică Pară, gazeta „Căsătorii", monitor al căsătoriilor, să rizi să te prăpădești, nu alta...

Iată Grivița! Sub cerul negru și înghețat, mulțimea ținută de cordoanele de jandarmi, abia ținută, e ca o mare întăritată, ca o mare de brațe, de chipuri, sosită la țărmul lumii, cu toată furtuna glasurilor, cu mînia pe care o stîrnește luciul baionetelor și toată pregătirea crimei, cu ordinele, cu zdrăngănitul paturilor de pușcă, ce clănțăne ca niște mueri pe caldarîmul înghețat. Deasupra miilor de oameni strînși laolaltă, al căror număr crește necontenit, pentru că acolo unde se simte primejdia, cei ce aparțin aceleiași clase se adună aduși de simțul special al revoltei, plutește aburul răsuflărilor. Pe trotuare ard bîrne smolite peste care s-a aruncat gaz și noaptea este străpunsă de flăcări ca o pătură veche. Nimeni nu mai simte frigul, nimeni nu mai simte fulguiala zăpezii, nimeni nu aude decît glasul celui din stînga sau din dreapta și, mai presus de ele, murmurul de talaz ce precede întotdeauna o furtună. Piepturile femeilor din față ating aproape baionetele. Ofițerii răcnesc, dar ostașii în mantăi dau înapoi cu teamă. Fiecare are o mamă acasă, are surori. Mamele lor, surorile lor sînt aici, cu chipuri necunoscute, strigînd ceva de neînțeles, ca un uriaș cor ce nu poate fi oprit pentru că are mii de guri.

Mii de guri ridicate spre cer. Mii de guri care cer pîine. Mii de guri pe care foamea le-a făcut să strige. Foamea pe care și ei o cunosc pentru că vin din ținuturile pelagrei, ale sărăciei, și o bucată de fier pe care se așterne bruma gerului nu poate opri strigătul gurilor lor flăminde.

Nu, nu-i credeți puternici pe ofițerașii spelbi, cu săbii la centură! Ei dau ordine de frică. Deodată strada noastră i-a cuprins într-un clește și-i strînge și-i împinge. Trotuarele sînt parcă mai înguste. Abia mai ai loc să respiri și soldații pășesc înapoi. Un pas, doi pași, trei pași. Deasupra capetelor tuturor se aude strigătul de dincolo de gardul de fier:

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

Pe un autocamion al armatei se așează un reflector și fascicolul lui de lumină mătură șovăitor la început curtea, apoi urcă pe ziduri, acolo unde un chenar negru de trupuri omenești ridică brațele în sus, ca și cînd ar spune: „Sîntem aici, nu ne temem!"

Seară zdrențuită a Griviței, care soseai aici, furișîndu-te pe sub felinare, pe lîngă garduri, întrînd în vitrine ca un acid coroziv, seară timidă, fără culoare, uneori parfumată, uneori cu gust stricat de cărbune, seară pe care noi toți o simțeam tîrziu, cînd abia ne mai vedeam și trotuarele erau înghițite de întuneric ca și cînd s-ar fi scufundat pămîntul, seară obișnuită, uite ce de lumini ți-au adus oamenii! Bat clopotele de la Sfîntul Gheorghe și sirena n-a răgușit încă. Totul vestește marea sărbătoare în cinstea ta, seară de februarie a anului 1933!

Frica stă în circa oamenilor care au năvălit pe strada noastră, glasurile lor se pierd în murmurul batjocoritor al mulțimii:

— Înapoi! strigă plotonicrii.

— Înapoi! strigă locotenenții.

— Înapoi! spun soldații cu armele în cumpănire, simțind piepturile muierilor noastre, dîrze, în vîrful baionetelor.

— De, că nu ne temem! spune cîte una. Uită-te la noi. Am cărat cu spinarea, n-o să ne zgîriem într-o țepușă...

— Încet, soro, să nu te înjunghie la deget! face gura bogată a unei femei.

Soldații dau înapoi, pas cu pas.

— Mă, proastelor, se roagă jalnic de ele, o să tragem gloanțe...

— Da de unde! rîde mulțimea. N-aveți voi atîtea gloanțe cîte trebuiesc pentru noi...

— Și cînd m-oi face mai spre tine, caporale, îți iau surcica aia din mînă și aprind focul cu ea...

— Plecați de-aici și lăsați-ne bărbații în pace! strigă lungana unui acar.

— Avem treabă cu ei la noapte!

— Le-o fi cît au strigat!

— Duceți-vă la treburile voastre și noi să ne vedem de-ale noastre!

Făpturi ale Griviței, zdrențele voastre, broboadele voastre ieftine, vă învelesc ca pe niște regine, glasurile voastre mușcă și strigătele voastre sînt porunci. Nimeni nu poate să nu dea înapoi în fața unei batjocuri, scuipate de pe buzele crăpate de foame.

— O să vă luăm centiroanele și-or să vă cadă nădragii!

— Mă, Țugulea, mă, ia să văd ce capelă ai, parc-ai fi Machenzen!

— Nu pune mîna pe efecte!

— Care efecte, maică, ce efecte! Dă-i mantaua, că i-o fi muierii frig!

Din spate crește zidul de trupuri. Bărbații bagă degetele în gură și fluieră sănătos.

— Huuuuuooooo!

— Insultați armata, curtea marțială vă mănîncă!

— Vă spunem noi numaidecît ce ne mănîncă! Păduchii ne mănîncă, cum vă mănîncă și pe voi!

Gradații aleargă de colocolo, ca apucați de draci. Asta nu mai e ordine, ăsta nu mai e respect! Lumina reflectorului se plimbă pe ziduri ca și cînd ar vrea să le fărîme. Lîngă gard s-a ridicat o tribună și cineva vorbește, ridicînd brațele.

— Tăceți, fraților, să auzim ce spune!

— Gura!

— Voi n-auziți, muieri zăpăcite!?

Dar vorbele nu se deslușesc pînă aici. Un tramvai oprit de la prinz pe șine stă cu geamurile înghețate, înconjurat de cordonul soldaților. Înăuntru dormitează un taxator, rămas să păzească scaunele goale, să nu cumva să le vină unora în cap să-l răstoarne. Pe coada de tablă, un afiș mare, alb, anunță onor publicului bucureștean celebra revistă Alhambra în carnaval.

Toată dimineața lucrătorii de la ceame au bombardat vagonul cu bulgări de zăpadă. Acum ferestrele albite de ger par buceardate.

— Scoal' mă c-a venit Vaida face mai rău decît orice?

Femeile noastre s-au încălzit, cuvintele lor ard, se duce dracului moralul armatei.

— Puică, dă-mi și mie mantaua aia să mă-nvelesc, că-i petrecere mare astă seară la Atelierc...

— Te găsiși și matale, coană Aristio...

Coana Aristia e nevasta unui ciocănar și are mînă grea. Dă să-l desbrace de manta pe soldățelul cu obrazul ca hîrtia. Asemenea rușine nu pățești în fiecare zi.

— Nu pune mîna pe efecte!

— Care efecte, maică, ce efecte! Dă-i mantaua, că i-o fi muierii frig!

Din spate crește zidul de trupuri. Bărbații bagă degetele în gură și fluieră sănătos.

— Huuuuuooooo!

— Insultați armata, curtea marțială vă mănîncă!

— Vă spunem noi numaidecît ce ne mănîncă! Păduchii ne mănîncă, cum vă mănîncă și pe voi!

Gradații aleargă de colocolo, ca apucați de draci. Asta nu mai e ordine, ăsta nu mai e respect! Lumina reflectorului se plimbă pe ziduri ca și cînd ar vrea să le fărîme. Lîngă gard s-a ridicat o tribună și cineva vorbește, ridicînd brațele.

— Tăceți, fraților, să auzim ce spune!

— Gura!

— Voi n-auziți, muieri zăpăcite!?

Dar vorbele nu se deslușesc pînă aici. Un tramvai oprit de la prinz pe șine stă cu geamurile înghețate, înconjurat de cordonul soldaților. Înăuntru dormitează un taxator, rămas să păzească scaunele goale, să nu cumva să le vină unora în cap să-l răstoarne. Pe coada de tablă, un afiș mare, alb, anunță onor publicului bucureștean celebra revistă Alhambra în carnaval.

Toată dimineața lucrătorii de la ceame au bombardat vagonul cu bulgări de zăpadă. Acum ferestrele albite de ger par buceardate.

— Scoal' mă c-a venit Vaida, strigă grupul remeseului, aflat în fața mezelăriei Pațac, dar taxatorul s-a obișnuit cu fluierăturile și cu urletele așa încît mofăie mai departe, cu capul înfundat în gulerul mantăii. Dinspre podul Grant sosesc alte trupe. Se aude marșul pe zăpadă:

— Rap! Rap!

— Rap! Rap!

— Rap! Rap!

— Bine-ați venit, n-ați mai fi venit!

— Vă tremură dosu' de noi, că sîntem cu mîinile goale!

— Dați-ne pîine, mai bine, nu gloanțe!

Pancartele se ridică și se lasă în același timp. Cuvintele scrise cu vopsea ard în lumina focurilor:

JOS EXPLOATAREA! JOS CURBELE DE SACRIFICIU!

— Huuuuuooooo!

De peste gardul Atelierelor cade iar grindina acelor glasuri înfrigurate:

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

Griviță, ești aici. Griviță, nu ești singură! Griviță, tu lupți fără arme, numai cu glasul tău stîrnit de foame, cu brațele slăbite de muncă fără răsplată!

Plotoanele dublează rîndurile de soldați.

— Ce-i în oraș? întreabă majurii.

— Nimic, liniște! spun alți gradați.

Dar soldații șoptesc între ei:

— Fierbe, degeaba au pus cordoane la gară, lucrătorii tot vin încoace.

— Sînt mulți?

— Mulți.

— Și aici?

— Aici? Ascultați...

Glasurile iar fierb, iar se aprind ca un rug sonor și cerul pare că se sparge ca la un tunet.

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

— Credeți că or să ne pună să tragem?

— Eu nu-mi bag sufletu-n păcat!

— Să nu te-audă majuru'...

— Pă-ăi de la 21 pifă i-a trimis acasă pentru că n-au vrut să șarjeze!

— Poate or să ne trimită și pe noi acasă!

— La căldurică...

— La decorații...

— La spălatul latrinelor!

— Guuurrra! Ce-i aici, parlament?

Gradații se uită crunt în jur. Zadarnice sînt ordinele ofițerilor. Moralul trupelor este foarte scăzut.

— Se-aude că ne dă țuică!

— Să ne mai încălzim puțin la pipoașcă! Ne-o fi!

— Eu nu pun gura...

— Nu zice, doamne ia-mă!

— Mai bine în consemn decît aici...

— Și muierile astea ce vor?

— Au bărbații dincolo. Le-au adus mîncarea. Dar e ordin să nu le mai lăsăm.

— Vor să-i infometeze.

— Sînt porniți rău, ascultă la mine...

— Trebuie să-i scoatem din Ateliere.

— Și crezi că e lesne?...

Nu e lesne de loc, nu e lesne de loc, or să vadă domnii ofițeri, or să vadă gradații, or să vadă generalii, nu mai merge cu vorba bună!

Minutele trec, frigul se întețește. Mai sînt și din astea; muieri mai slabe:

— Haide acasă că mi-au înghețat picioarele.

— Și mie, dar pot să-l las pe-al meu singur?

— De, că nu e singur. Uite ce de lume!

— Du-te dumneata și pune-ți fundu' pe sobă, eu stau aici...

— Nu fii încăpățînată, ce să căutăm noi, femeile, la revoluție!

— Nu e nici o revoluție.

— Atunci ce mai așteptăm?

— Pe dracu-l așteptăm. Să vie să-i ia pe cine știu eu!

— Eu mă duc...

— Du-te, da' nu te mai cunosc...

— Îmi pling copiii de foame...

— De ce nu i-ai adus și pe ei aici? Soldații nu trag în copii...

— Om vedea noi cînd o începe balul...

— N-o să fie bal, nu omoară ei oamenii, așa, pe nespusă masă...

— Să te-audă Dumnezeu...

— Da' ziceai că pleci?

— Und' să plec? Parcă acasă m-așteaptă vreun bine? Lemne abia mai am o brațetă, le opresc pentru-al meu cînd s-o întoarce ostenit și îndopat de frig...

— Cine știe dacă se mai întoarce...

— Și dumneata, adineaori spuneai că nu trag ei în oameni...

— Ei...

Soldații au mai căpătat parcă glas de cînd sînt mai mulți.

— Hai, toată lumea'napoi! Nu vă puneți cu armata.

— Nici armata să nu se pună cu noi!

— Gurrra! 'Napoi!

— Nu ne dăm, na, să vedem ce-o să ne faceți?

Baionetele au început să împungă amenințător.

— Lasă jucăria aia că mă stringe!

— Nu te-nghesui că te-njur-ăm de mamă!

Rîsul înghețată pe undeva. Soldații stau crunți cu capelele pe ochi.

— Mă, nu ți-e frică, mă?

— Ordinu-i ordin!

Se aud copite de cai alunecînd pe caldarîmul înghețat.

— O să pună cavaleria pe noi!

— Le răsturnăm caii, tot sînt ei buni de salam. În timpul războiului numai carne de cal am mîncat.

Bărbații au luat locul femeilor.

— Ia stați, proastelor, mai la dos, să vedem cu noi ce-o să facă?

— O să vă-mpingem pînă unde e ordin...

— Nu mai spune, șapcaliule!

— Uite la el, parcă l-a făcut mă-sa călare...

— Huuuuuooooo!

Remeseul ridică iar o pădure de pancarte.

— JOS EXPLOATAREA!

— Jos!

— Jos!

— Jos! strigă deodată mii de glasuri.

Și de peste gardul Atelierelor, acoperind sirena și clopotele de la Sfîntul Gheorghe, strigătul grevi știlor.

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

— Pace! Pîine! Libertate!

— Gata, Ina, curtea e lămurită.

— Îți place?

— Prea multă armată ca să-mi placă...

— Crezi?

— Nu cred nimic...

Grivița a rămas în urmă, cu larma ei, cu toată furtuna acestei seri teribile.

— Trebuie să terminăm repede cu afișele. Trebuie să ne întoarcem. După aia începe munca de...

— Cît o fi ceasul?

— Peste 6 și jumătate...

— Ochiul mare, și cînd vezi cumva sticleții, cîntă puțin din Hohnerul tău. Păsările astea iubesc muzica...

Sacul e la locul lui.

— Greu?

— Sînt obișnuit. Am cărat piese de locomotivă, am un spate de hamal...

— Ar trebui să umbli mai la fund și să scoți grenadele de mină...

Grenadele de mină sînt niște afișe mai mici, nici fluturași, nici manifeste mari, ceva la mijloc, de mărimea unei cărți poștale, marfă specială pentru asemenea ocazii. Ele pot fi aruncate peste garduri. Dimineața, cînd face omul ochi, găsește curtea presărată cu flori de bumbac, bumbac „made in Griviță", cum spune falnicul stăpîn al tipografiei Coresi.

Mareș clipește:

— Să fii dumneata sănătoasă de cînd le-am pus în buzunar. Omul gospodar se gîndește la toate.

— Dar nesuferit mai ești...

— Nu-mi plac serile de iarnă, sînt uricioase ca femeile.

— Nici mie nu-mi plac oamenii încrezuți...

— Ina!

— ...

— Ina...

— ...

— Bine. Greva tăcerii...

Străzi ca niște riuri înghețate sub slaba lumină a serii de februarie. Pașii toacă distanțele cadențat. Trebuie ocolit prin spate, pe aici, pentru ca să nu întîlnești gabori, sticleți și alte animale cu pușcă și centiron, care abia așteaptă să pună mîna pe un asemenea sac cu daruri.

— Saltă tu puțin șablonul, c-a început să zdrăngăne!

Buturugile s-au lăsat pe bucata de tablă și izbesc din cînd în cînd și în cutia cu Duco-veritabil.

— Așa, acum nu se mai aude.

Un stol de afișe zboară ca niște porumbei peste un gard.

— Îți place? Privește în urmă...

Nimic decît întunericul Cutaridei. În stînga, Saturnul întunecat, pe labele lui de cărămizi, în grevă de simpatie. Poarta ocolită pentru că acolo stau sentinele. Dar aici, peste sîrma ghimpată, nu strică o ninsoare de hîrtie. Prinde bine.

Cînd te scoli mîine de dimineață ce-o să găsești, stăpîne pe zăpadă? Textul unei romanțe? Strofele imnului regal? Da' de unde!

„MUNCITORI, CLIPA CEA MARE A SOSIT! PAHARUL E PLIN! JOS EXPLOATAREA! JOS CAPITALISMUL!"

Mai departe, Lumini de lămpi anemice. Prin curți mai stau bătrînii și unele mueri. Hai, nu-i lăsați singuri acolo pe-ai voștri, în fața puștilor, nu-i lăsați singuri!

— Se vede cineva?

— Nimeni.

— Aici ar trebui un afiș mare...

— Ai dreptate!

— Atenție la sac. Nu-l las jos din spinare. Vină mina adînc și scoate-mi un cearșaf...

Cearșaful are două fețe. Pe una e înfățișat Călărețul fără frică, Tom Mix, omul care a speriat moartea, pe cealaltă, textul manifestului Partidului Comunist din Rominia:

MUNCITORI, ȚĂRANI, INTELECTUALI,

Partidul comunist din Rominia vă cheamă la luptă hotărîtă pentru o viață mai bună, pentru eliberarea de sub jugul exploatării. Pentru aceasta, sprijiniți cu toții greva generală. Lupta muncitorimii ceferiste este și lupta voastră, a tuturor, pentru un trai fericit și nimicirea burgheziei.

MUNCITORI, ȚĂRANI, INTELECTUALI...

— Ai scos cleiul?

— Da, gata...

O bidinea mică, țeapănă de varul cu care fuseseră spoiți niște pereți ai unei cocioabe de mahala, umezește gardul înalt. Afișul se așterne frumos și deasupra limba bidinelei mai trece puțin clei.

— O ștergem...

Pămîntul înghețat răsună sub pași. Aici cerul e parcă mai jos, lăsat pe casele mici. Deasupra Cutaridei nu sfîriie în noaptea asta fumurile. Latră ciinii în depărtare.

— Îți place meseria noastră?

— Cum să nu, n-aș da-o pe nimic!

— Nici pe aceea de mecanic?

— Acum, nu. Și mecanic nu se știe dacă voi mai fi vreodată.

— Și-ți pare rău?

— Cine știe?

— Mai e mult pînă la Lia?

— Puțin.

— Crezi că au curățat fluturașii de azi de dimineață?

— Poate...

Fata începe să cînte pe neașteptate din Hohnerul ei. Basii profunzi ai muzicuții de gură răsună deasupra ulițelor pustii. Vine cineva. Poate un nevoiaș, poate un sergent de stradă. A trecut.

— Frumos?

— Frumos...

Merită un cîntec seara asta. E un cîntec care ține de cald și de foame.

— Ți-e foame?...

— Toată viața mi-a fost foame.

Încă un pumn de hîrtii albe zboară peste garduri.

— Ce-ai face dacă ai avea bani mulți?

— Știu și eu, poate o rochie ca lumea, dar tu?

— I-aș împărți la săraci.

— Nu-i ajuți astfel. Ar trebui să le dai de lucru...

— Bine spus. Cînd vom termina cu toți capitaliștii din lume, voi cere să fiu numit directorul Oficiului de plasare a brațelor de muncă. Pe Rockefeller am să-l fac agentul de publicitate al domnului Marin Bălună: doamnelor și domnilor, cea mai elegantă pălărie din lume se găsește numai în prăvălia la Balon, de pe calea Griviței, în orașul București, din Rominia, poftiți, domnilor, poftiți!

— Noroc că nu e lume să se uite la tine...

— Norocul lui Rockefeller!

Glumiți, zîmbiți, cîntă din armonică, fată! Minutele trec, timpul nemilos își stringe în sacul său orele și primejdia călătorește într-aici, moartea, călare pe un cal negru ca noaptea ce se înstăpînește deasupra Griviței, sosește, aleargă neobosită, îi e foame ca și vouă și glasurile celor de la Ateliere o cheamă ca pe-o lunatecă...

Desene de MIHU VULCĂNESCU

Ion Brad

ISTORIE

FRAGMENT DIN „CALEA GRIVIȚEI"

Așa se scria pînă-acuma istoria:
Cu pana de foc a lui Doja și Horia
Muiată în lacrima de apă tare
A celor ce nu știau plînge,
Pană ca limbile de topoare
Și iscălind cu-nfloriturl de sînge,
Pana coaselor harnice în '907,
Oțelită de muncitori în '33...
Mulțimea împlinta un fulger în noapte
Și se umpleau inimile,
Erau inundate paginile
De roi călător de scîntei...

Cînd se-mplinta un fulger în noapte...

Tu, an al încleștării de oțel,
O, leat săpat cu dalta de oțel,
În '33, hronicul eroic,
Cu litere adînci din care cresc
Spiralele hotărîrilor de-oțel,
Semn scris cu soarele topit
Al sîngelui muncitoresc,
Ești anu-n care se-oțeliră anii
De luptă ne-ntreruptă cu dușmanii!

Tu ai făcut ca peste-ntreaga țară
Să treacă noua luptei primăvară
Și Calea Griviței să treacă
Asemeni apelor răscolitoare
Pe-ntinderea crăpată de vînturi și săracă,
Desterecînd în inimi noi izvoare.

'An crîncen, an de slavă,
Dușman de-oțel al fricii,
Incins cu funia de-oțel
A curbelor de sacrificii,
'An fără măști — de groază pentru lași,
De zbor și de mîndrie a celor uriași,
Oameni în salopetă și-n zdrențe deseori
Ei, clasa cu voința — ghem de-oțel,
Robii de-atunci, stăpînii viitori!

Tu, an-vulcan,
Ți-ai pus la temelie
Bătaia inimilor cea mai vie,
Inimi în ritm, ca marile pistoane
Ce trag istoria pe căi de-oțel
Cu zvîcnet lung de inimi milioane,
Ca lîncezeli și haos nicicînd să nu existe —
Tu care porți în vine, în sufiul tău enorm,
Vulcanii libertății ce n-adorm,
Bătaia inimilor comuniste.

Tu, an-columnă săgetată-n soare,
Pe care s-a înscris nemuritoare
Fața conducătorilor bărbați
Ce-au stat în fruntea luptei ne-nfricați,
Smulgînd din miezul nopții răsăritul,
Din lungul șir de lupte și sfîrșitul,
O, an-columnă,
Te-a înălțat și-ai înălțat — Partidul!

Istoria, cu litere de-oțel,
O scriem azi, din inimă, altfel
Pe Calea Griviței care străbate
Întreaga țară-n mersul uriaș
'Al fluviului pe nume Libertate.

Cu macarale-turn înfigem pași
Între cuvintele ce cresc, ca-n vraje,
Cu-nfloriturl de șapte-opt etaje,
Și pana se înmoaie în azururi
Scriindu-i fericirii noi contururi
Cu schele și cataige pînă-n cer,
Cu steaguri ce se joacă-n vînt pe schele
Ca roșia cravată la piept de pionier.
Au înflorit ciorchini nestinși de stele,
Noi galaxii visate de ochii stinși în lut
Ai celor ce sub gloanțe au căzut.
Și stelele pulsează pînă-n zori
Cu inima atitor părinți și luptători
Și viața ta amiezii nu-ți pare rău s-o dai
C-a înflorit cu țara ca o livadă-n mai!

VIZITÎND MUZEUL DE ISTORIE A PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN

Pagini de luptă

de Ilie Purcaru și Gheorghe Tomozei

1921

Există în București, pe Șoseaua Kiselef, o casă roșie, uriașă, cu acoperișuri de ardezie, în care, de îndată ce intri, te întîlnești cu istoria.

Aici sînt, nespus de vii, imaginile luptei de decenii a celor mai buni fii ai poporului nostru — comuniștii. Am suit treptele clădirii de pe Șoseaua Kiselef în ziua în care un comunist, maiorul sovietic Iuri Alexeevici Gagarin, urcase în Cosmos într-o navă făurită de aceleași mîini care construiesc, astăzi, grandioasele monumente ale comunismului, mîinile oamenilor sovietici...

În rîndurile care urmează, nu încercăm — nici nu ne-ar sta în putință s-o facem — să prezentăm pe larg istoria partidului nostru drag, ci vom desprinde pentru tine, cititorule, cîteva imagini, cîteva mărturii, cîteva raze luminoase. Ele vor vorbi despre glorioșii 40 de ani pe care-i sărbătorim în Mai...

Steagul

L-am văzut. Un steag. Un simplu steag muncitoresc. Era zdrențuit, culorile își pierduseră din tărie, iar inscripția cusută cu borangic abia se mai putea citi...

Și totuși, roșul stins al steagului răspîndea în preajmă o lumină neobișnuită. O lumină de fruct pîrguit, gata să se desprindă de pe creangă, după ce sevele pămîntului și-au cheltuit ultimul aur. O lumină calmă, a împlinirii.

Cînd privești vechi gravuri ori fotografii înfățișînd manifestații muncitorești, ceea ce te impresionează în primul moment e steagul roșu, pîlpîind ca o flacără neîmblînzită, neîmpăcată, peste capetele oamenilor cu fețele palide, cu pumnii strînși. Steagul, asemenea unei gigantice păsări, venită parcă din cîntecele poporului, era o prezență dominantă, faldurile sale erau electrice zbateri de aripi.

Steagul era un suflet viu, un trup care, în ciuda sîngelui continuu gîlgîit din răni, nu cade. Întîia metaforă prin care oamenii au evocat steagul roșu este, prin timp, și cea mai bună, de o simplitate și o precizie tulburătoare. Steagul roșu e o flacără, e sînge. Inima steagului nu-și încetează niciîncînd bătaia...

Dar unde s-a născut bătrînul steag?

...Era în 1867. Într-o casă din marginea Botoșanilor s-au strîns, într-o noapte, membrii societății muncitorești „Cărămidari". În încăperea mică, la masa de brad, erau strînși oameni de toate vîrstele. Vorbeau despre frigul în care muncesc, despre patroni, despre salariile de mizerie. Vorbeau încet. Dincolo de perdelele ferestrei, noaptea... O lampă de gaz, cu flacăra puțină, tresărind, din clipă în clipă le ilumina chipurile.

În vreme ce vorbeau, într-un colț al camerei o femeie, poate nevasta gazdei, cosea. Totul, pînă aici, obișnuit: o casă simplă, o lampă de gaz, o femeie care coase. Dar femeia și-a apropiat pînza de buze și, cu un gest știut, a rupt cu dinții firul de ață. Bărbații și-au întors chipurile spre ea. S-au ridicat în picioare. În mijlocul lor, scînteia, tînăr, roșul învățat al unui steag. Nimeni nu vorbea. Fiecare pipăia literele galbene, ori își umplea mîinile cu mătasea nouă, foșnitoare. Se născuse steagul, flacăra care avea să le însuflețească, pe drumurile luptei, largile coloane, flacăra care avea să dea sens elanurilor și trudei lor.

În timpul grevelor, steagul încălzea trupurile înghețate ale oamenilor flămînzi.

Jandarmii i-au zgîriat mătasea cu baionetele, i-au rănit gloanțele lor, dar n-au pus niciodată mîna pe steag.

Se găsea totdeauna cineva care să-l salveze. Lipit de trup, sub cămașa vreunui tînăr, ori ascuns în vreun pod de casă, steagul continua să trăiască.

La Eliberare, după mulți ani, bătrînul steag a văzut din nou soarele. Purpura lui continua să licărească, sub cerul de august, neînvinsă, nemuritoare.

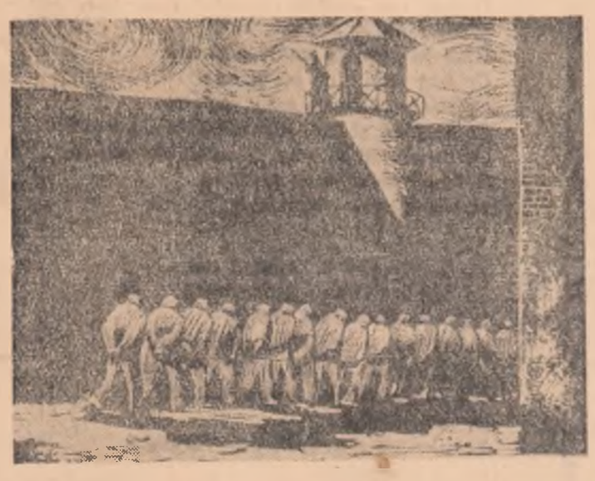

J. PERAHIM: Doftana.

Ora soarelui

...E un ceasornic vechi, construit de muncitori, la sfîrșitul veacului trecut. Un ceasornic masiv, în care nu scînteiază aurul și argintul, cu cadranul simplu, pe care sînt înscrise cifre mari, cifre solemne, decisive...

Poate un muncitor l-a purtat cu sine, în iureșul uzinei patronului, unde-și cheltuia viața, și, după orele de trudă amară, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte, l-a scos cu un gest simplu și i-a privit cadranul alb...

Poate un comunist l-a dăruit — neprețuită comoară — fiului său, pe patul de moarte, cu speranța că el, fiul, are să apuce vremea în care vechiul ceasornic va bate ora victoriei proletarilor. Ora soarelui...

Poate, în încăperi tăinuite, pe mesele acoperite cu pînză roșie, la ședințele ilegale, ceasornicul înconjurat de lănțișorul său a bătut, clar, orele.

Poate că a fost dus și el, împreună cu posesorul lui, la închisoare. Și ceasornicul a fost întemnițat. A stat dincolo de gratii, continuînd să bată. Să bată continuu, tare, atît de tare încît, uneori, noaptea, paznicii să tresară din somn, speriați. Să audă bătăile amenințătoare, implacabile, și să nu știe de unde vin.

Pe cadranul alb, ușor îngălbenit de timp, se pot citi, gravate, lozinci revoluționare:

„LUCRĂTORI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR VOASTRE!"

„8 ORE DE LUCRU!"

„8 ORE PENTRU A NE INSTRUI!"

„8 ORE REPAOS!"

Neobișnuită inscripție pentru un ceasornic! Fiecare bătaie a lui ne apropia de ora exactă a revoluției, cînd, alături de alte cuceriri ale luptei poporului, s-a înfăptuit și această împărțire istorică a timpului. Comuniștii au fost totdeauna în luptă cu vremea. Ei au știut, ei știu să învingă vremea...

...O altă inscripție a muzeografilor impresionează cu concizia cu care prezintă un lucru în aparență puțin însemnat: „Ceasornicul funcționează și azi, cu precizie..."

Pe acest cadran, vremea a tatuat ora izbînzii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Mai apoi, ora întemeierii Partidului Comunist din Romînia. Ora eliberării din întuneric a țării. Orele izbînzilor poporului condus de partid.

Și acum, cu puține zile înainte de a bate ora împlinirii a 40 de ani de la întemeierea partidului, ceasornicul comuniștilor a bătut ora pătrunderii în Cosmos a omului!

8 Mai 1921

...O sală obișnuită în strada Sfîntul Ionică, semănînd cu o sală de clasă, în vreo școală dintr-un cartier mărginaș. Lumina pătrundea prin cinci ferestre mari... Șiruri de bănci de lemn. O masă acoperită cu pînză roșie, înconjurată de cîteva scaune. Pe perete, încadrate de trei drapele purpurii, portretele lui Marx și Engels.

Dincolo de ferestre, o dimineață de primăvară bucureșteană. Se vedeau turle de biserici, firmele viu colorate ale magazinelor, blocuri albe, grădini, porți metalice.

Era ora cînd vînzătorii de ziare goneau pe străzi, cu teancurile de gazete proaspete sub braț.

Pentru patroni, pentru negustori, era ora „aperitivelor..." Era ora în care, înainte de „a face piața", ordonanța cu costumul ponosit, cu capela zburată în țărînă, primea palmele obișnuite din partea cucoanei, consoarta domnului căpitan ori colonel.

Ora plîmbărilor cu automobilul, printre trandafirii de la Șosea. Luminile candelabrelor păleau, postavul mesei de joc putea respira, în sfîrșit...

Regele savura micul dejun, în vreme ce miniștrii în haine de mort așteptau, dincolo de ușă, o întrevedere.

Curînd, ușa s-a deschis, și, în fumul generos al havanelor, matinala convorbire pe teme statale a început. Domnii în negru se legănau în fotoliile moi.

Toate astea, la ora cînd cîteva sute de muncitori se așezau pe băncile de lemn ale sălii din strada Ionică. Rod al consfătuirii preliminare din martie, de la Iași, se deschidea acum întîiul congres al Partidului Comunist din Romînia.

În ciuda teroarei guvernului averescan care, în timpul desfășurării congresului, a trimis jandarmii și armata să ocupe clădirea și să-i aresteze pe participanți, documentele istorice ale întîlnirii reprezentanților grupărilor comuniste din toată țara au ajuns în mase. Din totalul de 539 de delegați, marea majoritate, 428, au votat documentul central, declarația de afiliere la internaționala comunistă.

La masa secretariatului, un tovarăș scria pateticele cuvinte adresate „celor închiși":

„Congresul... înainte de a-și începe lucrările sale destinate întăririi mișcării socialiste și asigurării unei izbînzi cît mai grabnice, se simte dator să aducă prinosul său de recunoștință vouă, tovarăși, bărbați și femei, care suferiți cu bărbăție toate lipsurile și rigorile ocnelor și închisorilor și vă încredințează că lupta noastră, care e și a voastră, va urma hotărîtă mai departe, așa ca toate suferințele voastre să fie spre binele clasei muncitoare și întru grăbirea liberării sale".

Baionetele jandarmilor puteau sfîrteca trupuri, puteau lovi, dar nimic nu putea împiedica marșul impetuos al comuniștilor spre victoria definitivă.

Chemările întîiului congres de constituire a partidului comuniștilor răsunau, vii, sub cerul înnourat al țării.

Chiar dacă patronii aflați la „ora aperitivelor", ori domnii de la masa de poker, ori regele sorbind obișnuita „jumătate de șampanie frapată", nu le simțeau adevărata tărie.

Toate acestea se întîmplau în Bucureștiul anului 1921, la început de mai.

J. PERAHIM: Tipografie ilegală (tipărirea manifestului).

O torță la Lupeni (1929)

(inscripție pe un tablou)

Era un bărbat înalt, cu ochii neobișnuit de vii, cu fața pămîntie. Avea mîinile negre, atît de negre, încît păreau bucăți de cărbune. De multă vreme, simțea cum cărbunele îl năpădește clipă cu clipă, cum suie în el, cum îi goletește parcă vinele de sînge și le umple cu praful negru, înecăcios. Uneori nu-și putea mișca brațele. Uneori își strivea degetele și parcă nu mai simțea durerea. Cărbunele nu suferă. Cărbunele urca, urca în el, răbdător, neînduplecat...

Ochii aveau licărul cărbunilor.

Umerii tresăreau ca niște păduri arse, sub vînturi...

Acum, grevistul de la Lupeni sta piept în piept cu prefectul venit să-i alunge pe greviști.

În spatele prefectului de Deva, armata. Baionetele.

Minerul a încruntat sprînceana.

Era întreg, întreg, un arbore de cărbune.

Buzele lui au spus NU! Muncitorii nu părăsesc mina pînă ce nu obțin o îmbunătățire a situației lor...

Buzele de cărbune spuneau NU!

Spuneau NU! brațele de cărbune...

În mîna prefectului a sticlit revolverul. A tras.

Omul s-a prăbușit.

Cărbunele, negru, suia cu grabă în ultimele tainițe ale trupului, în care nu pătrunsese. În inima omului. Sub pleoapele negre.

Glonțul a scăpărat.

Trupul însingerat parcă ardea, acolo, sub soarele verii, ca o torță cu flacără veșnică.

O torță de cărbune...

Articol de fond

Redăm cîteva fragmente — pagini de înaltă literatură — dintr-un articol de fond intitulat „Eroica luptă a ceferiștilor din București", articol apărut în „Scînteia" din 15-28 februarie 1933...

„Atunci trupele și poliția fură puse în ordine de bătaie, mitralierele își îndreptară țevile asupra atelierelor. Muncitorii se baricadaseră în ateliere. Poarta și gardul de fier al atelierelor fură electrizate de muncitori. Două cisterne cu apă fură pregătite pentru a stropi pe asaltatori".

★

„...Muncitorii înțeleseseră semnalul de alarmă, înțeleseseră chemarea de luptă a ceferiștilor..."

★

„...Un cor vorbitor, de 200 de muncitori, fu organizat în curtea atelierelor..."

★

„...Nu trageți în muncitori, camarazi! Noi nu putem fi ucigașii fraților noștri! Noi nu putem să le înăbușim în sînge luptele, ca să salvăm interesele vrăjmașilor lor și vrăjmașilor noștri — boierii și burghezia!"

(Cuvinte rostite de un soldat, suit pe umerii camarazilor săi).

★

„...O detunătură — și soldatul se prăbușì mort la pămînt..."

★

„...Fără nici o somație, mitralierele fură îndreptate înspre masele din jurul atelierului..."

★

„...Sirena șuiera fără încetare"...

★

„...Utecistul care trăgea semnalul a fost împușcat avînd mîna încleștată pe sirenă..."

★

„...Muncitorii rămași în picioare, peste 1.500, au fost închiși la cazarma Malmaison și în beciurile prefecturii de poliție..."

★

„...Sirena a tăcut numai cînd brațul celui ce-i dădea glas a încremenit în moarte..."

★

„...mulți dintre ei aveau răni grave de gloanțe și de baionete..."

★

„...Dîrzi și hotărîți, călîți de îngrozitoarea încercare prin care au trecut, cu o ură neîmpăcată împotriva ucigașilor tovarășilor lor de luptă, muncitorii ceferiști nu vor da înapoi nici un pas din calea luptei revoluționare neînduplecate pe care au pornit..."

★

„...plini de propriul lor sînge și de sîngele tovarășilor răpuși în luptă, muncitorii, cu ochii lucind de o nebănuită hotărîre de luptă, au strigat: Nu ne e frică de moarte! Lupta noastră o vom duce mai departe"...

Două tradiții

Pasul s-a oprit. A tăcut parcă și inima, în suspensia amplă a clipei:

Doftana.

O machetă: închisoarea-cetate, ale cărei ziduri sumbre, verzi de mușchiul păros, se răsfiră către toate zările, tentacular (Simplă întîmplare arhitectonică? Simbol?); un costum zdrențuit, de ocnaș, la picioarele căruia ruginește lanțul cu zale enorme; și pe costum și pe lanț, sigiliile parcă vii ale sîngelui; și o celulă de întuneric încastrată în zidul alb al muzeului:

Doftana!

S-o mai descriem?

Să citîm dintr-un raport aparținînd însăși direcției închisorii:

„În acest penitenciar se aplică și acum, prin tradiție, următorul regim deținuților pedepsiți la secția H (celule de pedeapsă):

I se pun deținutului lanțuri de mîini și de picioare. Drept hrană primește jumătate din rația reglementară și două zile pe săptămînă post (adică nimic, n.a.). Nu are voie să-și îndulcească traiul cu alte alimente. Nu are voie să scrie sau să primească scrisori și nici să fie vizitat de rude. În celulă nu există nici un fel de mobilier, afară de o tinetă și o rogojină".

Pasul s-a oprit. Inima a cuprins și a tăcut, în suspensia amplă a clipei:

Doftana...

★

Doftana și „tradiția" ei... Obișnuit cu altfel de sensuri, termenul supără spiritul, dar accentuează parcă, prin contrast, culoarea violentă a acelor ani de cruntă memorie. „Tradiția" Doftanei: barbaria, prigoana, tortura, asasinatul lent, de fiecare clipă, mergînd de la cazna infinitezimală a foamei și setei, pînă la zdrobirea oaselor pe butuc, cu barosul. „Tradiția Doftanei: zdrobirea sub baros a oricărui elan, a oricărui vis, a oricărei împotriviri față de rînduielile statornicite „prin grația lui dumnezeu" și „voința națională" a unui pumn de suspuși.

Dar mai era și o altă tradiție, infinit mai puternică. O vei deduce din cîteva detalii, mici dar atît de tulburătoare detalii, păstrate aici, sub cristalul vitrinelor, piese dintre cele mai nobile ale istoriei patriei noastre. O vei simți în însăși atmosfera muzeului, în sufletul viu care palpită parcă în mătasea perdelelor, lîngă celula încastrată-n zid. Și vei afla că în costumele de deținuți — în costumele acestea îngrozitor de zdrențuite, ele însele instrumente de supliciu, în care și cei mai săraci cerșetori s-ar fi simțit umiliți — oamenii aceea erau învingători.

Tradiția Doftanei: voință de fier, neînfricare, luptă!

★

...Privește! În celulele cu veșnică noapte, oamenii aceia citeau. În celulele cu veșnică noapte („nici un fel de mobilier, afară de o tinetă și o rogojină"...) funcționa strălucit Universitatea Partidului, se studia marxismul, se învățau limbi străine, se citea cu pasiune istorie, literatură, filozofie. Se găsea putere a ochiului (și nu era de loc simplu, în noaptea Doftanei!), se găsea disponibilitate a inimii (și nu era de loc simplu, în noaptea aceea a țării!) pentru Romain Rolland, pentru Anatole France, pentru Darwin, pentru Maiakovski, pentru Mihail Sadoveanu. Sub cristalul unei vitrine, cîteva cărți, — „Jean Cristophe", „La vie litteraire", „Originea speciilor", poemul „150 de milioane", „Nopțile de Sînziene", — îngălbenesc tulburător alături de o altă vitrină, cu cătuși și gîrbace...

Să mai privim o dată vitrina cu cărți. Să mai privim o dată în noaptea celulei.

MARCEL CHIRNOAGĂ: Victoria insurecției

Ce fel de ochi aveau acești oameni?

★

Meșteri vestiți, din timpuri străvechi, au ivit din palmele lor, ca pe niște minuni de har și migală, obiecte de o fragilitate și o finețe care stîrnesc și astăzi uimirea: viori de dimensiunea firului ierbii, desene complicate pe un bob de orez, cărți de o sută de ori mai mici decît cărțile cele mai mici... Le-au ivit din unelte măiestre, trudind asupra lor ani întregi, vieți uneori, și le-au rînduit pe polițele muzeelor lumii ca să stîrnească și astăzi uimirea. La Doftana, mîinile oamenilor — mîini încătușate, mîini strivite de lanțuri, — au scris „Cursul scurt de istorie a P.C.U.S." pe foița de țigară. Cîte 15-20 de rînduri pe o foiță de țigară... Iată-le, — aceste foi — sub ochii noștri. Ai depășit, privindu-le, limitele uimirii; inima se înclină adînc în fața voinței de neclintit, în fața voinței care poate realiza imposibilul.

MATEI NATALIA: 11 februarie 1945

Ora cea mare

...Nu, bătrînul ceas muncitoresc al anului 1889 nu și-a contenit niciodată bătaia, în nici o clipă din anii teroarei. A bătut mereu, limpede, viu, înaintînd implacabil către ora cea mare. A bătut sub ziduri le prăbușite de cutremur ale Doftanei; n-a fost strivit. A bătut — greier metalic — în acoperișul de stuf al casei țărănești din Seculenii-Mureșului, printre manifestele ascunse acolo vreme de 24 de ani; n-a fost găsit. A ritmat cîntecul mașinii tipografice „Boston", în pivnița unde se tipărea „Scînteia". A sunat prelung și viforos în afișe: „Armata Roșie vine!" A pîlpîit în falduri steagului roșu arborat (în plin centrul Bucureștiului!) pe un stîlp de lumină electrică, în dimineața zilei de 2 noiembrie 1940... De cîte ori nu i-a trezit din somn, în miez fantomatic de noapte, pe guvernanți, pe călăi, pe îmbulbați, pe tihniți? De cîte ori nu i-a scăldat în sudoarea rece a spaimei?... Între anii 1934—1038, partidul dirija peste 20 de organizații de masă și circa 30 de ziare. În anii războiului, grupurile de partizani conduse de partid înfăptuiau vitejii de legendă...

Ceasul! A bătut mereu, limpede, viu, tot mai viu, tot mai limpede, stenografiind pulsul tot mai acut al istoriei, vestind implacabil apropierea orei decisive.

23 August 1944.

Și iată-l... E în vitrina sălii Insurecției, în echipamentul unui ostean al partidului, lîngă porthart și revolverul automat... Ceasul. Pe smaltul alb al cadranului, limbile încrustează ferm Ora Victoriei.

De acum încolo o vor arăta totdeauna.

Preluarea tricolorului

S-a-nfăptuit!

O banderolă tricoloră împodobește salopeta albastră a luptătorilor din gărzile muncitorești patriotice!

Vitrina parcă s-a lărgit și sclipirea cristalului se face zi vie.

August 1944. Eliberarea. Zilele de luc și de noapte, pașii tineri ai tinerilor, pașii celor mai vîrstnici, pașii celor cu părul cărunt. Toți din aceeași bucată a Doftanei, a Dobrogei, a Bucureștiului, a Ploieștiului, a Brașovului, a Clujului, a Timișoarei, a Iașului, a Craiovei, a Galațiului, a Sibiului, a Bacăului, a Constanței, a Arădului, a Reșiței, a Hunedoarei, a Petroșanilor, a Lupeniului, a Vulcanului, a Petrilei, a Aninei, a Moldovei, a Banatului, a Crișanei, a Maramureșului, a Bucovinei, a Dobrogei, a Bărăganului, a Bihorului, a Sălajului, a Năsăudului, a Hațegului, a Făgărașului, a Oltului, a Vîlcei, a Argeșului, a Dîmboviței, a Prahovei, a Buzăului, a Tecuciului, a Covurluiului, a Fălciului, a Romanului, a Neamțului, a Sucevei, a Dornei, a Vasluiului, a Tutovei, a Putnei, a Tîrnavelor, a Mureșului, a Oltului, a Bîrsei, a Hîrtibaciului, a Timișului, a Bistriței, a Someșului, a Crișurilor, a Mureșului, a Tisei, a Dunării, a Prutului, a Siretului, a Jiului, a Mostiștei, a Ialomiței, a Buzăului, a Prahovei, a Dîmboviței, a Argeșului, a Vîlcei, a Oltului, a Hațegului, a Făgărașului, a Năsăud

CE E NOU IN PATRIA NOASTRA

Casca de aur

de Gica Iuteș

1961

Copiii urcă în goană cărăruia ripoasă care duce spre colonie Cei mai mărunței abia se țin după ceată. Se poticnesc în cămășuicile prea lungi și zdrențăroase, se agață pe brînci de smocurile arse și cenușii ale ierburilor, se proptesc la deal în picioruşele lor sfrijite și nu se lasă... E o goană nefirească pentru un joc de copii. Călciiele lor zdupăie și răsună ciudat, de parcă pămîntul ar fi pe dedesubt gol și sonor ca toba.

Înaintașul are ciuful cînepiu cucuiat în creștet ca un moț de ciocîrlan. Își ține cu amîndouă mîinile nădragii peticiți și cînd ajunge sus în culmea dealului slobozde un strigăt răsleț, ascuțit și tremurat, ca un behăit subțire de ied înjunghiat

— Soldații, au venit soldații!

Ca un ecou, glasurile celorlalți răspund, se alătură, se adună într-un singur țipăt, care rămîne o clipă animat în văzduhul limpede al dimineții de august, apoi izbește în lături ușile și ferestrele maghernițelor negre și posomorite.

În prag se ivesc femeile coloniei. Bătrîne ori tinere, au aceleași fețe botite de nesomn și de neliniște. În rochiile lor fără de culoare seamănă una cu alta. Rămîn așa, împietrite în prag ori în pervazul ferestrelor, ca niște umbre ale neliniștei și spaimei.

„Au fost aduși soldații". Beau la „Casina romînă" cu chipiurile date pe ceafă, cu pușțile între genunchi.

Băiețașul cu ciuf cînepiu cucuiat în creștet ca un moț de ciocîrlan se întoarce pe călcîie și, ca la un semnal, unii cătră ai noștri. Coboară din șa la vale în zeamă pe dărîmătura stîncoasă, dispar după vîrful... Se înșiră pe rînd pe rînd, „Casa gurii", cu pași mărunți, cu pași mari, cu brațele în sîni, cu brațele atîrnînd ca niște crengi de mei. Dar nici pită de mei nu mai este. Nici firimitură măcar. Au fugit de foame și șoarecii din colonie. Au fugit pesemne jos, în vale, pe strada „Keseit csócolom"*) căci acolo, în cămările nevestelor domnilor de la „Societate", șunculițe stau agățate în cuie, una lîngă alta, iar rotocoalele de cașcaval nu mai încap în rafturi. Așa trebuie musai să fie, căci nevestele domnilor sînt albe ca brînza, grase ca șuncile. Numai șoarecii pot să se mai strecoare printre picioarele jandarmilor, care mișună pe străzile Lupenilor. Ocoliș se mai strecoară însă și veștile. Veștile care ajung sus, în colonie, intră în odăile întunecoase și umede, ca mirozna unor pîini mari, rumene, abia scoase din cuptor. Femeile și copiii le dumică cu sfințenie, firimitură cu firimitură, chinciți laolaltă pe praguri, ori pe lîngă cuptoarele reci „Ai noștri au ocupat uzina electrică. Nici un bulgăre de cărbune n-o să mai vadă domnii de la societate pînă nu avem „contractul colectiv" Contractul colectiv, aceste două cuvinte au acolo, în colonie, mirozna pîinii, gustul dulce al zahărului și slăninei.

Dar la uzina electrică, aceste două cuvinte au alt înțeles. Acolo e ura și mînia, e lupta. Caracatița neagră a minei a înțepenit. Tentaculele ei lacome și-au oprit ultimele zvicniri Acolo, în afund, tăcerea și întunericul seamănă cu liniștea monstruoasă de după marile cataclisme geologice. Deasupra e însă murmurul, ecoul înnoitor al unei tinere păduri necunoscute, care-și freamătă crengile și frunzișul Clasa muncitoare care ridică fruntea. Uzina electrică, inima minei, e în mîinile grevi știlor.

Soldații au înconjurat uzina. Prefectul județului Hunedoara, colonelul Rozvani, răcnește ultima amenințare. Dar stegarul pornește Urcă să înalte steagul pe turnul uzinei. Aripa roșie a primei victorii filfîie în lumina zilei. Prefectul urlă comanda : Foc ! și trage Stegarul cade și flamura îi înfășură pieptul. Sîngele lui și al tovarășilor săi se amestecă pe caldarîm, se scurge în pîrîiașe subțiri în canalul de ali-

*) „Sărut mîna", în ungurește (n.a.).

mentare. Jiul negru se învolbură în sîngele acesta și apele lui se fac roșii..

Culoarea roșie acoperă cu catifea masa, fotoliile, se unduiește în faldurile draperiilor de la ferestele biroului Comitetului de Partid al celei mai tinere mine din Valea Jiului : Uricani.

„N-aveam decît opt ani atunci, în august 1929". — îmi povestește tovarășul Ioan, secretarul de partid. ...„Aproape, că amintirile acestea se confundă cu însăși copilăria mea. Cînd au început să se audă împușcăturile, n-a mai rămas suflare de om în colonie. Am fugit cu toții pe colinele de sub munte. Am văzut acolo pe cei scăpați de la mina Ileana : bătuți, însîngerați, cu cămășile sfîșiate, uzi pînă la piele. Scăpaseră, hăituiți de jandarmi și grăniceri, trecînd Jiul înot, prin colonia Braia. Tata a ajuns spre sară acasă. (După grevă a fost dat afară de la lămpăria minei. A rămas zece ani șomer. Motivul : minoritate ruteană).

A doua zi, pe 6 august dimineața, un camion hodorogit urca la noi, în colonia Ștefan. Aducea la morga spitalului trupurile tovarășilor uciși. Dar camionul n-a putut înainta. Peste două sute de femei l-au înconjurat. Cînd, cum, se adunaseră acolo, dintr-odată ? ! În fruntea femeilor se aflau văduvele, orfanii, rudele minerilor răpuși. Au trebuit să fie aduși din nou jandarmii.."

Cineva bate în ușă. E inginerul șef Chira Aurel.

— Peste o oră coborîm în sectorul unu.

Ioan își pune încet palmele pe masă și se ridică. Parcă a închis o carte. Undeva, între foile ei, urcă în goană, pe o cărăruie ripoasă, spre fosta colonie Ștefan, o ceată de copii Strigătul lor subțire îmi țiuie în urechi : Au venit soldații !

În fața mea, sub cristalul unui piedestal îmbrăcat în catifea roșie, strălucește „Casca de aur", cea mai înaltă distincție pe întregul bazin. În urmă cu doi ani am văzut-o la Petrila. Acum aparține Uricanilor. Copiii tristelor și negrelor colonii o poartă pe frunte ca un simbol al victoriei.

Să gîndești, să îndrăznești și să vrei

Dintr-o familie de mineri din Bătăr-n fiu. Iosif a moștenit acea robustețe fizică și morală, acele neprețuite însușiri care trebuiau să răzbune în sfîrșit umilința și mizeria în care s-au zbătut de-a lungul anilor trudnici și întunecați ai trecutului generațiile înaintașilor săi.

Tatăl său, miner la Baia Nouă de lîngă Orșova, rămîne șomer în timpul crizei capitaliste din 1932—33 E nevoit să ia drumul pribegiei și pleacă împreună cu alți 62 de mineri spre minele din Moldova în căutarea unei bucăți de pîine. Se oprește la Comănești. Micul Iosif nu poate înțelege „Școala-i pentru domni !" Învățătoarea tata și-l ia cu dînsul la mină. Dar amintirile lor vrăjesc din nou. Se hotărăște să vină în Valea Jiului. Acu tînărul Iosif trebuie să-și falsifice buletinul ca să-i fie recunoscută calificarea de miner. Și așa, cu cei doi ani adăugați cu de la sine putere, era cel mai tînăr miner de la Lupeni. Avea 21 de ani În perioada care urmează, tatăl și fiul sînt mereu alături.

În ciuda prigoanei, a carcerilor pentru cea mai mică abatere de la regimul de teroare fascistă instituită în mină, prizonierii sovietici de război, aduși în Valea Jiului și supuși celor mai neomenoase condiții de lucru și de viață, devin cei mai apropiați tovarăși de luptă ai minerilor din Lupeni. Pe atunci Iosif și Ioan lucrau în unul din abatajele frontale. Strecurau pe sub nasul jandarmilor de pază la gura minei merinde și medicamente pentru prizonieri. Ioan, pîrît de doi legionari că aduce informații despre situația jalnică a frontului hitlerist, prietenilor săi, prizonierii sovietici Pașel Slavislav din Odesa și Pilipenko Alexandru, este bătut și încarcerat. În 1943 Iosif este trimis pe front.

Dar în urma sa, tatăl rămîne să vadă de treburile familiei. Ioan își mai amînteșe că în zilele de pregătire a grevei din 1943 umbla din abataj în abataj și-i îndemna pe mineri să lase lucrul. Greva din 1943 a fost o puternică manifestație a muncitorimii din Valea Jiului împotriva fascismului. Sabotarea mașinii de război hitleriste a continuat pe toate căile, cu toate mijloacele, pînă în ziua eliberării Patriei de către glorioasa Armată Sovietică În ziua de 23 August 1944. Iosif a intrat în sala de apel a minei cu acordeonul. Ioan și Iosif stau față în față. Doi prieteni, doi tovarăși. Amintirile sînt multe, prea multe, dau năvală și nu încap toate în vorbe. Nu-mi povestesc mie Și le povestesc unul altuia. Munca după Eliberare n-a fost ușoară. A fost tot luptă Lozinca : *Totul pentru frontul antifascist* era sabotată de conducătorii vechi ai minei, ingineri sabotori, tehnicieni sabotori care nu mai intrau în mină decît formal. Valea Jiului n-avea pîine. Minerii intrau în mină cu trei cartofi în traistă, dar în celulele de partid ei discutau cu aprindere problemele de producție. În acele vremuri greu le, partidul i-a încredințat comunistului Iosif sarcina de a aduce pîine pentru Valea Jiului.

În 1947 îl trimite la Școala de maiștri de la Anina. După naționalizare îi încredințează munca de director al minei Baia Nouă, de unde cu cincisprezece ani în urmă patronul îl alungase pe drumuri pe tatăl lui Iosif.

Mina era într-o stare jalnică Feciorul patronului, Ordos, o prăpădise la cărți, noul patron, un oarecare bogătaș, o închisese de frica comuniștilor. Dar îndată după naționalizare, minerii de la Baia Nouă au pornit să deschidă mina prin muncă voluntară, îl primesc pe directorul lor ca pe un fiu al lor. Patria avea nevoie de antracit și huilă. Astăzi, mina Baia Nouă este fruntașă pe bazinul Banat.

Director apoi al minei Oțfrații Sorescu.. Acuma, ce să mai fac? L-am scăpat. E doar unul din minerii de la Uricani pe care vream neapărat să-i cunosc.

— E timp berechet ! mă liniștește tovarășul Ioan. Asta-i Costică cel mic. Gheorghe e la Școala de maiștri, la Petroșani.

Inginerul-șef își trage nerăbdător cascheta pe frunte și dă semnalul de plecare. Și fără nici o sfială face haz de felul cum mă îndemn la drum cu cizmele mele nr. 41. Să fiu foarte atentă, mă sfătuiește cu tonul cel mai grav de care e în stare un om glumeț ca dînsul, că mă paște un mare pericol în abataj Să nu-mi pierd încălțările.

— Eu, tovarășe inginer șef, am mai fost și la Petrila, într-un abataj cu trepte răsturnate. Așa că nici o grijă.

Străbatem un fel de tunel în pantă și cobor tîrîș, aproape pe brînci. Inginerul șef nu pierde nici un prilej ca să intervină.

— Se poate merge și în picioare

Recunosc că are umor, dar pînă mă obișnuiesc cu întunericul nu renunț la metodele mele de înaintare.

Esențial pentru reporter nu-i decît faptul că tot timpul e stăpînit de acel rar simțămînt de plinătate, de mulțumire a muncii lui Cu fiecare pas pe care-l fac, cu fiecare lucru pe care-l observ, învăț cuvintele : am fost la Uricani...

Ieșirea din șut

Congres al Partidului, sectorul I al minei Uricani a cîștigat „Casca de aur"

În biroul directorului am văzut drapelul de fruntaș pe ramură în întreaga țară. Planul de producție pe 1961 a fost îndeplinit încă de la 5 martie.

În aceste condiții se desfășoară la mina Uricani întrecerea socialistă pentru calitate în preajma aniversării a 40 de ani de la înființa a Partidului.

Cărbunele de Uricani

Îmbrac pentru a doua oară în viață echipamentul de mină, dar poate pentru că mi se dă în plus și un cojocel nou-nouț, mă simt ca în preajma unei mari și nemaipomenite expediții.

Afară îl îmbumb pînă sub bărbie Bate un vînt subțire, rece. Aerul, cu iz de rășină și cărbune, e tare și amețitor ca un rachiu. Soarele e un imens și inaccesibil diamant care-ți ia ochii Departe, peste munți, zăpezile imaculate fumegă parcă tivite cu purpuri de foc Pădurile de brădet și stejăriș pornițe pe povîrnișuri coboară parcă spre umerii rotunzi ai colinelor ca niște negre turme de bivoli.

Tovarășul Ioan ne dă lămpile în primire Trebuie să-l așteptăm pe inginerul șef Chira Aurel. Vine dinspre birouri cu pas alergător, mărunțel, negricios și zîmbitor, cu cascheta dată pe ceafă. Dar îi taie calea un miner tînăr și voinic, cu un obraz trandafiriu și bucălat ca de copilaș. Dar ce copilaș. E mînios Foc de mînios. Un „păcătos de steril" îl ține în loc de dimineață. Nu se lasă sub ciocane Numai praf scoate „lepra afurisită". Numai cu pușcătura îi vine de hac. (Vorbește despre steril ca de-un dușman personal) Inginerul șef îi dă deslegare și voinicul bucălat, cu salopeta filfîind, se repede spre magazie triumfător.

— Așta-i un băiat strașnic! îl laudă secretarul.

Nu-mi cred urechilor cînd aud că e chiar unul din bunelui este pușcarea selectivă a pietrei intercalate și a cărbunelui. Inginerii, tehnicienii, artificierii, minerii cercetează intercalația, compoziția stratului cu cea mai mare minuțiozitate. Condiția a doua este, după cîte înțeleg, pușcarea separată a sterilului cu încărcături reduse de exploziv. În alte cazuri, de pildă la frontalul 9, unde-l întîlnesc pe vestitul miner fruntaș Augustin Demeter, intercalația e friabilă, șistoasă, și se amestecă foarte ușor cu cărbunele. Secretarul de partid al minei îmi explică : în acest caz, sterilul nu se atacă decît cu ciocanele de abataj. Piatra se depozitează pe poditurâ. Munca e cît se poate de anevoioasă și de aceea aici a fost plasată cea mai bună brigadă din sectorul I Brigadă formată numai din comuniști și candidați de partid...

Înțeleg acum de ce mezinul Sorescu vorbea despre intercalația de steril din frontul lui de lucru ca de un dușman personal. Intercalația nu e la fel de friabilă peste tot, și pe porțiunile unde nu mai merge ciocanul trebuie pușcat cu exploziv Dar cea mai mică greșală în amplasarea găurilor de pușcare în frontalul de lucru atrage după sine nu numai scăderea vitezei de înaintare, a productivității muncii, dar în primul rînd se poate compromite calitatea cărbunelui.

Pentru ușurarea condițiilor de muncă, conducerea de partid și direcția E. M Uricani a înzestrat sectorul cu o haveză poloneză. La prima vedere, haveza poloneză seamănă cu un mistreț fioros care fornăie, izbește și scurmă cu rîtul în stîncă.

În urma introducerii acestei mașini moderne, s-au redus simțitor numărul găurilor de pușcare (cu 50%). Unul din cei care urmăresc fără încetare metodele noi de ridicare a calității cărbunelui este comunistul Vasile Coconeț, secretarul de partid al sectorului I. Ca maistru artificer, el are posibilitatea să observe munca diferitelor brigăzi, metodele folosite pentru extragerea unei producții de calitate Brigada lui Oprea Ioan întîmpina într-o vreme greutăți în privința calității superioare a cărbunelui din cauza intercalației de șist. Vasile Coconeț a stat de vorbă cu fiecare ortac în parte și împreună cu șeful brigăzii a extins metodele folosite de Ștefan Nicolae, șeful uneia din brigăzile fruntașe în întrecerea pentru calitate

Trebuie să urcăm un suitor îngust ca un horn ca să ajungem pe locul unde lucrează Ștefan Nicolae. Dar abia pun piciorul pe prima treaptă, că o bubuitură înfundată mă trage instinctiv îndărăt. Apoi încă una și altele care se repetă ca un vuet adînc, prelung. Urechile îmi vîjîie și două ciocănele ascuțite îmi bat în timpane. E numai o părere că pereții scunzi se clatină și se apropie de mine? Desigur, e numai o părere.

— Cască gura, aud ca o șoaptă.

O casc, dar nu mai e nevoie.

S-a lăsat o liniște adîncă. Miroase usturător a pucioasă.

S-a pușcat la Costică Sorescu.

— Parcă ziceați că ați fost la Petrila ? mă întreabă în treacăt inginerul șef, de la o înălțime aproximativă a suitorului.

Am mai spus odată că tovarășul Chira are umor..

Îl găsim pe șeful brigăzii de calitate, Ștefan Nicolae, în plin asalt Nu prea are timp de vorbă. Păcănitul ciocanelor, fîșîitul craterului mare, tip sovietic KR 11, care șerpuiește ca un balaur negru și solzos, cer mereu cărbune, cărbune. Nu-i nici o clipă de răgaz. Dar ce-aud.. Dulce mai sună vorba moldovenească !

— Cum am ajuns la trii virgulă trii ? Păi asta-i fala noastră. Cărbunele de calitate.

Minerul Ștefan Nicolae, decorat cu Medalia Muncii, feciorul unor țărani colectiviști din Docani, sat la o zvîrlitură de băț de locurile mele natale... Un argument în plus al acestei neașteptate și plăcute întîlniri; afară, la ieșire, Ioan face cu un gest larg-cuprinzător peste colinele care ondulează în depărtare.

— Pe-acolo umblă sondorii. Căutăm noi galerii spre Cîmpul lui Neag. Ne trebuie cărbune cocsificabil pentru Combinatul de la Galați !..

Constat cu uimire că noi înșine ne aflăm pe spinarea rotundă a colinei în al cărei rărunchi am coborît... E o zi plină, luminoasă. Nu mai bate vîntul cel subțire și rece de dimineață. Ne așezăm pe niște trunchiuri de brad proaspăt cojite, sperlînd un stol întreg de vrăbii gălăgioase. Lemnul încins de soare miroase a miere și rășină.

— Pe-acolo pe unde se vede schelăria o să fie intrarea principală a minei. O să lucrăm acolo cu mașini de extracție aduse din U.R.S.S.

Cărbune uricănean celui mai mare Combinat Siderurgic al nostru care se înalță la Galați.

Aceasta este, desigur, cea mai nouă veste despre calitatea cărbunelui uricănean.

Tot despre calitate

Se-aprind lumînile-n Orașul Nou !

Oare fac o imagine comună dacă spun că la fiecare fereastră coboară cîte o stea ? Dar îmi dau seama că imaginea pare mai mult anacronică, atunci cînd îl aud pe tovarășul Ioan :

— Vrem să înlocuim felinarele electrice cu neon

Nu m-aș mira să mi se spună că trebuie să luăm troleibuzul pînă acasă la Costică Sorescu. Dar cum Soreștii sînt mineri de-o vîrstă cu Uricanii, e firesc să locuiască în unul din primele blocuri care s-au dat în folosință în orașul nou. Deci nu trebuie decît să traversăm micul scuar. Urcăm scara care lucește de curățenie. La primul etaj, printr-o ușă deschisă, surprindem o gospodină în exercițiul funcțiunii. E tînără, oacheșă, un cîrlionț negru îi cade pe frunte. Freacă de nădejde mozaicul din hol

Dinăuntru se aude cum curge cu putere apa la baie și un glas ascuțit, speriat :

— Mămicooo... vino repede. Apa e clocotită.

Urc și pasul prinde de la o treaptă la alta o anume cadență : „Aici stau mineri ! Aici stau mineri!"

Ne deschide Anica Sorescu:

— Băieții nu-s acasă. A venit Gheorghe în vacanță și s-au dus la un film De-acuma-i vremea să vină... Nu întîrzie ei...

— Cum să întîrzie, rîde tovarășul Ioan. Știu eu că mama știe să-și țină băieții în frîu... Uite, nici picior de noră în casă...

— Apoi, sigur, nu-i las eu de capul lor, se aprinde mama. La mine ora mesii e lege !

Într-adevăr, dinspre bucătărie adie un zefir îmbătător de trandafiri de purcel la tigaie..

— Văd că ocolești capitolul nurori ?

Anica Sorescu netezește fața de masă, ne poftește pe scaune și răspunde cît se poate de prevăzătoare :

— Nici nu le ocolesc, dar nici ele nu mă slăbesc !

Dacă n-aș fi auzit încă de-acum doi ani de brigada fruntașă a fraților Sorescu, dacă nu l-aș fi văzut în curtea minei pe mezin, după felul cum vorbește Ana Sorescu despre fiii ei, aș putea crede că Gheorghe și Costică nu sînt decît niște băiețandri.

— Gheorghe a luat vacanță! zice și se uită cu-o privire bucuroasă și mîndră prin încăperea luminoasă și plăcută. Toate sînt la locul lor ? N-a rămas ceva nederetecat, o cută care trebuie netezită, un lucrușor neorînduit scăpat din vedere, nepus la locul lui ? Înțeleg. Mama cu tîmplele cărunte își trăiește acum, tîrziu, o nouă tinerețe. Aproape că-i vine greu să creadă că fiii ei sînt bărbați în toată puterea cuvîntului, în sinea ei îi crește din nou, așa cum de mult poate că numai în vis îndrăznea să-i viseze Ana Sorescu — la viața care-am dus-o în tinerețe. Bărbatul meu a murit cărînd piatră. Am rămas văduvă cu patru copii. Cum am să-i cresc, cum am să-i scot eu la liman, doamne ? Cum ? Mă prindeau zorii plîngînd și frămîntîndu-mă de grijă și teamă. N-am putut să-i dau la școală. Au trebuit să muncească din greu de mici. Munceam cu toții pe unde găseam, pe unde puteam. Și iată că partidul mi i-a scos la liman. I-a învățat să trăiască și să muncească..

Se ridică deodată și se îmbujorează : — Așția-s băieții. Îi cunosc eu după călcătură. Ca niște urși calcă.

Frații Sorescu mai aduc un oaspete Pe tovarășul director Iosif. Se pare că-i un obișnuit al casei. Am aflat că și concediile și le petrec împreună. Casa s-a umplut deodată de voie bună. Iosif a adus cu el o poveste vînătorească. Cu-o vînătoare de mistreți care s-a sfîrșit cu.. salamă de urs. Ca dovadă că povestea e adevărată, salama de urs apare pe-o tavă între două sticle de Murfatlar. Vădit lucru că-l sărbătorim pe Gheorghe, elev fruntaș în anul III la școala de maiștri din Petroșani. Vădit lucru că secretarul de partid a venit aici cu un scop anume :

— Mai Costică, ia spune, cînd te hotărăști și tu pentru școala de maiștri ?

Pe cînd lucrau în aceeași brigadă nu se știa care-i șeful. Era mare întrecere între ei. Mezinul n-a rămas cu nimic în urma celui mai mare. A primit Gheorghe Medalia Muncii, a luat-o și Constantin Dar de cînd a preluat șefia brigăzii lui Gheorghe, Costică și-a pus în gînd să-l întreacă în faimă :

— Poate fi vorba acuma de școală? Acuma-i vorba de calitate ! (Steril păcătos ca ăsta peste cele a dat dimineața n-a mai pomenit !)

Ceea ce este sigur, e că directorul și secretarul de partid schimbă unul cu altul priviri care-mi dau de bănuit că în toamnă șeful de brigadă Constantin Sorescu trebuie musai să meargă la școala de maiștri mineri. Lucrul acesta ține tot de lupta pentru calitate. Și cînd vine vorba de calitate, comuniștii de la Uricani nu dau nici un pas îndărăt..

În arena uriașilor

de Sütö Andras

Iată-mă sosit în satul meu din mijlocul Cîmpiei ardelene! Stau și-mi bat capul: Pe unde naiba s-o iau ca să ajung acasă? Prin alte părți autobuzul se oprește în cutare loc din centrul satului cu uliți așternute cu pietriș, podite cu piatră cubică sau chiar asfaltate, așa că cei sosiți se îndreaptă fără zăbavă spre casele lor. Pe cînd aici? Trebuie să faci mai întîi un popas: să aprinzi o țigară și să te sfătuiești cu cei ce se nimeresc prin preajmă cum și pe unde ar fi mai bine să o iei ca să ocolești oceanul de tină care îți taie calea. Se dau și se primesc povețe. Hălăduind pe poteca din dreptul lui Cutare nu-ți va fi greu să sari pîrîul... prin luncă e un drumeag care taie locuri un pic mai zvîntate... pe drumeagul cutare e ușor, iar pe dincolo e tare greu de urcat coasta. Află astfel, dacă n-ai aflat încă pînă atunci, unde se afundă carul pînă-n butuc, unde-i pămîntul mai clisos și unde-i mai nisipos, unde-i mai alunecos și unde-i poteca mai bună.

Un cumătru al meu se repede cu gura: „Nu cumva să încerci cu mașina mică! Au trecut tractoarele și au desfundat drumul.., mamă, mamă !" Cuvîntul tractor a devenit vorbă de toată ziua în graiul țăranului. Pe unde umbli numai ce auzi: „L-am dat pe băiat la școală... la tractoriști". Sau: „Nimerii un cal, măi vere, trage ca un tractor". Sau: „Fată hăi ! Iar ți-ai feștelit fusta... cu ulei. Se vede că n-ai avut astîmpăr pînă nu te-a luat niței Mihai lîngă el, în cabină" Sau: „...pe-acolo pe la brazdele alea adînci, de le-am tras cu tractoarele". Sau: „Mereu dau tractoarele alea cu farurile prin casă, parcă să te chiorască și mai multe nu". Sau: „Numa ce-l aud pe nea Cutare că-l păruie pe ăla micu': „Las' că-ți dau eu ție joacă de-a v-ați-ascunselea... pe sub tractoare! Să stea iar biata mă-ta, să-ți frece hainele... de ulei?".

Copiii, chirciți pe malul gîrlei, își fac tractoare din lut galben și-apoi hurube din gură cît e ziulica făcînd pasă-mi-te — ca motorul. Ba mai aruncă și vorbe mari: „Apasă pe ambreiaj, mă nătăfleață" Altul: „Iaca, ne-am împotmolit! Dă fuga și cheamă-l pe ăla cu bivolii..." Apoi mereu auzi de carburator, de magnet, dinam, piston și diferențial. Iar vara, la vremea secerii, mereu despre combine, despre secerătoare...

Cineva chiuie din vîrful dîmbului și numai ce vezi că iese unul din atelierul gospodăriei de stat. E un ăla cu ochi albaștri și cam adus de spate. Poartă o mulțime de chei și scule și o ia spre cîmp : „S-a oprit combina!" Omul nostru taie de-a dreptul peste zaplazuri și prin grădini, apoi trece lunca. Că-i zor mare cu secerișul ăsta! M-aș lua după el și i-aș zice : „Vin, taică, să-ți ajut". Dar dacă nu mă pricep?! E drept că nici el nu văzuse pînă mai deunăzi o asemenea mașinărie, totuși azi se pricepe. Nu i-au trebuit decît cîteva zile ca să deprindă a se orienta în noianul bolilor ce pot lovi o asemenea alcătuire. Asta în ce privește stabilirea diagnosticului. Iar... mica chirurgie? Ce-a prins și el trăgînd cu ochiul în dreapta și în stînga, de cîteodată îmi vine să cred că toate astea și le-a însușit mai de mult, pe cînd — în vreme ce dădea cu sapa sau cu secera — se lăsa furat de-un vis, de vedea ca prin ceață minunatele mașini ale viitorului... ce aveau să vină.

Cumătrul meu tot caută pe unde ar fi mai bine de mers, ca să trecem mai lesne apa. Și uitîndu-se mereu în dreapta și-n stînga, numai ce-l aud: „Firea-ar al ciorilor să fie, că satu' ăsta-i mereu vraiște, de zici că noaptea pe-aici se războiesc niscai urieși. Cînd colo-s tălpigile alea cu șenile. Văzutai ce-au lucrat și-acolo, la puțurile de gaze?" Bine zice cumătrul meu: parcă s-ar bate uriașii pe-aici, prin Cîmpia asta a Ardealului, că drumurile mereu sînt vraiște. Iar după ce au scormonit pămîntul, tractoarele pleacă mai departe și totul reintră în făgașul vechi. Dar copiii care se joacă pe-afară, prin cîmp, pun urechea la pămînt și ascultă cu răsuflarea tăiată: „I-auzi ce mai huiesc țevile! Măăă, cum mai urlă gazul !"

Pămîntul își vindecă rănile, așa că cel ce-i străin de loc nici nu bănuiește că pe sub finețe sau pe sub mirești se ascunde un întreg păienjeniș de țevărie, prin care minunata materie primă a zilelor noastre, gazul metan, aleargă spre ținuturi îndepărtate.

În fața circiumii cineva îl lămurește pe un țăran bătrîn: „Auzit-ai, moșule, că azi și nădragi se fac din gazul ăsta?". „Vinturoși nădragi or mai fi și-ăia !"... „Da' nu zici că nici nu trebuie să-i mai calci! Ieri aflarăm și noi... la raion". „Mă băiete, mă! Tu să nu cați la părul meu ăl sur... că d-aia măgar încă nu-s! Ce nădragi pot fi ăia de nu-i vezi, ci numa-i miroși ? Că, vezi bine, nici gazul n-are alta, decît miros !" „Stăi numa', stăi ! Că-i apuca și dumneatale ziua cînd nimeni n-o mai pune cinepă, nici în, nici n-a mai toarce și n-a mai țese !".

Mașinile ne văduvesc de munca de tip vechi pe care nimeni și nimic în lume nu ne-a mai pune-o iar în circă. Și bine fac! Căci lucrul ăsta e pentru noi, nu împotriva noastră. Omul va uita pentru totdeauna o seamă de lucrări și de mișcări pe care le-a deprins în curs de mii de ani și-o seamă de cuvinte învechite vor fi șterse din vorbirea noastră. Fi-vom, oare, mai săraci? De bună seamă! Dar ne va lipsi tocmai ceea ce ne pricinuia sărăcia.

În capul satului s-a clădit un garaj nou-nouț. Este garajul în care vor fi adăpostite mașinile și tractoarele gospodăriei de stat. Portar e un țăran mai vîrstnic, căruia-i place să facă haz din te miri ce : „Hiii... mai cea! Primeeeșteț Prrr!" Așa le grăiește el tractoarelor, camioanelor. Gaz-urilor și Pobedelor. Dar cine are urechi să audă, prinde în vorbele lui și primele accente de autoironie Ceea ce înseamnă că de-acum omul a urcat cîteva trepte... Da! El nu mai e țăranul din poveste care, cînd vedea firele de telegraf, credea că-s cîrnăciori din aceia subțiri întinși la uscat. Iată că uriașii care au năpădit și Cîmpia ardeleană pornesc și se opresc la comanda lui !

Ei! De-aia-i mîndru portarul. Și bine face!

DINTRE SUTE DE CĂTARGE...

Valeriu Liță

Partid

Ești ce avem mai bun în noi.
Puteri ne dai și zări desferecate
Și ca un fruct, rotund, în frunze moi
Ne dăruiești o bucurie-n toate.

Ești Lenin viu, și crez, și-avînt,
Și vis ce suie împlinit spre astre:
Cu tine-i Pacea lumii pe pămînt:
Tu viețuiești în inimile noastre.

Ești ce avem mai bun în noi —
Puternic prin noi toți uniți de tine.
Și țara-ntreagă e un harnic roi
Cu faguri plini de viață — spre mai bine!

●

George Chirilă

Cîntec în Doftana

...Cîntă și lasă visul să zboare
Peste amurguri de sînge:
Visul are miez de jăratec
Și baioneta nu-l frînge!
Te lovesc?
Întîmpină lovitura cîntînd:
Lalele roșii izbucni-vor din cînt,
Răsucindu-se prin ziduri și uși ferecate...

Nici-o durere nu arde mai viu
Ca acest cîntec tînăr de libertate!

Floarea soarelui

...Mîine vei termina institutul, floare de soare
și vei veni, zîmbitoare,
aici, în Dobrogea de aur, —
să înălțăm poemul tînăr al pîinii...

Întîmpinîndu-te cu chiote largi,
copiii îți vor dărui o cravată roșie —
simbol al iubirilor sincere —
și soarele, tatăl tău, așteptîndu-te-n fiece casă,
îți va săruta obrajii și ochii și mîinile...
Împreună, colinda-vom nesfîrșite cîmpiile:
ieri — frămîntate de șerpii galbeni ai foamei, —
astăzi — brodate cu lanuri de grîu și secară...
În bucuriile oamenilor îți vei regăsi bucuriile
și-n dragostea lor izvorul dragostei tale...

De mîine, cîntecul-mesager al prieteniei și păcii,
ca un hulub, din suflet, va prinde să zboare,
ducînd de la un capăt la altul al țării
mîndria ta și a mea, floare de soare...

●

Grișa Gherghei

Soarele din schimbul de noapte

In inimile laminoriștilor
Soarele nu apune niciodată,
De aceea în hala uriașă
Noaptea nu intră
Decît strecurată
In vreo cută de salopetă
Și liniștea trece prin valțuri
Ca printre două cuvinte
Prinsă în clești
Odată cu tabla fierbinte.

Și poate somnul alungat
Din trupul laminoriștilor
Plutind ca un abur ușor
Se transformă spre zori
In picăturile limpezi de rouă
Ce strălucesc pe firele de iarbă și flori.

In inimile laminoriștilor
Soarele nu apune niciodată;
Pe tonele de tablă, sporite,
Pe toate acoperișurile lumii
Arde, strălucitor,
Soarele inimii lor.

O CUPĂ GROZAVĂ!

Aproape șapte și jumătate; ultimele umbre ale zorilor au dispărut. Le-au luat locul lumina și glasurile zilei. În urma elevilor din anul II, care par toți voinici, răsfățați și fără necazuri, Gîlmuță pășește răzleț prin hală, cu capul în jos, abătut și-ngîndurat, pe cărarea cea mai întortochiată, printre fiarele răsturnate. Nea Cincu abia se mai vede, tocmai în fund, cum stă cu spatele la atelier, așa, cu bluza și pantalonii lui înnegriți, ca o pată în perete. Gîlmuță își îndreaptă gîndurile spre meșterul lui, dar oricît vrea să și le limpezească, nu poate: nea Cincu i se pare un nor negru și atît. De aceea, îi convine să meargă cît mai încet pe cărarea aceasta, să dea cu piciorul în cîte un șurub vechi, pe care-l zboară cît colo. Iată însă că se trezește la doi pași de Cincu Ermularie. Se oprește în loc, nehotărît. Își ia apoi inima în dinți, mai face cîțiva pași și-l atinge cu cotul; cît să bage puțin de seamă.

— Bună dimineața, îi strigă; dar cum numai unui munte îi aștepți ecoul, se întoarce și pleacă la menghina lui pe aceeași parte, însă la celălalt capăt. Cincu Ermularie, care n-a scos un cuvînt și nici nu i-a aruncat vreo privire, scoate piesa din menghină, apăsînd tare pe pîrghia înțepenită, o întoarce și o prinde la loc, strîngînd-o cu o lovitură de pumn. Și-și vede pe mai departe de treabă. Gîlmuță stă puțin în cumpănă, oftează, se cpintește, trage sertarul, scoate sculele, încet, să-și amintească ce are de făcut, și le îngrămădește pe banc. După aceea, ia o ladă de lemn, pe care o prinde în brațe gîfîind, plină cu de toate: lucrări mărunte ce i le dă nea Cincu să le facă; începe să lucreze, de asemenea, fixînd piesa în menghine, pieșă pe care o ciocănește, o pilește, o meșterește el după cum îi e priceperea și i-o cere lui nea Cincu; după aceea o scoate și prinde alta. Cam același lucru pe care-l face și meșterul, cu deosebirea că acesta execută lucrări grele, treabă serioasă, către care Gîlmuță nu poate tinde, oricît l-ar îndemna ambiția-i nemăsurată. Iată-l mic, doar cu un cap mai sus decît menghinea, ceea ce îl obligă să se întindă cu toată puterea; din care pricină mișcările sînt neîndemînatice, poziția nu numai incorectă ci chiar caraghioasă, cu gîtul lungit mult și coatele ridicate deasupra capului pe lîngă urechi. Pune însă atîta suflet în ce face, încît îți rupe inima. Își dă și el seama de treaba asta și de aceea se uită insistent la nea Cincu. Ce om o mai fi și ăsta! Uite-i șapca de piele — numai el, ca un făcut, poartă șapcă de piele în toată fabrica — șapca aceasta parcă-i taie fruntea lată pe jumătate, întunecîndu-i-o; are toată fața din cuburi, cuburi, ochii negri, sprîncenele groase și rele, bărbia tăioasă ca o bardă retezată și buzele mari; mari-s, doamne, și nu scoate un cuvînt! Din cînd în cînd, la zile rare... Dacă are nevoie de Gîlmuță, îi face semn, dacă-l pune să-i ajute, îi face semn; dacă trebuie să-i țină de la un capăt, să care ceva, să curețe, să spele, să facă munca în doi, îi face tot semn. Tace cînd îi supărat, tace cînd e vesel. Mult își dă Gîlmuță cu presupusul, mult își chinuiește el judecata să-l înțeleagă. Sînt lucruri pe care băiatul nu le-a putut afla și pe care nici puterea lui nu-l ajută încă să le pătrundă. Acestea intră în seama oamenilor mari, care, de asemenea, îl cercetează curioși pe Cincu Ermularie, uimiți și ei de tăcerea lui. Știe el să și vorbească. Vorbește la ședință, scurt, exact, probleme noi, serioase și profunde, care dau tonul acelei adunări. Știe să și rîdă, rar de tot, mai rar ca o zi cu soare iarna. Știe să și glumească: dar la el mai degrabă tăcerea pare că glumește. atunci cînd nu-i supărat.

Gîlmuță bucurească. La un moment dat vede privirea meșterului aținută asupra-i. Asta îl face să-și lingă repede buzele încleiate și să-și sucească gîtul. Chipul cu linii mici, ca o rană încrustată, a încremenit în așteptare; mîinile lucrează într-o parte conducîndu-se singure. Nea Cincu îl privește un timp, atît cît să-l vadă copleșindu-se de emoție, după care, punînd mîna pe o tinichea, îi face semn. Gîlmuță a înțeles, sare repede și o ia: trebuie să aducă ori gaz ori ulei; ca să știe ce, trage cu ochiul. Pleacă. Cincu Ermularie îl urmărește: mic, subțirel, tot cu capul în jos, umerii strînși, brațele sfrijite și lungi, merge legănîndu-se și sărind din cînd în cînd ca o broscuță: „Ce m-o fi făcut să-l iau tocmai pe el?“ se întreabă Cincu Ermularie, mirîndu-se de ciudățenie. Și se cufundă iarăși în lucru, mai încruntat și mai întunecat ca întotdeauna. Iată-l, se întoarce. Pune cutia alături, plină cu gaz, ridicîndu-se în vîrful picioarelor, atent, mai atent decît ar trebui. Așteaptă chiar să i se mulțumească — degeaba o face — și pleacă la locul lui. Dar ajuns aici, întoarce capul și-și aținteste ochii definitiv, fără scăpare, pe Nea Cincu. Acesta simte cum îl arde privirea ce țîșnește dintr-o parte, continuu, sîcîitoare, insuportabilă...

De la un aparat de sudură din apropiere, urcă fum. Două polizoare s-au pornit și ele. Gîlmuță trage sertarul afară și caută ceva prin fund. Nu găsește, de aceea caută insistent. Are timp să se și gîndească. Gîndește: ce-ar fi dacă... cum stă sertarul așa, agățat doar un pic, să cadă deodată jos, cu scule cu tot! Nu-și termină gîndul, pentru că se și simte trîntit la pămînt și: plosc! zboară chei și șurubelnițe, peste el. Omul de alături nici nu tresare. Gîlmuță se descurcă de sub sertar, neîndrăznind să se vaiete, strînge bucățică cu bucățică, pune totul la loc și numai cînd se ridică în picioare scapă fără să vrea: „Auleu“! Dar începe să lucreze avîntat, năucit de întîmplare. Cînd Cincu Ermularie își aruncă din nou ochii spre capătul celălalt, vede cum din toată ființa vie de acolo pleacă o sumedenie de rugăminți de iertare, adînci și enervante. Nea Cincu trebuie să-și înfrîneze gîndurile atît de neobișnuite pentru el.

— Ce este? se hotărî într-un tîrziu să-l întrebe.

Gîlmuță ridică obrazul înroșit, cu mușchii împietriți, și murmură cu o voce stinsă:

— Mă doare burta...

„Asta mai lipsea“, își zise Cincu rămînînd cu gura căscată.

— Ieri am fost în piață, explică Gîlmuță fără să-i ceară nimeni, strîmbîndu-și gura și vorbele, și-am mîncat singur un kilogram de prune.

„Un kilogram! repetă Cincu în gînd. Ce pot să fac?“ Dar Gîlmuță lucrează. Din cînd în cînd se întoarce spre el, ridică sprîncenele și le strînge arcuit, pînă le unește cu moțul castaniu de sus; lasă buzele în jos și-și alungește fața a plînș. Gîlmuță nu vrea să-l doară burta, da ce-i de vină! Nea Cincu e un om cum n-a mai văzut... Cînd au să se mai împrietenească ei doi?...

Cincu Ermularie nu știe ce să facă. Iar faptul că totul se datorează unui kilogram de prune — pe care unul, numai burta de el, le înghițise nemestecate — i se părea, așa adus la cunoștința lui, și intrat în preocupările lui la această vîrstă și după atîția ani de seriozitate și corectitudine, ca un lucru nepermis, de neconceput! Și Gîlmuță rămase singur, singur cu suferințele lui...

Cam tot în timpul acesta, secretarul de partid trecea prin curte cu mîinile peste halat, prinse degete în degete. De cîteva zile îi dă ghies o idee. În atelier la Cincu Ermularie, chiar lîngă bancul lui, se găsește o cupă de vagonet, care, cine știe de cînd executată, zace răsturnată și părăsită. O fi fost vreun prototip care nu a corespuns sau n-a mai interesat, nu știe nimeni. De la locul lui, Gîlmuță e numai ochi și urechi. Îl aude pe secretar spunînd:

— Tovarășe Cincu, mă gîndesc dacă n-am putea să facem ceva din cupa asta părăditā. Îl privește pe Cincu cu atenție, dîndu-i a înțelege că rezolvarea de la el o așteaptă. Cincu nu zice mult timp nimic. Pînă la urmă îl trage pe secretar în fața cupei. În vreme ce discutau acolo, rînd pe rînd, dar după cum se vedea fără să poată ajunge la o soluție, se pomenesc cu Gîlmuță lîngă ei. Cincu îl zărește primul și-l privește de sus, aspru. Gîlmuță, pe care nu-l părăsise totuși durerea de burtă, da' se ascundea, de afurisit ce era, în sine, se băgă în vorbă curajos:

— Tovarășe secretar, m-am gîndit și eu la ce-i bună cupa asta: lîngă cuptoarele de călit din fierărie, am văzut eu, cînd m-a trimis nea Cincu, că în loc de o baie ca lumea, e o tavă mîncată de rugină; cupa asta acolo ar fi grozavă.

Într-adevăr, cupa era grozavă pentru baie. Secretarul e încîntat și-l felicită pe Gîlmuță, scuturîndu-i mîna cu putere ca unui om mare. În acest timp, Cincu Ermularie se uită la secretar, chinuit de o cumplită remușcare. Sentimentul acesta îl privea pe Gîlmuță. Secretarul pleacă, iar ei doi se întorc la banc. Gîlmuță se pune pe lucru parcă mai crescut cu încă un cap deasupra menghinei. Cincu Ermularie știe însă că tot îl mai doare burta.

— Gîlmuță, te mai doare burta?

— Mă doare, zice repede Gîlmuță, lăsîndu-și lucrul, gata să cadă jos de uimire.

— Ai avut o idee grozavă, îi spune apoi Cincu, uitîndu-se pe sub sprîncene la dînsul și arătîndu-se oarecum invidios. Gîlmuță se răsucește fericit, iar obrajii îi ard ca două beculețe. Dar pune mîna pe pilă și-și întinde brațele bărbătește, gata să le smulgă din el: nu-l mai doare nimic, sau se ascunde în el de afurisit ce-i.

Panait Popescu

TREI SCHIȚE de Rîndunel Cîrjan

LĂUTARUL

Gerul ultimelor zile rămăsese doar în diminețile și în hainele oamenilor. Pe străzile mult umblate, la soare, zăpada se transformase într-un fel de ciocolată sărată și vîscoasă care murdărise podeaua remorcii.

Locurile așezate la umbră rămăseseră goale, apoi rînd pe rînd se ocupară. Taxatoarei îi era frig și se luă la ceartă cu cineva fiindcă n-avea bani potriviți. Între stații, razele piezișe păreau calde. Obrajii oamenilor care se întorceau de la lucru se îmbujoraseră. Zîmbeau toropiți. Doar glasul taxatoarei scîrțîia împreună cu vagonul vechi de tramvai.

Deodată a răsunat pătimaș, mîndru și fierbinte, timbrul unui acordeon. „Hora Bucureștiului“ se învîrtea strîmtorată în spațiul îngust al vagonului, umplîndu-l. Nici țăranul cu scurtă îmblănită și ars de vînturi, nici perechea care venea de la gară cu bagaje și damigeană, seu tînărul cu ochelari și servietă, care citea, ori ostașul de pe platforma din spate nu-i dădură atenție la început. Poate nici taxatoarea.

Dar lui îi erau toți dragi.

„Hora Bucureștiului“ tropotea printre ei și unul cîte unul ridicară ochii, privindu-l. A uitat să bodogănească chiar femeia care înghețase în spatele pupitrului.

Un lăutar. Atita tot. Un om de vreo 40 de ani, cu un „Hohner“ vechi, alb, pe care vremea și degetele îl îngălbeniseră, tocîndu-i pe alocuri ivoriul clapelor.

Pentru toți însă „Hora Bucureștiului“ acoperi huruitul și zdruncinătura, îi făcu să uite mizga de pe trotuare sau locul de lîngă ușă unde răzbea un cuțit de vînt. Ochii oamenilor căpătaseră strălucire și se căutau. Stațiile treceau una după alta; militarul a trebuit să coboare; pe urmă s-au urcat două bătrîne cu plase mari, burdușite, și cîntecul lăutarului le-a prins laolaltă cu ceilalți.

Ședea pe scaun, ghemuindu-se uneori cu capul plecat, mai aproape de vechiul acordeon. Alteori se rezema de spătar și își ridica fruntea, îndreptîndu-se mîndru. „Hora Bucureștiului“ se stringea și se învîrtea în oamenii care se întorceau de la lucru. Țăranul coborî undeva, cu un pas larg, cam mare, de om care ieșise vesel din circiumă. Bătrînele ședeau cu plasele în poală și banii în mînă. La fel și alții. Oamenii ascultau așteptînd, pentru că toți simțeau nevoia să-l răsplătească într-un fel.

Frîna s-a auzit pe neașteptate. Acordeonul s-a strîns gemînd. Tramvaiul ajunsese în stație și toți s-au căutat din ochi. Lăutarul a murmurat, ridicîndu-se:

— Gata. Cobor aici.

În glasul lui nu era nimic deosebit, dar parcă își cerea iertare.

Tramvaiul a plecat huruind.

Omul cu „Hohnerul“ îngălbenit a cercetat o clipă strada, pe urmă la fel de mulțumit a pășit atent, să nu-și murdărească pantofii.

Pe partea cealaltă, cosmelîile din groapa Floreasca se năruiau sub tirnăcoape.

TABLOUL

Omul își termină alene de mestecat dumicatul. Papucul de abia îl încape peste ciorapii groși de lînă. Tot încercă să-și vîre piciorul mai adînc înăuntru.

— Uite, nea Iancule, ți-am adus și dumitale un afiș. Pune-l la vedere!

O vreme mai rămîne în poartă.

Cei trei merg liniștiți în susul străzii. Nu se opresc pînă la casa lui Antohi. Nea Iancu îi vede ciocănind și zgomotul îi ajunge la ureche abia cînd mîna e ridicată pentru o nouă lovitură. „Vasăzică nu capătă oricine...“.

Intră în casă, să-și tragă bocancii. La tîrnăcopul din magazie și se întoarce să spargă gheața care a curs ca o lavă pe gura burlanului. Pe urmă curăță sfărîmăturile și se duce iar înăuntru.

Nevasta îl someză să-și termine masa, dar el mai are ceva de făcut. Ia un scaun din bucătărie, ciocanul, un jurnal vechi și cîteva ținte în buzunar. Bate afișul sus, la dreapta ferestrei.

Iese în stradă să se uite: „Nu-i bine. Gardul e înalt și, bunăoară, femeile n-or să-l vadă“.

Intră în curte, ginditor. Se urcă iar pe scaun și trage de pătrățelele de jurnal împăturite, prin care a bătut țintele. Își ia tot dichisul și intră în casă. Știe el cum ar trebui făcut.

Seara, pe gardul lui nea Iancu, lumina încă neobișnuită a becurilor se răsfrînge în geamul unui adevărat tablou. Dacă te uiți bine, observi că rama e alcătuită din bucăți. Sub sticla prinsă în șipcă simplă de brad geluit, se văd parcă „de sus“ trei blocuri. Au formă de litere: F.D.P. Pe zarea afișului se conturează cowpere și furnale.

Fereastra nu-i luminată. Nea Iancu se culcă devreme, pentru că dimineața pleacă la cinci.

LUMEA RĂSTURNATĂ

Tînărul merge grăbit, ca unul care cunoaște bine locurile. Cotește după colț și pasul îi devine oarecum nesigur. Pe strada aceasta, în urmă cu ani, se adunaseră împrejurul lui copiii cartierului. Unii se înghesuiau lîngă ocheanul cu picioare de cocostîrc, încercînd, săltați pe vîrfuri, să arunce barem o privire. Alții, mai mititei, scîncesau rugători. Atunci e ridicat pe cîțiva în brațe. Unul a strigat fericit:

— Mă Gicule, te văd aproape, aproape. și ești cu capul în jos. Mă, mă, se vede lumea răsturnată!..

Lumea răsturnată...

Topometrii, niște flăcăi arși de soare, au rîs și și-au văzut de treabă. Întinseau pe asfalt o panglică de oțel și făceau un șotron cînd și nemaivăzut, cu cretă albastră. După ce și-au terminat măsurătorile, au plecat mai departe cu jaloanele lor alb-roșii pe umeri, cu aparatele și „stadiile“, cu sacul în care mai rămăseseră doar cîțiva țăruși.

Pe urmă timpul a trecut, ploile și pașii au curățat ciudatele desene straniii, iar copiii, crescînd, l-au uitat.

Acum tînărul se întorcea în mahalaua Floreasca și n-o mai recunoștea, fiindcă privirea nu i se mai putea opri pe pomii din zare, nici pe cocioabele știute din vechile amintiri, ci pe ziduri înalte și pe cristalul vitrinelor, bogate ca niște cadre de film. În minte îi răsunară cuvintele copilului care strigase odinioară că vede lumea răsturnată. E drept, teodolitul îi răsturna imaginea, dar pe dos nu erau pomii și casele și felinarele străzii, ci însăși realitatea.

Abia acum lumea a devenit normală. Privită oricum și prin orice, tot la locul ei rămîne!

Desene de ALEX. TÎRZIU

George Boitor

Dimensiunile viitorului

Ne măsurăm cu ploile și vîntul,
Nopților le spargem ultimele carceri.
Noi nu cunoaștem înfrîngeri, întoarceri.
Partidul ne luminează pașii și gîndul.

Sub mîna noastră lutul se zmălțuie-n azur,
Cîntecele noastre ard roșii pe unde.
Steaua-n cinci colțuri și-a vădit umanul contur
Și inima noastră-i răspunde.

Știu! Mîine toți vom fi fericiți,
Plugul peste cazărmi va pătrunde...
Spre mîine ni-s pașii atît de grăbiți,
Spre mîine cresc visele noastre fecunde.

●

Nelu Chivic

Lupta de stradă

O poartă c-o singură cheie: cinstea
De-o ai, deschizi poarta și intri.
Aici,
cuvintele, oricît de poetice-ar fi,
se lovesc de metalul încins,
pipăi materia finită și simți pulsul muncitorului,
privirile ce au supraveghiat nașterea liniilor
și nașterea vieții lor subterane.

O uzină tînără, ca o floare de tînără,
ca un medalion cuibărit la pieptul orașului,
astupînd o rană și întunecatul cristal al lacrimilor,
respirînd visele noastre spre viitor.

★

O stradă lungă, străjuită de cocioabe,
de bălți și noroaie.
Nu vă uitați în oglinda bălților;
uitați-vă,
la capătul cel'alt al străzii
Noul asaltează:
cîteva blocuri, ca niște afirmații
scrise cu litere mari
pe placarda fericirii.
O stradă.
La un capăt — Noul
la cel'lalt — Vechiul.
E o luptă de stradă.
Cu fiecare pas, cu fiecare palmă,
cu fiecare cărămidă așezată
și fiecare fereastră verticală —
Noul înaintează.

În drum spre casă

De la șoseaua mare și pînă în satul Corbești, e o bucată bună de mers! Mai ales cînd vii de la Sfatul popular sau de la cămin, ar trebui să mergi pînă în dreptul morii, apoi să faci la stînga, pe lîngă Poiana Tîrgului. Oamenii au însă o potecă ce scurtează drumul aproape jumătate.

Nu se știa de cînd se ivise această potecă — poate era acolo de cînd luase ființă satul Corbești. Dacă încerca vreunul s-o strice că-i bate locul, nu reușea. Nu trăise om în sat care să nu fi trecut pe această potecă. Doar că acum nu mai trec oameni singurateci; dimineața sau seara numai ce vezi sirul de colectiviști, ducîndu-se ori venind de la muncă, și vorbele răsar ici-colo din gura lor, fie o glumă, fie o noutate. Mai izbucnește uneori și cîte un chicot sau cîntec — tinerețea dă brînci.

„Nepotu“ mergea acum singur pe potecă — fiindcă era prea devreme și nu încetase munca la arie, dar brigadierul îl trimisese acasă să-și aranjeze locul unde să puie bucatele de la primul avans. In carnetul brigadierului era trecut Ion Petre Pandelea, dar lumea îl cunoștea numai după poreclă.

Cu toate că nu era în firea lui să meargă agale, de data asta gîndurile îi întîrziau pașii fără să vrea; poate unde era singur.

Cîtă lume a mai trecut și pe poteca asta — gîndea el; toți cîți au trăit în satul ăsta. Prin minte i se perindară oameni care muriseră de mult, dar pe care îi apucase și el în viață. Figurile lor se iviră încete, șterse parcă de trecerea timpului. „Moș Arsenie, Iancu Dragomir, Dobra — Radu Costăchioaii, — săracu', s-a spînzurat din cauza datoriilor, și cîți au mai trăit și i-am uitat eu. Toți au trecut p-aici și-au avut gîndurile lor ca și mine“. Își mai aminti cum tot pe această potecă fugise cu Ioana Doinii — nevasta lui dintîi. Murise la douăzeci și trei de ani și-l lăsase cu doi copii. Gogu era acum milițian, iar Gheorghina avea copii mari — la școală. Se însurase a doua oară și mai făcuse trei băieți, cu care muncea acum în colectiv. Patru inși la muncă, mai venea adesea și nevasta, făcuse la zile... Gîndurile se curmară aci, la zile-muncă. Ce, nu mai făcuse el zile-muncă? La al Popii făcuse animuncă, și cu ce se alesese? Odată, cînd era la oi, spărsese o oală; chiaburul l-a înjurat și l-a pus s-aducă alta nouă de acasă. Altă dată l-a trimis la furat porumbi verzi de la oameni, și, dacă nu s-a dus, l-a băgat în grajd să-l bată cu gîrbaciul, cum avea obiceiul. Scăpase de bătaie amenințîndu-l pe chiabur că-i pune foc dacă se atinge de el; așa că pînă la urmă l-a dat afară.

„După ce am plecat eu și ce-mi trece prin cap — se mustră el. Și uite că le-am trăit pe toate — își legă iarăși firul gîndurilor. Acum se împlinește anul de cînd am intrat în colectiv. Și trebuie să fac loc să încapă toate. Să zic că griul îl bag în casă pe sub paturi, ovăzul în tindă, orzul în saci, da' secara, da' fasolea, ceapa, floarea soarelui, ia uite ce încurcătură și de-abia că e numai avansul, dar la toamnă?“

Cu cît se apropia de casă, cu atît i se părea mai mare bătaia de cap. El nu avea nici magazie, nici pătul, pentru că nu avusese ce pune în ele, dar acum îi trebuiau neapărat, măcar o magazie. Acum or să se prăsească și șoareci, și-i veni a rîde de o glumă a lui mai veche, cînd îl întreba Ilie Neagoie, vecinul, cum stă cu porumbul.

— Stau bine, mă... Văd urme de șoarici numa duse — întoarse nici una.

Cînd ajunse la put se întîlni cu Tecanu — venea cu căldările la apă.

— Ți-am ieșit cu gol, „Nepoate“ — nu-ți merge bine. Nu găsești muierea cu mămăliga gata.

— Dac-ar fi vorba numa de mămăliguță n-ar fi nimic, dar e cazu' și mai rău.

— Nu zău; se prefăcu mai serios Tecanu. Ia uite, ai intrat și tu la griji!

Avea vite și acareturi, vecinul ăsta al lui. Cine se putea pune cu el?

Altă dată muncise cu ziua la Tecanu. Dar azi, era pentru prima dată cînd „Nepotu“ se simțea cel puțin egal cu Tecanu; și simți o mîndrie aproape copilărească, spunîndu-i:

— Bă, nu știu ce să fac de magazie, că nu am unde pune grîul și ce mai îmi dă la avans! Și dîndu-și căciula pe ceafă îl întrebă mijindu-și ochii: Ai, ce zici, nu-mi închiriezi pătulul ăla al'mneatale?

Pandelea Badea

Ideile estetice ale lui ALEXANDRU SAHIA

Criza economică și avîntul revoluționar al clasei muncitoare din anii 1929-1933, duc la ascuțirea maximă a contradicțiilor de clasă în Romînia. Unul din efectele acestei ascuțiri îl constituie faptul că se desăvîrșesc și în domeniul teoriilor estetice și în acela al creației artistice polarizarea tendințelor opuse, tendințe înlăuntrul cărora se exprimă spiritul uneia sau alteia dintre cele două culturi: de o parte tendința democratică, progresistă și revoluționară și de cealaltă parte tendința reacționară, fascistă. Împotriva acesteia din urmă, tendința progresistă și revoluționară cucerește poziții însemnate. Artistul care, datorită însușirii învățăturii și indicațiilor partidului clasei muncitoare, a înțeles cel mai bine glasul epocii sale, a fost Alexandru Sahia

Ne asociem părerii lui Pompiliu Marcea că *„pentru a sesiza specificul creației literare a lui Alexandru Sahia, cea mai bună cale este aceea de a pleca de la concepția scriitorului despre artă în general și despre rolul artei în anumite momente, în special. Dacă prima latură a fost discutată, cea de a doua nu s-a bucurat nici măcar de o mențiune* [1]). Ne vom opri în cele ce urmează, asupra ideilor lui Sahia despre artă. În această privință numele scriitorului și publicistului este indisolubil legat de revista *Bluze albastre*, pe care a condus-o. În *Cuvîntul înainte* al primului număr, din 5 iunie 1932, al revistei, se arată în mod răspicat: *„...cei ce vor să trișeze spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eterne și abstracte", nu sînt decît reprezentanții în artă ai acelora care sînt mulțumiți cu actuala situație a profitorilor. Fixați de cealaltă parte a baricadei, înțelegem să facem o adevărată artă, literatură a realității groaznice, mascată prin multiplele legende și teoriile care au dăinuit prea mult".* Țelurile *Bluzelor albastre*, sînt, așadar, clare: promovarea unei arte militante, care să se adreseze vieții, și lupta împotriva așa-zisei arte „pure", mit creat în interesul exploatatorilor.

Alexandru Sahia exprima, în cuvinte de adîncă și caldă prețuire a setei de cultură, de frumos, ce o manifesta clasa muncitoare, necesitatea unei arte care s-o mobilizeze, s-o însuflețească în momente grele ale luptei sale. *„Se ridică... o nouă lume de cititori: muncitorimea proletară. Lumea care, desconsiderată pînă acum, stîlcită și suptă, caută proecția vieții și a luminii în cărți* — sublinia el anunțînd în luna februarie a anului 1932 apariția revistei *Bluze albastre. Sînt poate cei mai sinceri și autentici poeți. Exemplu: Minunata carte a lui Gladkov* — Cimentul, *a atins tirajul de 15.000 de volume. Această carte a pătruns în fabrici, a ajuns adevărata evanghelie a proletariatului... O dovadă sigură că muncitorimea închingată pînă la țipăt, conștientă și dornică de eliberare — se îndreaptă către cartea care îi arată drumul și îi lumînează viața cea nouă care va veni... Noi cei tineri și puțini, care am înțeles rostul acesta deplin, vom face ca aici, în această pagină, muncitorimea să-și poată găsi cristalizate — gîndurile care o frămîntă, popas de reîmprospătare a nădejdilor. Vom lansa în curînd biblioteca de literatură proletariană:* Bluze albastre, *care va fi pentru muncitorime pîinea caldă pe care o așteaptă de multă vreme. Astfel, în orele de odihnă, muncitorul va putea să-și scoată din buzunarul bluzei albastre cartea noastră mică, pe care i-o vom trimete în fiecare lună.* [2]).

Mesajul transmis de Sahia este profund optimist, clarvăzător. El exprimă încrederea nestrămutată în socialismul căruia îi aparține viitorul. Arta nouă, în mesajul profund uman pe care-l transmite, denunță racilele orînduirii burgheze și afirmă *totodată* idealuri calitativ noi, idealurile socialismului, a căror înfăptuire necesită transformarea revoluționară a societății. Iată cum cu mulți ani în urmă, înflăcărat de lupta clasei muncitoare condusă de Partidul Comunist din Romînia, luminat de învățătura marxist-leninistă și avînd în față pilda artei realist-socialiste ce se dezvolta în țara vecină, care construia cu succes o orînduire nouă, Alexandru Sahia afirma importante principii care triumfă astăzi în țara noastră. Și este de remarcat faptul că, respectînd specificul modalității de cunoaștere artistică, Sahia nu a uitat să precizeze că arta nouă, revoluționară, oglindește lumea în prefacere vie.

Despre însemnătatea excepțională pe care Alexandru Sahia o acorda rolului artei cu deosebire în anumite momente, vorbește cît se poate de limpede articolul său intitulat *Pentru eliberarea maselor*, un răspuns dat de scriitor revistei *Facla* la ancheta *„De ce scrieți ?"*.

„Din nou războiul amenință — scrie Sahia. *Guvernanții statelor actuale nu sînt preocupați, în primul rînd, decît de ideea înarmărilor pînă la maxim. Ura de rasă crește, căpătînd forme oficiale, cum este în cazul Germaniei fasciste. Alături de toate acestea, masele largi, exploatate cu îndîrjire, suferă, pauperizîndu-se, șomajul crește atingînd cifre fabuloase. Lipsește puțin numai, pentru ca din nou aceeași mulțime să fie îmbrîncită de interesații membrii spre un alt măcel. Atunci că mai întrebați pentru ce scriu ? Nu scriu, desigur, să mă distrez. Ar fi o crimă lucrul acesta. Scrisul meu e o contribuție la eforturile de eliberare a maselor muncitorești. Idealul lor este și idealul meu".*

Ceva mai departe, în același articol, Sahia lansa următoarea chemare: *„Un scriitor trebuie să fie un luptător social, el trebuie să fie continuu legat în mod strîns, de complexul social în care trăiește. Scriitorul nu poate fi străin de fenomenele economice, politice care agită întotdeauna masele. Viața zilelor noastre caută să fie împinsă după alte forme, cu mult mai aspre. Epoca romantismului languros, a extazului mistic este îngenunchiată și plesnită de alte realități ce caută să ne depășească. Ceva mai mult. Scriitorii generației mele trebuie să se convingă în momentele de față că nu pot face decît artă cu tendință și că o altă artă nu poate să existe".*

Sahia era în înalt grad *conștient* că mesajul pe care-l transmite o operă de artă autentică trebuie să fie, în raport cu epoca respectivă, unul profund *contemporan*. El avea încredere nelimitată în faptul că operile teoretice ale scriitorului și lucrările sale literare există o perfectă unitate. În acest sens se cuvin a fi amintite în special nuvelele *Uzina vie* și *Revolta din port*.

Sahia a avut fericirea să participe la primul Congres al scriitorilor sovietici și în multe dintre paginile cărții sale *U.R.S.S. — azi* (1935) rezumă fragmente ale cuvîntărilor celor ce au participat la acest congres. Congresul scriitorilor sovietici a fost pentru Al. Sahia revelator, dîndu-i posibilitatea să înțeleagă întreaga măreție a artei realist-socialiste, că ea este o necesitate istorică și că scriitorul se transformă într-un inginer al sufletului omenesc. *„Congresul scriitorilor revoluționari* — scria Sahia — *a dat noui directive scriitorilor sovietici. Aceste directive vor da posibilitatea unei perioade de mari creații în lumea literaturii proletare.*

Desigur, însă, Congresul de la Moscova va folosi nu numai scriitorilor sovietici — ci tuturor acelor scriitori împărțiți în lume — care pot să-și dea seama de imensele posibilități de creație ale literaturii revoluționare" [3]).

Sahia a înțeles, prin urmare, că Congresul scriitorilor sovietici, arta sovietică avea o însemnătate uriașă, care depășea granițele țării în care se construia atunci socialismul. Popularizarea succeselor artei sovietice, realist-socialiste, a principiilor noi, revoluționare, după care se călăuzea această artă, nu a fost făcută de Sahia în sens constatativ, ci cu scopul de a ajuta și la noi promovarea unei arte orientate în spirit revoluționar. În aceasta constă, sub aspectul problemelor de estetică, însemnătatea acestei cărți.

Pentru tot ce a scris Sahia sînt profund semnificative propriile-i cuvinte: *„Scrisul meu e o contribuție la eforturile de eliberare a maselor muncitorești. Idealul lor este și idealul meu".*

Gr. Smeu

---

1) *Alexandru Sahia*: Scrieri alese. *E.S.P.L.A., 1960, p. 407—408, ediția îngrijită de Pompiliu Marcea.*

2) *Alexandru Sahia*, Bluze albastre, *Articol publicat în Facla XI (1932), febr. 15, nr. 442.*

3) *Alexandru Sahia*, U.R.S.S. azi, *Editura Ramuri, pag. 173.*

DIN TRADIȚIILE LITERATURII REALIST-SOCIALISTE

II

Influența exercitată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie s-a răsfrînt și în substanța intimă a literaturii. Iată o poezie apărută în 1926, în revista *Cultura proletară*, intitulată *Sărman miner*, în care autorul, I. Popescu-Puțuri, evocă, poate pentru prima dată în literatura noastră, pe muncitorii subterani care trudesc pentru exploatatori, în timp ce ei și familiile lor cer de milă:

„Sărman miner,
cu mîinile-ți crăpate, murdare
și osoase
tu faci grămezi de aur,
palatele frumoase
și-ai tăi de milă cer".

După primul război mondial au apărut, în literatura noastră, numeroase romane de mare valoare, pe tema războiului. Experiența atît de tragică a „marelui măcel" a lăsat urme care nu s-au putut șterge din amintirea oamenilor. Au apărut astfel *Strada Lăpușneanu* de M. Sadoveanu, *Pădurea spînzuraților* de Rebreanu, *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* de Camil Petrescu, *Întunecare* de Cezar Petrescu, *Balaurul* de H. P. Bengescu etc.

Aceste opere sînt străbătute de ideea că războiul a fost o adevărată calamitate pentru oamenii de rînd, iar pentru exploatatori un nou prilej de afaceri josnice.

O astfel de optică realist critică, cu implicații vădit militante în spirit antirăzboinic, n-ar fi fost cu putință fără receptarea, fie chiar vagă sau întîmplătoare, a ideilor promovate de Marea Revoluție. *Decretul Păcii* din noaptea lui 7 Noiembrie 1917 nu se putea să nu fi impresionat pe cei care trăiau marea dramă a unui război stupid. Exemplul soldaților ruși care au fraternizat cu muncitorii și țăranii, aprinzînd flacăra revoluției pe imensul întins al Rusiei țariste, a luminat numeroase conștiințe.

Nu trecuseră decît cîțiva ani de la zilele glorioase ale lui Octombrie 1917, cînd Mihail Sadoveanu publică *Strada Lăpușneanu* (1921). În afara condamnării războiului, ca instrument al dezagregării umane, este deosebit de important faptul că scriitorul sugerează și forțele care vor pune capăt războaielor. Eroul principal al cărții, ofițerul Adrian Plopeanu, întîlnește în Gara de Nord un militar rus, Vladimir Ivanovici Plotnikov. Acesta, în timpul unei discuții despre război, exprimă idei cu totul îndrăznețe:

„— Război ? Război nu trebuie. Toți oamenii, frați. Războiul îl fac capitaliștii burjui și poporul piere zadarnic de trei ani de zile... Poporului îi trebuie pîine și lumină."

În continuare Plotnikov împărtășește sarcinile imediate și esențiale pe care și le propunea revoluția:

„— Tot pămîntul trebuie dat țăranilor, zicea Vladimir Ivanovici zîmbind cu bunătate. Ei lucrează pămîntul, al lor trebuie să fie pămîntul. Fabricile rului de a-l prezenta ca pe un „revoluționar". De altfel, la un moment dat se spune: *„Revoluția e pretutindeni în aer. În Rusia e numai semnalul".*

Mult mai convingător este, atît în intenția autorului cît și ca realizare, locotenentul Gross din *Pădurea spînzuraților* a lui Liviu Rebreanu. Ideile vehiculate de erou sînt, în multe împrejurări, de-a dreptul incendiare. Iată cum caracterizează el statul burghezo-moșieresc: *„— Statul l... Statul care ucide l... În spate statul nostru, în față statul dușman și la mijloc noi, cei osîndiți să murim ca să asigurăm huzureala cîtorva tîlhari care au pus la cale măcelul milioanelor de robi inconștienți".*

Alteori reflecțiile lui Gross sînt adevărate filipice îndreptate împotriva exploatatorilor și chiar îndemnuri la luptă:

„— Toți oropsiții, toți răzvrătiții își vor strînge mîinile și, într-un avînt nimicitor, se vor întoarce împotriva celor ce-i exploatează de mii de ani, și în sîngele lor buhăit de trîndăvie vor înmuia steagurile păcii și ale lumii noi". Desigur că locotenentul Gross este departe de a fi un revoluționar, atîta timp cît, deși vorbește de lupta împotriva exploatatorilor, nu întreprinde nimic practic, ci, dimpotrivă, se resemnează și dovedește totală obediență față de cei împotriva cărora pledează.

O dată cu izbucnirea crizei economice din 1929 și cu primele manifestări fasciste, mișcarea de împotrivire la politica reacțiunii burghezo-moșierești se lărgește și-și precizează obiectivele. Evenimentul capital al acestei epoci îl constituie al V-lea Congres al Partidului Comunist din Romînia, ținut în ianuarie 1932. Congresul a luat în discuție întărirea alianței dintre muncitori și țărani, punînd problema împroprietăririi țăranilor, a fixat sarcini concrete în legătură cu lupta împotriva asupririi naționale și, mai ales, a atras atenția asupra pericolului de pregătire a războiului antisovietic, declarîndu-și solidaritatea cu statul socialist.

Influența puternică exercitată de tezele Congresului al V-lea asupra mișcării literare din țara noastră se poate constata, între altele, și prin înmulțirea publicațiilor de stînga: *Veac nou* (1932), *Bluze albastre* (1932), *Viața universitară* (scos de grupul studenților democrați din Iași, în 1932), *Frontul evenimentelor culturale și sociale* (1932), *Cuvîntul liber* (seria 1933—1936), *Reporter* (1933), *Manifest* (1934), *Era nouă* (1936) etc.

Revista *Facla*, în paginile de *literatură-artă*, popularizează literatura revoluționară și, în special, pe scriitorii sovietici. Leonov, Gladkov, Ehrenburg și mai ales Gorki și Maiakovski sînt prezenți aproape în fiecare număr. Sahia, care conducea pagina respectivă, aduce o precizare teoretică în lumina idealurilor proletariatului. El scrie un articol intitulat *Lenin și literatura proletariană* (14 martie 1932). Numărul următor conține o definiție a „literaturii proletare":

„Literatura proletară este, înainte de toate, o artă revoluționară, o artă de clasă, care se înalță o dată cu venirea unei noi clase sociale care deține viitorul societății și destinele umanității".

Revistele *Veac nou* și *Bluze albastre* joacă, în ciuda timpului scurt în care au apărut, un rol excepțional în orientarea realistă și democrat-militantă a literaturii, aducînd în mișcarea literară a acelei vremi cîteva principii fundamentale ale artei realist-socialiste. *Bluze albastre* se subintitula „revistă de literatură proletară" și se adresa „maselor muncitoare și în special proletariatului". Cititorul nou va găsi în literatura *Bluzelor albastre*, spune Sahia, „explicația vieții adevărate... lumea în prefacere vie și care se scutură din temelii pentru o alta nouă și definitivă". Dezvăluirea rădăcinilor de clasă ale „artei pentru artă", teorie a „profitorilor", și situarea pe pozițiile artei revoluționare se desprind încă din *Cuvîntul înainte* al primului număr:

„Ca orice element realmente vital, arta nu-și poate avea rădăcini decît în viață, să întrupeze viața, să se adreseze vieții. Atîta vreme cît viața este o luptă, atîta vreme cît omenirea întreagă este vrăjmășită în două tabere fundamental adverse, cînd conflictul dintre ele a atins punctul culminat, nu se poate vorbi de artă „pură", fără preocupări sociale, fără atitudini".

Bluze albastre ilustra, în același timp, prin traduceri din literatura realist-socialistă (Gorki, Maiakovski, Gladkov, Tretiakov, Becher, Dreiser, Aragon) precum și prin propria creație a lui Sahia, arta revoluționară. Se cuvine, de asemenea, să menționăm că redactorul cuminte a adresat muncitorilor apeluri cheminîndu-i să colaboreze la revistă, ceea ce demonstrează încrederea lui Sahia în masele populare. Ceea ce a anticipat autorul *Uzinei vii* încă de la întîiul anunț al revistei s-a îndeplinit: *„Bluzele albastre* vor crește adînc, un început de muncă" (*Facla*, 15 februarie 1932). Începutul acesta de muncă a fost continuat cu succes deși, din cauza împrejurărilor, cu o combativitate mai moderată și uneori cu confuzii regretabile, de publicațiile de stînga care au urmat.

Reporter, „săptămînalul ilustrat, politic, literar și artistic" (apărut între 1933—1938 și devenind mai militant după 1936, cînd începe să fie condus de N. D. Cocea, și avînd colaboratori pe Ion Călugăru, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, Tudor Arghezi, Gala Galaction, Victor Eftimiu, M. Sebastian, M. R. Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, Geo Bogza, V. I. Popa, T. Mușatescu etc.) își propunea, încă de la primul număr, să publice literatură pentru cei mulți: „Să facem o dată dovada că un ziar care nu se vinde celor de sus poate trăi cu sprijinul și simpatia celor de jos"

Cuvîntul liber care decl[a]ră încă din 1925 că se va adr[e]sa „tineretului și muncitorilor" își continuă drumul început în noua serie dintre 1933-1936. Există chiar o rubrică intitulată *Cum trăiesc muncitorii* și care oglindește, în spiritul adevărului, viața de mizerie a proletarilor și a maselor de jos Menționăm faptul că în paginile *Cuvîntului liber* Geo Bogza a publicat unele dintre reportajele sale despre condițiile de muncă din tăbăcării, din industria petrolului etc., iar Sahia a scris despre procesul muncitorilor ceferiști. În acest climat favorabil au rodit și unele dintre ideile avansate ale lui G. M. Zamfirescu despre artă, autorul *Domnișoarei Nastasia* năzuind spre un teatru pentru muncitori care să fie „factor determinant al examenului colectiv de conștiință".

Manifest are pagini întregi intitulate *De vorbă cu cititorii* în care se spune adevărul despre viața țăranilor asupriți de boieri, a muncitorilor de la C.F.R., despre condițiile de muncă ale muncitorilor tipografi, ale muncitorilor brutari etc. Ajunși aici trebuie să ne referim la nuvelele lui Sahia inspirate din viața muncitorilor (*Uzina vie* și *Revolta din port*) Scrise amîndouă în 1932, după cel de al V-lea Congres al P.C.R., aceste nuvele aduc în centrul lor o lume aproape nouă pentru literatura noastră, lumea muncitorilor. Ideea centrală a ambelor nuvele este profund revoluționară: solidaritatea de clasă a muncitorilor. Nuvela *Somaj fără rasă* (apărută în 1936 în *Era nouă*) exprimă aceeași idee a solidarității proletarilor, indiferent de rasă căreia aparțin.

Merită, de asemenea, să fie evidențiată activitatea literară a lui Ion Pas, care, în volumele scrise între 1925—1944 (*Povestea unei fete, Veșnicul învins, Simple întîmplări*) a reflectat o variată problematică socială de pe poziții democratice.

Pompiliu Marcea

Pagini de evlavie

Hristo Smirnenski

UNU MAI

Voi, robi din fabrici negre, din uzini,
lăsați s-adoarmă fumul în furnale,
sfîrșiți cu munca sub stăpîni haini
și-ntîmpinați cu flamuri și urale
voi — marea zbuciumată, greu alai,
surîsul zilei noastre : Unu Mai.

Se-mbracă zarea-n straie purpurii,
vestind sfîrșitul nopților amare
și-o nouă zi se-nalță spre tării,
lumină dînd, atotbiruitoare.
Chemarea ei lovește-n putregai,
chemarea zilei noastre : Unu Mai.

O, frații mei cei palizi și trudiți,
se-aduse-un glas de clopot și ciocane :
aproape-i ora cînd să izbîndiți,
cînd va veni, prin foc și uragane,
triumful ce o viață vi-l cîntai :
triumful zilei noastre : Unu Mai.

Peste ruini, și pulbere, și fum,
și peste lumea strîmbă care cade,
din visul nostru sîngerînd acum,
duta-vom unde-s astăzi baricade
mult-așteptatul, pămîntescul rai
în imnul muncii noastre : Unu Mai.

Rămîie-n urmă chinuri și poveri,
o, frații mei ce n-aveți zi senină,
și-o lume-a tihnei, peste vechi dureri,
răsară pretutindeni, din lumină.
Și strălucească-n viitorul trai
surîsul zilei noastre : Unu Mai.

În romînește de BEN. CORLACIU

Din poeziile revoluționare ale marelui scriitor bulgar, create între cele două războaie mondiale.

MEMENTO

Încă de la Cuvîntul înainte al primului număr din seria a doua a revistei Lupta de clasă, la 1 iunie 1926, se spunea: **„Editarea unui organ teoretic al Partidului Comunist din Romînia corespunde unei nevoi de multă vreme adînc resimțite".**

Iar în continuare, se sublinia: **„În acest scop, LUPTA DE CLASĂ va populariza teoria marxism-leninismului, va ajuta la studierea și cunoașterea realității de la noi în procesul ei de dezvoltare, la precizarea sarcinilor partidului în fiecare moment și la formularea lozincilor corespunzătoare acestor sarcini; va familiariza proletariatul romîn cu experiența partidelor-surori din celelalte țări, experiență din care el să tragă folos în luptele sale; va studia și arăta legăturile dintre mișcările muncitorești, țărănești și ale naționalităților asuprite de la noi între ele și cu celelalte din Balcani și din toată lumea; va căuta să lumineze și să îndrumeze nu numai lupta ideologică, ci și cea economică și politică a maselor, ajutînd astfel Partidul Comunist să devină conducătorul real și efectiv al maselor muncitoare în toate domeniile vieții și în lupta lor cea mare pentru dezrobirea din lanțurile capitalismului". (Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia.** vol. II. Editura pentru literatură politică, 1953, p. 439).

★

— În nr. 2 al revistei „Bluze albastre", Al. Sahia scria deschis: **„Noi credem în stilul unei munci noui, în stilul de muncă al lui Lenin".**

Prin stilul de muncă leninist, scriitorul nostru înțelegea făurirea unei literaturi în spirit revoluționar, care să afirme perspectiva viitorului, să contribuie la mersul înainte al societății, prefigurînd astfel unele principii fundamentale ale realismului socialist. **„Spiritul revoluționar** — scria în continuare Sahia — **este forța învietoare care trezește gîndirea, împinge înainte, rupe trecutul, deschide perspective întinse și fără de care nici o progresare nu este posibilă".**

★

— Versurile revoluționare scrise de M. Gh. Bujor în timpul îndelungatei sale detențiuni la Doftana, au putut fi publicate abia după Eliberare, în toamna anului 1944, în volumul intitulat **Zăbrele**. În poezia **Celor căzuți** poetul evoca sacrificiul eroic și nemuritor al muncitorilor comuniști în lupta pentru cucerirea unei lumi drepte și libere:

Stropind cu-al vostru sînge
cărarea spre izbîndă,
Descătușînd poporul din vechea
lui osîndă,
La care-l încleștară străvechi
asupritori,
Prin jertfă fără nume și fără de
căință,
Voi ați ieșit din umbră, din glod,
din umilință.
Și-ați devenit, voi mici, coloși
nemuritori.

★

— În anii grei din timpul dictaturii fasciste, din cauza cenzurii acerbe, scriitorii noștri militanți recurgeau deseori la simboluri și metafore pentru a exprima idealurile de luptă ale maselor muncitoare De pildă, în articolul **Soarele de la șapte seara**, publicat în 1938, Geo Bogza construia o pătrunzătoare metaforă, arătînd că **„seara, într-un București întunecat și plin de ceață"**, el totuși vede **„un soare splendid pe cer"**. Metafora avea semnificații înalte, majore. **„Sînt adevăruri atît de mari și luminoase,** — scria Geo Bogza **— încît nici o coborîre a omenirii în întuneric n-o să le poată stinge vreodată. Și soarele acesta pe care îl văd și de a cărui căldură fierbinte mă bucur infinit, n-o să-l poată întuneca nimeni. Sînt luminî secrete care vor conduce lumea și care nu vor putea fi stinse niciodată. Cum nimeni n-are să poată opri primăvara să se întoarcă și să fie stăpînă pe tot pămîntul, deasupra tuturor celorlalți vremelnici stăpînitori".**

★

— Tot astfel, în 1943, recurgînd la simboluri ușor de înțeles, Mihai Beniuc vestea vremea cînd **„purpuriu păun"** se va sui pe casă,

Cînd totul va fierbe, va arde
Și fluturînd din steaguri și
placarde
Va lăvui biruitoarea masă.

★

— În articolul **Impresii de la un proces**, publicat în 1936, Eugen Jebeleanu lua apărarea muncitorilor comuniști judecați și condamnați în procesul de la Brașov, din acel an, pentru lupta lor neînfricată împotriva exploatării și a fascismului. Scriitorul a fost profund impresionat îndeosebi de dîrzenia lor revoluționară.

★

— Dumitru Corbea a exprimat de multe ori, în versurile sale, ura împotriva exploatării și încrederea într-o lume nouă, dreaptă și liberă. De pildă, în poezia Țăranul, scrisă și publicată în acea perioadă, D. Corbea spunea:

In mine
S-au adunat
treptat,
Nedreptăți din șapte
veacuri —
Și-acum port în vine
Clocot,
Plinset de clopot,
Răsărit de soare
Și-o lume care
Din furtuni apare.

★

— Dînd glas sentimentelor maselor populare, Tudor Arghezi a publicat, în 1948, viguroșul său pamflet **Baroane**, îndreptat împotriva cotropitorilor hitlerești, în care scria: **„Mi-a dat spicul în țarină cît hulubul și mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul și te-ai dus cu el. Ți-ai pus pliscul cu zece mii de nari pe stînca izvoarelor mele, și le-ai sorbit din adînc și le-ai secat. Mocirlă și bale rămîn după tine în munți și secetă galbenă pustie în șes — și din toate păsările cu graiuri cîntătoare, îmi lași cîrdurile cu ciori".** În urma publicării acestui pamflet, Tudor Arghezi a fost arestat și închis în lagărul de la Tîrgu Jiu.

Teodor Vîrgolici

ZBORUL OMULUI ÎN COSMOS

VOR APĂREA ȘTIINȚE NOI

Zborul primului om în Cosmos a deschis larg porțile spre viitor. În fața tineretului din întreaga lume, în fața tineretului din patria noastră. Nu va trece multă vreme pînă cînd lui Iuri Alexeevici Gagarin îi vor urma alți și alți astronauți, care vor înscrie în istoria cosmonauticii fapte tot mai mari. Se va ajunge pe suprafața Lunii, vor fi studiate planetele „la fața locului", se va păși cutezător spre adîncurile Universului.

Pășind în Cosmos, omului i se vor dezvălui tainele naturii, una cîte una. Vor apare științe noi, încă necunoscute. Vor cădea mereu ipoteze vechi, făcînd loc unor teorii noi, mai exacte, cu privire la o lume deocamdată plină de multe mistere. Dezvăluind secretele naturii, omul va învăța să-i folosească mai bine gigaticele forțe pe care le ascunde, ceea ce îi va permite să-și creeze pe Pămînt și oriunde va ajunge în Cosmos surse „eterne" de energie.

La toate acestea, o contribuție de seamă va fi dată și de voi, tineri cetățeni ai patriei noastre. Veți deveni, mulți dintre voi, cercetători în domeniul multor științe care astăzi sînt abia în embrion, sau nici măcar nu există, dar care mîine — în timpul maturității voastre — vor avea o largă dezvoltare, cu valabilitate la scara cosmică a lucrurilor. Mai mult încă : unii dintre voi, alături de astronauții sovietici, veți păși pe suprafața altor corpuri cerești și veți da numele vostru descoperirilor „cosmografice" pe care le veți face.

Veți simți din plin bucuria și mîndria de a fi om, de a fi urmași ai primului cosmonaut din lume, de a vă da contribuția la progresul noii etape în istoria omenirii ce a început la 12 aprilie 1961.

Conf. univ.
Ing. Pascariu Ion

OMUL VA COMANDA NATURII

Pătrunderea nemijlocită, directă a omului în spațiul cosmic din vecinătatea planetei nu reprezintă doar o treaptă de performanță a șirului mereu ascendent de victorii cosmonautice sovietice, ci marchează un triumfal salt calitativ în metoda explorării științifice a Cosmosului. Evident, pînă la lansarea de la 12 aprilie, principala și unica metodă de studiere a atmosferei superioare și a vecinătăților ei era metoda explorării automate, metoda cercetării zonelor vizitate de rachete cu ajutorul sondelor geofizice, sondelor-satelit sau al sondelor cosmice interplanetare. Admirabila realizare a științei, tehnicii și industriei sovietice — efectuarea zborului omului în Cosmos, cu reîntoarcerea sa în bune condiții din neobișnuita călătorie, — a deschis, așadar, omenirii perspectiva grandioasă a cercetării spațiului extraatmosferic prin prezența la fața locului a însuși exploratorului, singurul în stare să surprindă amănuntele de mare finețe ale caracteristicilor fizice sau de altă natură ale mediului studiat, singurul capabil să analizeze profund obiectul științific prevăzut în programul de zbor și să tragă concluziile cele mai juste asupra particularităților dinamice ale obiectivului respectiv.

Uriașă este însemnătatea istoricului eveniment prilejuit de Uniunea Sovietică. Epocală este importanța sa atît prin grăbirea aducerii în actualitate a unor complexe obiective științifice, încorporate într-un amplu program de perspectivă, cît mai ales prin nebănuitele posibilități pe care le-a deschis omenirii în organizarea experiențiilor științifice ulterioare în Cosmos.

Care sînt primele repere ale marii incursiuni cosmice începute glorios prin zborul cosmonautului Iuri Alexeevici Gagarin ?

Dincolo de contururile obiectivului atins deslușim tot mai clar amănunte ale grandioaselor construcții cosmice zburătoare în jurul planetei noastre. Vedem siluetele suple ale marilor laboratoare-satelit în care fizicienii, chimiștii, astronomii, energeticienii, matematicienii, meteorologii, geofizicienii și alți mulți cercetători cosmonauți de diferite specialități, vor desfășura o intensă muncă științifică în folosul întregii omeniri. Din aceste impresionante cetăți zburătoare oamenii vor comanda celor mai aprige forțe ale naturii, care vor asculta de voința lor. Intervenind activ asupra climei terestre, oamenii de aici vor face să plouă numai acolo unde trebuie, cînd este necesar și în cantitățile programate. Și tot de aici va fi condus întregul program de secare a mlaștinilor, de fertilizare a deșerturilor, de topire a gheților, de prevenire a inundațiilor și a altor calamități naturale, de iluminare pe timpul nopții a marilor orașe de pe Pămînt, de încălzire permanentă a unor regiuni întregi de pe suprafața planetei noastre etc. etc.

Televiziunea mondială își va avea sediul tot în Cosmos. Și tot în Cosmos vor fi construite mari laboratoare de electronică, de metalurgie specială, de mineralogie, de fizică atomică, de mecanică și construcții cosmice ș.a.

Sanatorii specializate, spitale profilate pentru operații dificile, școli de specializare pentru cosmonavigatori, institute de medicină și biologie cosmică, mari sere cosmice — iată alte cîteva obiective ale unui minunat program de folosire a spațiului cosmic de către om. Chiar și din schițarea principalelor jaloane ale acestui program reiese profunda semnificație a reușitei sovietice de la 12 aprilie 1961.

Într-adevăr triumfala intrare a unui om sovietic în Cosmos are consecințe deosebite atît pentru dezvoltarea multor ramuri importante ale științei și tehnicii, dar, influențează puternic asupra relațiilor dintre popoare. Așa cum, nu de mult, remarca academicianul sovietic I. L. Sedov, președintele Federației internaționale de astronautică, însăși conștiința faptului că omul a depășit hotarele planetei sale și a pășit într-o eră nouă, în era cosmică, îi solidarizează pe oameni în lupta pentru pace și progres social.

Ing. D. St. Andreescu

UN OM

Fitilul unei lămpi de petrol își pilpîie stropul de lumină. Umbre uriașe tremură pe pereții încăperii ca într-un dans lent, fără sfîrșit. Cînd și cînd, geamătul unui om suferind tulbură tăcerea apăsătoare a încăperii. În clipele acestea, o bătrînă secundă și firavă întreabă fără nădejde :

— Ce-i, fata mea ?

Bolnava, acoperită cu o pătură cenușie, veche și aspră, nu răspunde. Privește într-una cu ochii închiși tavanul afumat. Răsuflă încet, anevoie, din plăminii ciuruiți. După chipul uscat, cadaveric, nu poți ști cîți ani are. Moare. Bătrîna știe. Poate că știe și ea, bolnava. De dimineață n-a mai deschis ochii, n-a mai rostit nici un cuvînt.

După un timp, bolnava geme din nou. Bătrîna se ridică de la locul ei. O umbră fantastică a pus stăpînire pe un perete, înghițind celelalte umbre.

Bătrîna e acum la capătiiul muribundei. Se uită încremenită la fruntea ei înaltă, frumoasă, strălucitoare sub sudorile reci ale morții.

— Ce-i, fata mea ?

Ii răspunde tăcerea. Tăcerea asta care-i într-adevăr atît de adîncă, încît bătrînei i se pare că aude jocul umbrelor.

Deodată, în stradă, fluierul subțire al unui gardian izbucnește sălbatic, sfredelind liniștea nopții. Bătrîna tresare neliniștită și se uită îngrijorată la fereastra camuflată cu un șorț negru. Izbucnesc alte fluierături... izbucnesc din toate părțile. Muribunda pare că ascultă și ea la ceea ce se petrece în stradă. Se aud distinct și niște pași... pași hăituiți... au un ecou ciudat... parcă ar striga : „Ajutați-mă, oameni buni !“

Portița de la drum a scîrțîit prelung. Bătrîna se uită neștiutoare în juru-i. Pentru intîia oară, umbrele tremurînde de pe pereți o sperie. Deslușește cum cineva bîjbîie prin curte. Fluierăturile gardienilor nu mai contenesc, iar pașii celui hăituit se apropie tainic de casă. Își spune : „Trebuie să pun zăvorul !“ Dar în aceeași clipă o mînă a și apăsat clampa. Un tînăr, gîfîind, apare în pragul ușii. Bătrîna ar vrea să strige, însă descoperă pe chipul necunoscutului o rugă mută : „Ajută-mă, măicuță !“ și, brusc, își duce mîna la gură, înăbușindu-și țipătul. Necunoscutul a închis ușa și, istovit, se reazimă de ea. Gîfîie și se uită deznădăjduit prin odaie. Descoperă dintr-odată muribunda, lampa și dansul nesfîrșit al umbrelor.

În stradă, gardienii aleargă și fluieră. Necunoscutul își stăpînește răsuflarea și închide ochii, ca și cînd în felul acesta ar putea să scape de urmăritori.

— Nu te teme de mine, măicuță.

Atunci, bătrîna, înțelegîndu-l parcă, îl ia de mînă și-l trage blînd după dînsa. El se lasă condus într-o bucătărie mică, strîmtă, întunecoasă.

— Să nu te miști de aici !

Rămîne singur. Trage cu urechea la ceea ce se petrece în stradă. Timpul trece încet. De dincolo bătrîna întreabă : ...„Ce-i, fata mea ?“, dar întrebarea rămîne fără răspuns. El mai aude cum gardienii cotrobăiesc prin curte și înjură. Instinctiv se lipește de peretele igrasios. Așteaptă. Gardienii injură și caută. Și timpul ăsta blestemat, cît de încet se scurge ! A trecut un minut, oul poate mai mult ? După un timp cîntările agenților se topesc în depărtare. Necunoscutul iese din ascunzătoare. Lumina palidă a lămpii de petrol i se pare acum mult prea puternică. Bătrîna îl vede și-i face un semn : „Sst... Stai !“ Se duce la ușă, o deschide și iese în curte.

Necunoscutul rămîne iarăși singur. Descoperă nu știe pentru a cîta oară același univers mizer : odaia scundă, pereții igrasioși, mobila mîncată de cării, zdrențe. Se apropie sfios de patul bolnavei. O privește lung și îndurerat. Ar vrea să spună ceva... ceva bun, frumos, liniștitor. Își amintește că mai păstrează asupra sa cîteva din manifestele răspîndite de el în noaptea asta. Scoate unul, îl netezește în palmă și-l pune pe noptieră, sprijinit de-o cană. Ar mai vrea să șteargă fruntea galbenă, îmbrobonită...

Bătrîna a revenit. E zgribulită, mică, uscată. Îi zice :

— Poți să pleci... S-au dus...

— Mulțumesc, măicuță.

El se îndreaptă spre ușă. De acolo mai cuprinde odată încăperea : nu, nu trebuie să uite nimic din cele întîmplate în noaptea asta. Apoi dispare.

Ochii bătrînei zăresc manifestul. Uluită îl iscodește, îl apropie de lumina lămpii și-l citește silabisind :

„Frați muncitori și tineri muncitori !

Situați-vă în fruntea luptei de eliberare, pentru pacea poporului romîn. În plin război, clasa muncitoare din Romînia își afirmă de acest 1 Mai cerințele ei de viață pe care numai unită și prin luptă poate să le impună“.

Ochii bătrînei se aburesc. Se uită spre ușă, așa cum te-ai uita către un om drag. Iar cînd aude întrebarea bolnavei : „A fost cineva la noi, mamă ?“ ea răspunde fără să șovăie : „Da ! Un om“.

Haralamb Zincă

PEISAJ CU TÎNĂR

Merg spre Tomescu și mă bucur. Lumina strălucește așa de tare încît și umbra cuiva pe care o zăresc dat întunecimea obișnuită. Totul e vesel. Tramvaiele huruie vesel, vesele sînt rochiile înflorate care lunecă pe stradă, milițianul din stop zîmbește.

Sînt în schimbul de după-amiază și nu mă grăbesc. Lucrez la banda rulantă și fac o treabă ușoară, aproape neserioasă : în- Două îndoituri și nimic mai mult. Cînd deschide cineva o carte, niciodată nu se gîndește și la mine. Asta mă supără, mi se pare mereu că sînt inutil, aș vrea să mi se dea o muncă mai însemnată, mai grea. Aș izbuti cu siguranță. De fapt mi s-a promis că...

Acum însă mă bucur atît de mult, încît tot ceea ce fac devine important și de neînlocuit. Încep chiar să cred că oamenii știu asta. Pășesc mai mîndru, mai apăsat. După cinci pași îmi dau seama că sînt naiv și mă întristez. Hotărît, munca mea trece neobservată.

Peste drum de poarta fabricii s-a instalat un pictor. Are în față o pînză înaltă și șade pe un scăunel minuscul. Mă duc să mă uit. Pictorul e tînăr, aproape de vîrsta mea. Nu-mi place cum arată fabrica : prea puțină lumină. I-o spun. Mă privește chiondorîș.

— Trebuie să înveți să vezi...

Nu-l înțeleg și stărui. Văzînd că nu plec, mai pune puțină culoare deschisă și mormăie. Încep să-mi placă pictorul. Ce minunată e meseria asta ! Lumea îți vede tabloul, se bucură, știi că folosește cuiva ceea ce faci... Pomii pictați de el nu-mi plac : sînt vestejiți, au crengile pleoștite. Întunecă clădirea atelierelor. I-o spun. Pictorul nu se mai uită la mine. Tace și începe să pună verde aprins pe silueta copacilor.

— Eu lucrez la întreprinderea asta...

— Da?

Nu prea pare să-l intereseze. Apoi văd pe pînză, chiar lîngă grilajul porții, niște pete prelungi, violete.

— Asta ce e? — întreb eu și întind degetul.

— Oameni, muncitori...

Sînt urîți și mă supără. Muncitorii nu arată așa. I-o spun și mă încrunt. Pictorul tace, apoi pufnește și începe să radă culoarea de pe pînză.

— Ce-ai de gînd?

— Șterg tot, — mormăie el enervat.

Îi pun mîna pe braț.

— Nu se poate. În rest e foarte bine.

— Atunci de ce nu mă lași să lucrez?

— Eu stau mai departe și văd mai deslușit.

Pictorul, abătut, își șterge pensulele. Deodată tresare, se întoarce brusc și îmi zîmbește.

— Poate ai dreptate... Îți place tabloul? (Încuviințez) Atunci treci lîngă poartă, sub copacul din dreapta, și stai acolo. Am să te înscriu în peisaj...

La început nu înțeleg ce înseamnă asta. Cînd îmi explică, cît pe-aci să scap pachetul cu mîncare.

— Serios?

— Sigur. Vei ocupa un loc destul de însemnat...

Mă ia puțin în rîs, dar nu mă supăr. Fug pe partea cealaltă și pictorul îmi strigă unde și cum să stau. Lumea ne privește surizînd și eu fluier vesel. Toate lucrurile au un rost. Aștept răbdător, dar pînă la urmă curiozitatea nu-mi dă pace. Mă întorc lîngă tablou.

— Gata! — exclamă el, încîntat. Apoi își mai examinează o dată opera și devine grav. — Am găsit sensul, ce zici?

Într-adevăr, eu sînt acela de pe pînză, cu picioarele mele lungi, de care rid fetele, și cu gîtul puțin aplecat înainte. Mi se deslușește și fața. Peisajul s-a însuflețit parcă. Mă bucur din caleafară de mult.

— O să meargă la expoziția regională — promite pictorul cu un zîmbet șiret, împachetîndu-și uneltele.

Îmi pare rău că pleacă ; vreau să-i mai spun ceva, dar nu știu sigur ce. Poate vreau să-l întreb cît e de utilă munca lui. În loc de asta zîmbesc.

— Am făcut treabă bună, dumneata și cu mine...

Dă din cap, rîde și îmi strînge mîna. Îl urmăresc cu privirea și intru pe poartă gînditor. Portarul mă bate pe umăr sfătos. M-am întristat puțin, înțelegînd că vizitatorii expoziției nu vor ști cine e silueta de lîngă copacul din dreapta. N-are nume și probabil asta nici nu prezintă importanță. Totuși nu mă mai frămîntă gîndurile dinainte (două îndoituri și atît). Sensul unui peisaj nu poate fi descoperit la prima vedere. Cred chiar că e frumos să fii anonim. Și cu toate că aș vrea grozav să trec la altă muncă, sînt mulțumit, foarte mulțumit. Și mai trebuie să vizitez expoziția regională...

Ion Agîrbiceanu

Fragment din volumul în pregătire „A.B.C. — Bicaz“.

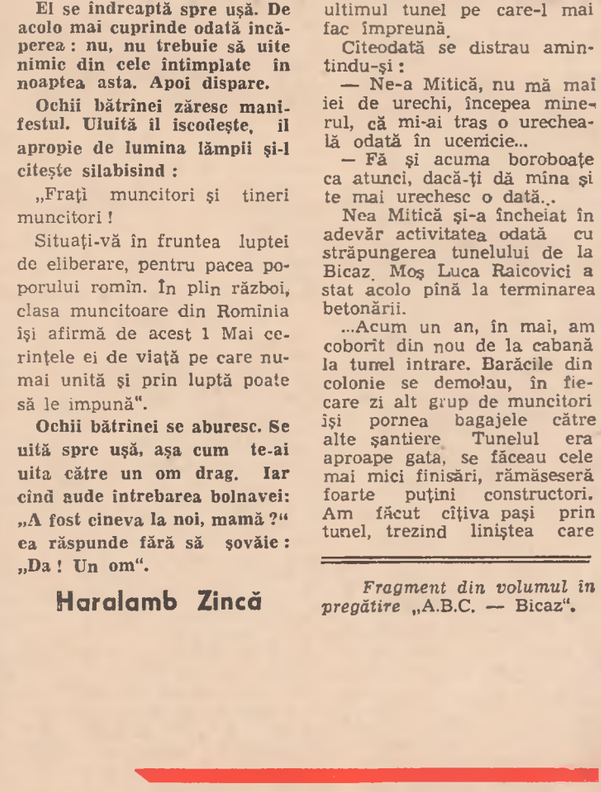

Desene de TIA PELTZ.

CREATORII LUMINII

coborîse în adînc. Mergeam fără lanternă și pașii erau neșovăitori iar întunericul care mi se lipea... Iată nu mă intimida. Știam că acolo lucraseră prietenii — Luki, Marcu sau bătrînul Raicovici, Isaia Maghiar sau Remus Baltag, Popa Ștefan mecanicul mărunțel, drăguț, nepermis de rigid în păreri la vîrsta lui, pe care-l porecliserăm Saint-Just.

Peste puțin pe acolo unde călcam eu, urma să intre apa.

În ajunul stăvilirii Bistriței am trecut din nou pe la intrare. Nu mai erau nici birouri, nici barăci, nimic, cei 5—6 ingineri, tehnicieni, muncitori, stăteau pe pietre, planurile erau în buzunare, ca la începutul începuturilor tunelului. Seara, urma să se desprindă podul care lega fostul șantier de restul Bicazului. În fața intrării în tunel erau puse acum imense grătare, ca nu cumva impuritățile aduse de apă să se strecoare, către turbine. Cîțiva montori, făceau o ultimă verificare a lucrului lor, cățărați pe niște platforme. Îi știam, dar ei nu erau ai tunelului, — nu puteam să evoc prea multe cu ei, nu pregătiseră calea apei prin munte ca minierii sau betoniștii. Și totuși, parcă e cineva acolo... da, nu mă înșel : Luki Raicovici, unul din fiii bătrînului. A coborît peste puțin, am schimbat cîteva cuvinte. Aveam cu mine aparatul de fotografiat, același cu care de multe ori imortalizasem figuri de fruntași. Aici nu-și mai avea rostul, îl luasem din obișnuință. Luki m-a întrebat cît e ceasul și aflînd, a comentat :

— Mai sînt două ore pînă plec.

Nu-l știam preocupat de timp pînă într-atît. Mi-a explicat că astăzi — peste două ore — termină pentru totdeauna lucrul la tunel. Peste două ore — încheia nouă ani de muncă în subteran. Ne-am fotografiat acolo numai pentru asta ; o amintire înaintea celor două ore. Privesc fotografia : a prins exact totul și mai ales mîndria lui Luki pentru cei 9 ani, care îi lumina ochii, fața. A explicat această mîndrie în felul lui :

— Putea să lipsească un Raicovici de la încheierea tunelului ? Și ridea bucuros că uite, nu lipsește.

Marcu, frate-său lucra pe alt șantier, care se ocupa cu extinderea fabricii de ciment din Bicaz. Nu mi-a spus-o Luki, am aflat-o din relatările unui corespondent voluntar care evidențiază fruntașii în cinstea zilei de 23 August 1950. Putea să nu fie printre cei aleși un membru al familiei ?

De bătrîn nu mai știam nimic. Unii spuneau că s-ar fi retras acasă, era și timpul, să crească nepoți, să se odihnească. Într-o zi, ducîndu-mă la Roznov, alt șantier de construcții hidroenergetice aflat la început, m-am abătut și pe la carieră. Peste forfota mașinilor și zgomotul excavatorului, am deslușit o voce cunoscută care striga spre a se face auzită. Bătrînul, moș Luca Raicovici, el era. Organiza cariera, se agita, dădea dispoziții sau arăta practic ceea ce trebuie făcut și cum.

— Merge ?

— Trebuie. Am găsit aici, cînd am venit, destule lipsuri. Oameni mulți, dezorganizare, treabă puțină. Știu eu cum e la început. Dar mereu să facem același început cu lipsuri ? Atunci de ce am mai îmbătrînit în meserie ?

Mă uitam la el : îmbătrînise, pasul nu mai era atît de vioi, lumina clară de zi arăta, nemiloasă, ridurile adînci pe care nu le observasem atît de numeroase în tunel. Și avea un chef de lucru... Putea un Raicovici să nu vină cu o idee bună ?

— Iar pe șantier ? Parcă zicea că tunelul e ultimul ?

— Nepoata mea-i încă mică. După ce-o mărit — scap de-o grijă, mă liniștesc pe-acasă. Pînă atunci poate se hotărăște și tovarășul inginer să se însoare. (Inginerul de la tunel, burlac convins, îi era șef și la noul șantier) Am promis că-l însor — nu pot să dau înapoi — obraz !

Glumea ca de obicei, părîndu-i-se că dacă ar fi declarat serios că nu se poate despărți de șantiere, de oamenii pe care-i îndrăgise, că nu concepe viața în afara realizărilor mereu mai multe, aș fi scos creionul și carnetul să-l trec printre fruntași. E modest.

Disciplină

Maistrul Aurel Varga de la baraj va pleca la Argeș. Abia aștept să fac o vizită familiei sale, să văd cum s-a aranjat pe noul șantier, să aflu cum anume, un vuiet întrerupt, care se repeta. Vuietul venea de la macarale, așa vibrează cablurile cînd pornesc bebele. Și totuși, zgomotul e ciudat parcă s-ar face o probă, parcă nu... în orice caz, s-a întîmplat ceva. Prea sînt atenți toți oamenii, încercînd să ghicească ce se întîmplă afară, asta îi preocupă și dă o încordare deosebită figurilor.

Raportul s-a terminat ; au început înscrierile la cuvînt și discuțiile, dar oamenii își îndreaptă atenția mereu acolo unde se aude zgomotul. Cei de la prezidiu n-or fi observat oare ? Îl surprind pe unul cu mîna făcută pîlnie la ureche, ca pentru a prinde mai bine orice mișcare...

Încet, încet zgomotul se liniștește. Cablurile vibrează, vuiesc egal, neîntrerupt. Totul a reintrat în normal și întreaga sală, ca la un semn, respiră adînc, oamenii se mișcă pe scaune ca într-o pauză

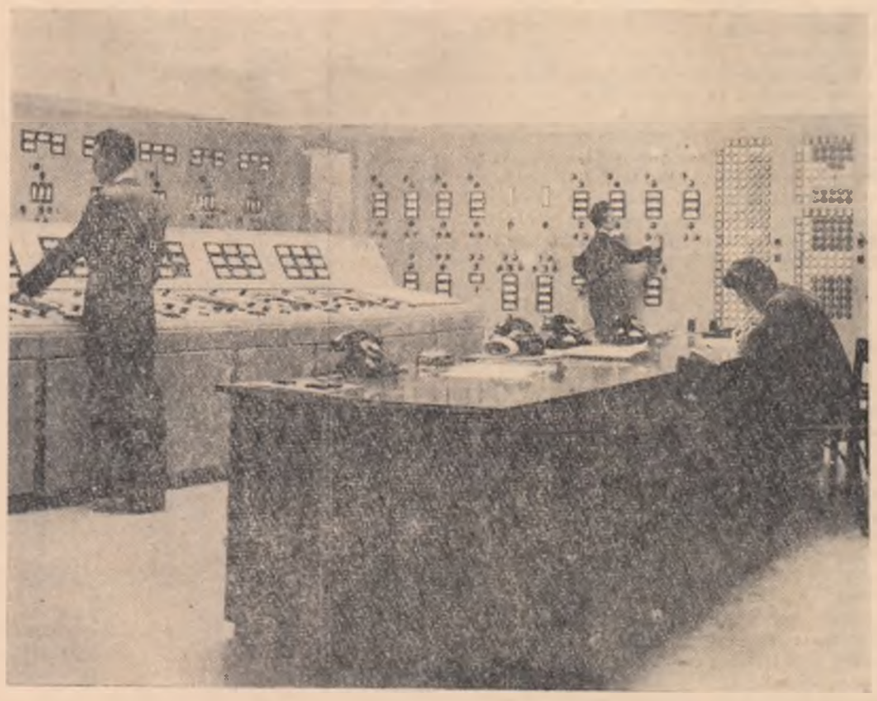

Hidrocentrala „V. I. Lenin“-Bicaz. Camera de comandă a uzinei de la Stejaru.

mai stă Ginel cu școala („domnule, e deștept, dar obraznic foc. La Bicaz s-a bătut cu cei dintr-a treia, auzi, el, boboc dintr-a-ntîia, că nu-l lăsau la la fotbal“), ce „repertoriu“ mai are comicul familiei, Virgil și, mai ales, să-mi iau revanșa la remi, unde soția lui Varga mă bătea la scoruri astronomice : — 200 la + 4000.

Sînt curicasă, savurez dinainte momentul cînd voi intra în sediul organizației de partid și voi fi acolo un grup de oameni, printre care și maistrul Varga, mi se va spune că nu e o ședință, ci o discuție... așa... și dintr-acea discuție „oarecare“ voi afla nenumărate probleme cheie ale șantierului-nou.

La Bicaz, înainte de a-l cunoaște, auzisem despre Varga că e un meseriaș foarte priceput, are politehnica muncitorească, un comunist bun, activ în viața de organizație, ferm, disciplinat.

Dar eu știu două împrejurări în care Varga a fost — culmea ! — teribil de „indisciplinat“.

Țin minte o ședință de partid în care Varga era în prezidiu. A ascultat cu atenție raportul, își nota din cînd în cînd ceva, pînă cînd în ușă a apărut capul unui mecanic tînăr, speriat, care i-a făcut semn să vie la el. A sărit de la masa prezidiului, uitînd și țigările acolo, n-a explicat nimic, din doi pași a fost la ușă și apoi afară. Ședința a continuat netulburată și mă gîndeam că ar fi fost cazul să fie informată adunarea în legătură cu plecarea lui Varga. Deodată mi-am dat seama că oamenii ascultă un zgomot la concert. Peste puțin reintră Varga, transpirat, ciufulit, roșu la față. Se așează la masă, ia cîteva foi din procesul verbal, le citește, taie ceva din însemnările de pe carnet și se înscrie la cuvînt. Pe urmă, în așteptare, aprinde țigara și trage cu mulțumire fumul în piept. Cînd îi vine rîndul începe :

— Tovarăși, unele lucruri pe care aveam să le spun s-au discutat. Nu mai vreau să vorbesc despre clima proastă, disciplina în șantier, pierderile de materiale, ci numai despre un singur lucru, care mă privește pe mine.

— Poți să mă critici, n-ai decît să rizi, dar nu pot, pentru greșeala mea să las să se piardă un om. Cum să plece de pe șantier ?

Tomescu a plecat totuși, nu atunci ci peste un an, în armată. De acolo i-a scris maistrului Varga :

„Vă mulțumesc că m-ați făcut om, m-ați învățat să muncesc și să am încredere în tovarășii mei. Nea Aurică, n-o să te uit niciodată“.

Școlarul

Am cunoscut mulți oameni pe șantier care întîi au construit și pe urmă s-au bucurat de rodul muncii lor. Era un șofer, Mihai Gherase, a plecat pe urmă la hidrocentrala de la Sadu, care întîi a muncit ca brigadier la șosea și pe urmă a circulat pe ea ca șofer, știu zidari care au lucrat la barăcile în care s-au născut copiii lor.

Dar mă gîndesc la un om care a muncit la ridicarea primei școli din Stejaru, pentru fiii constructorilor. Era pe-atunci brigadier, din Regiunea Autonomă Maghiară, abia știa cîteva cuvinte românești. Pe urmă a lucrat în tunel, a devenit comandant de brigadă, apoi activist U.T.M. În ultimul timp era secretar de partid la Stejaru. Rareori am întîlnit o memorie atît de fidelă, un simț al expresiei plastice atît de precise, în descrierea oamenilor. Am înțeles cu timpul că acestea erau rezultatele dragostei lui față de oameni, ale atașamentului său. Să-l auziți pe Mărcuș descriind un brigadier : „Era înalt, frumos și avea părul... cum să spun eu ? — așa ca Petofi“.

Adalbert Mărcuș, în calitate de secretar de partid, cunoștea întreaga activitate a șantierului.

Cînd s-a accelerat ritmul de lucru la finisajul uzinei, inginerul șef de acolo s-a dus la Mărcuș :

— Toate ca toate, dar stăm prost cu „moara dracilor“. Cei care se ocupă cu asfaltul, fabricarea și turnarea abia se mișcă.

Mărcuș a fost acolo în puține minute.

— Cine răspunde de asfalt?

— Eu.

— Cum te numești tovarășe ?

— Glonț.

— Ah, tovarășe Glonț, tovarășe Glonț ! Pe mine mă chiamă Mărcuș, dar dacă treaba nu merge ca pe roate — condiții vi s-au creat, nu vă puteți plînge — află că mă duc eu „glonț“ la trust la dumneata și cer să se ia măsuri.

Pe urmă l-a luat de o parte pe inginerul Panait, un tînăr comunist de la uzină :

— Mă bazez pe dumneata, supraveghează-i, dă-le o mînă de ajutor. I-am luat repede, dar meritau. Noi depășim planul, mergem înainte ani de zile și la sfîrșit vin unii care habar n-au cum s-a muncit aici și stau și... Ah, boală grea e și lenea asta !

„Moara dracilor“ a lucrat pînă la sfîrșit cu o rapiditate remarcabilă și Mărcuș n-a mai plecat „glonț“ la trust deși n-ar fi ezitat o clipă s-o facă dacă s-ar fi încetinit cumva ritmul de lucru. Pe inginerul Panait l-a rugat să supravegheze treburile mai ales după amiază, deoarece atunci el avea altă muncă.

Destul de greu să faci școală la anii lui, nu mulți, dar maturi, cînd ai copii acasă care peste puțin vor păși pragul școlii. Și mai ales cînd ai o oarecare poziție pe șantier, controlezi munca inginerilor și tehnicienilor, îi tragi la răspundere pentru productivitate sau procentele de preț de cost și seara tu abia te chinui la primele ecuații...

L-am întîlnit la școală cînd toată lumea era în vacanță, învățînd singur, ca să nu fie găsit atît de ușor, l-am văzut căutînd profesorii și cerîndu-le scuze că-i deranjează, dar, în același timp, arătîndu-le caietul de teme făcute în afara lecțiilor sau alergînd la librărie după un caiet. Și l-am mai întîlnit o dată, la sărbătorirea a 6 ani de activitate a școlii din Stejaru. Fusese invitat să vorbească în calitate de secretar de partid. Era puțin intimidat, povestind despre începuturi, cînd a trebuit să spună că a lucrat la construcția școlii. Pe urmă a fost prins de moment, s-a înflăcărat. Mă așteptam să-l văd roșind în plus cînd a fost evidențiat printre elevii fruntași ai cursului seral. N-a tresărit, n-a roșit.

— Cum, tovarășe Mărcuș, l-am întrebat mai tîrziu, ești un învingător calm, nu te intimidezi deloc cînd ești lăudat ?

N-a luat-o ca o glumă ci mi-a răspuns neașteptat de serios, grav, de parcă mi-ar fi încredințat un secret :

— Uite, tovarășă, în școala pe care am construit-o eu, nu pot să învăț prost. Mi-e nu știu cum.

Poate acum nu mai învață tot acolo. Dar mi-e imposibil că cred că altundeva are note mai mici. Și acolo i-ar fi „nu știu cum“, din alte motive pe care n-ar ezita să mi le explice, probabil.

Tita Chiper

Înălțimea

Lucrez la etajul șaptesprezece. Proprietatea, etajul nu există încă decît în plan. Încolăcit în jurul tubului subțire de oțel, zăresc orașul pînă departe. Deasupra mea nimic altceva decît cerul și norii. Mulți cred că meseria asta e foarte primejdioasă. Să lucrezi în vîrful scheletului metalic, prins doar în centura de siguranță... Mie nu mi se mai pare nimic deosebit. La etajul doisprezece se ridică zidul. De sus nu văd decît un fund de șapcă și mîinile care așează cărămizile. Crește zidul, îl bănuiesc cum crește spre mine.

— Ioanee...

Mă simt nespus de puternic la înălțimea asta. Sînt primul care respiră aerul la etajul șaptesprezece. Ceilalți vin în urma mea și umplu schelele.

— Ioane, pune legătura pentru transversal...

În timp ce string cu cheia buloancele, observ că strada s-a făcut și mai strîmtă, oamenii s-au micșorat și mai mult. Zîmbesc... Așa se întîmplă cînd te urci prea sus. Tramvaiele arată caraghios, automobilele seamănă cu niște gîndăcei. Aș vrea să fug pînă jos ca să mă uit cum sînt într-adevăr toate.

— Ține, Ioane...

Apuc un tub nou cu amîndouă mîinile și-l potrivesc în încheietură. Centura de siguranță s-a întins și schela vibrează ușor sub mine. Mă uit pe fereas- meie gătește în bucătărie, un țînc călărește un roib de lemn. Într-un balcon, doi bătrîni mă urmăresc cu palma streașină la ochi.

— Hei, Ioane, Ioane... (Maistrul se supără lesne.) — Unde naiba te zgîiești? Pune legătura pentru mijloc.

În stradă, oamenii s-au oprit. Un bărbat arată spre mine cu brațul întins. Le aud parcă vocile și sînt foarte mîndru. E plăcut să ai prieteni necunoscuți... O fată subțire, în alb, s-a oprit pe cealaltă parte a străzii.

— Mă, gură cască, ține... (Maistrul împinge către mine încă un tub și zîmbește pe sub mustață). Trecem pe optsprezece.

Lucrez repede ca să termin etajul. În sfîrșit, împlînt vertical primul tub din schela etajului optsprezece. În stradă, oamenii au plecat, numai fata cu rochie albă a rămas. Scot casca de protecție din cap și o învîrt prin aer, șuierînd tare. Casca strălucește. Fata îmi face semn cu mîna. Bănuiesc că rîde. Strig vorbe de sfidare zidarului și el desface brațele a neputință. Mă cațăr pe tubul de oțel și rămîn iar agățat în vîrf. Fata flutură din nou cu mîna. Mi se pare că mă amenință în șagă. M-am mai înălțat cu un etaj. Grinzile de beton sînt undeva, dedesubt. Nimeni nu s-a urcat atît de sus pînă acum.

— Ioanee...

George Carpat

Paul Eluard

Din întîi Mai în întîi Mai

Ca frunzele născute dintr-un acelaşi arbor
Ne strînge-un vînt năpraznic şi înăbuşitor
Oglinda ce ne-au pus-o în faţă este ştearsă
Şi nu de ieri, de multă, de foarte multă vreme
Ni s-a tot spus că numai neantul e al nostru
Noi care primăvara mereu întinerim
Întinerim cu fiecare sărutare
Şi ne sorbim lumina din vremuri viitoare
Peste stăpînii noştri un şubred cer apasă
Unită-i forţa noastră şi e primordială
Şi mîine va fi vremea cînd toată omenirea
Va mai cunoaşte numai povara fericirii
Povară-n veci uşoară de muguri şi de roade.

In romineşte de AL. PHILIPPIDE

„Haina de lucru" a reportajului

Am citit cu interes „convorbirea" purtată în nr. 1 al *Vieţii Romineşti* de Al. I. Ghilia şi Al. Oprea — şi neutind să-i felicit pentru modul original de a discuta o serie de probleme care ne preocupă pe toţi — îmi permit să mă opresc mai mult asupra unei formulări a lor: *reportajul în haine de lucru*; expresie nu cu totul inedită, dar peste a cărei însemnătate adîncă am trecut mulţi dintre noi cu destulă uşurinţă.

Ni se pare uşor pleonastică această formulare, dar, din moment ce discutăm în jurul ei atît de mult şi cu atîta seriozitate, înseamnă că ea exprimă totuşi un deziderat pe care reportajul nostru n-a reuşit întotdeauna să-l îndeplinească în suficientă măsură: acela al *eficienţei*, al participării lui nemijlocite, mobilizatoare la viaţă. Ar fi nedrept să nesocotim aici bunele intenţii şi rezultate obţinute pe această linie de mulţi din reporterii noştri. Volumele lui Pop Simion, V. Nicorovici, Radu Cosaşu, Ghilia şi alţii se bucură în rîndul cititorilor de o stimă unanimă. Revistele publică şi ele — deşi nu cu suficientă consecvenţă — reportaje bune şi în mare măsură axate pe problematica majoră a zilelor noastre. Am citit reportaje semnate de scriitori încercaţi, cu o lungă activitate literară — şi faptul e un motiv de mîndrie pentru noi toţi, un indiciu al suflului nou pe care cea mai tînără specie a literaturii îl imprimă scriitorilor noştri.

Totuşi vorbim la modul încă revendicativ *reportajul în haine de lucru*: simptom că viaţa a luat-o acest [illegible] pentru că ea, [illegible] ne aflăm încă în [illegible] de modelatori prin care să [illegible] noua [illegible] în [illegible]. S-a [illegible] în [illegible] rădăcini [illegible] ar [illegible] care ne pîndeşte: descriptivismul. Cauza? Neaprofundarea, camuflată desigur sub haine stilistice de tot felul — exclamaţii, cuvinte repetate, „floricele", personificări şi peisaje gratuite, pruste etc. Aş mai adăuga la această listă, a viciilor descriptivismului, unul capital, mai larg şi mai cuprinzător — prezentarea simplistă a oamenilor.

Mai există reporteri care privesc reportajul nu ca pe o specie literară de înaltă tensiune, ci ca pe o cenuşăreasă oarecare, utilă numai pentru „actualizarea" coloanelor de revistă. Pentru aceştia documentarile se transformă în plimbări plăcute, prin uzine sau pe şantiere, unde — fără nicio preocupare pentru *ideea* viitorului reportaj — oamenii sînt puşi să vorbească la întîmplare, despre ce vor ei, bineînţeles cu excepţia datelor de stare civilă care — împreună cu descrierea fizică a eroului şi cu detaliile pitoreşti — constituie capitole fixe şi inevitabile în procesul „documentării". Există chiar redactori şi critici care apreciază un reportaj urmărind doar cum a fost umplută această „rubricatură" rigidă, fără satisfacerea căreia colaboratorul va fi învinuit că „nu are oameni". Dar eu cred că ideea omul în reportaj" nu poate fi redusă la satisfacerea unei scheme „etern actuale" (portret fizic, biografie succintă şi neselectată etc.), particularizată prin detalii accidentale, ci, dimpotrivă, că tocmai aceste date pot de la caz la caz, să lipsească.

Pentru unii critici şi redactori, tipizarea, încercările de sesizare a specificului unui oraş, a psihologiei unui loc de muncă etc. par să fie probleme minore, mai puţin importante decît numărul de nume proprii prezente în reportaj. O asemenea concepţie simplistă — din nefericire prezentă încă pe alocuri — este cît se poate de dăunătoare reportajului nostru: ea ne duce cu paşi conştienţi spre descriptivism, văduvind realitatea de ceea ce are mai de preţ: profilul psihologic complex al contemporanului nostru, omul societăţii socialiste. Prefer unor astfel de tişe fade, exterioare, lipsite de emoţie, portretul *colectiv* al unui grup de oameni (din care, firească, să nu lipsească specificul local, autenticitatea, tipicitatea), chiar dacă nu voi găsi în el nici un nume propriu, nici o referire la fizicul cutărui sau cutărui ins, nici o biografie (în măsura în care acest ultim lucru nu e cerut de definirea specificului).

Reportajele concepute, în linii mari, după reţeta farmaceutică a descriptivismului, sînt respinse (şi pe bună dreptate) de cititorii noştri, — şi în primul rînd de înşişi oamenii prezentaţi astfel în ele. Adesea muncitorii te admonestează pe teren: „Ei, tovarăşe, degeaba îmi pui întrebări, tot scrii ce-ţi trece dumitale prin cap. Mai bine lasă-mă să lucrez — şi poezia o faci dumneata acasă"... Şi-apoi îţi povestesc tot felul de „cazuri" cu reporteri care i-au descris schematic, vag, hiperbolizat, cu grave greşeli tehnice. Tonul e uneori ironic, alteori dispreţuitor, mai adesea plin de amărăciune. Pe oameni îi mîhneşte faptul că activitatea lor creatoare este zugrăvită în culori dulcege — şi, personal, eu cred că un astfel de reportaj, documentat în pripă şi scris fără pasiune, poate stîrbi adeseori, efectul pozitiv pe care-l au asupra cititorilor zece reportaje convingătoare, militante, pline de adevărul vieţii. Cînd scriem sîntem datori să ne gîndim fără încetare la importanţa cuvîntului tipărit. Să ne închipuim, de pildă, că, aşa cum cei criticaţi în ziare răspund materialelor cu pricina, eroii noştri ar fi şi ei obligaţi să-şi spună părerea despre reportajul care le zugrăveşte munca. La drept vorbind, cred că o asemenea [illegible] — [illegible] — ne-ar [illegible] pentru [illegible] de [illegible] şi ar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Am insistat mai mult asupra acestor aspecte, pentru a arăta sarcinile mari ce ne revin nouă şi reportajului nostru pentru lichidarea rămînerii în urmă faţă de viaţă. Ţara noastră a trecut — după cum s-a arătat la cel de al III-lea Congres al P.M.R. — într-o nouă etapă istorică — aceea a desăvîrşirii construcţiei socialiste. Am păşit în anii unor realizări fără precedent în istoria ţării noastre: colectivizarea completă a agriculturii, realizarea unui uriaş progres în industrie. Paralel, sîntem martorii ridicării continue a conştiinţei contemporanului nostru. În prezent — a spus tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej în Raportul ţinut la cel de al III-lea Congres P.M.R — activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educaţiei burgheze din conştiinţa oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi şi nou". În acest domeniu, al formării conştiinţei de tip nou, comunist, cred că reportajul va trebui să aibă o contribuţie calitativ nouă. El va trebui să se situeze în centrul muncii ideologice intense la care ne cheamă partidul în vederea trecerii la construcţia desfăşurată a comunismului. Revin aici la cele spuse în legătură cu „haina de lucru a reportajului" — şi vreau să fac o remarcă la observaţiile lui Al. I. Ghilia şi Al. Oprea. Am impresia că reportajul nostru este totuşi îmbrăcat într-o haină de lucru, dar că această „haină" e susceptibilă de îmbunătăţiri. Semnatarii convorbirii din *Viaţa Romînească* afirmau ceva similar despre proză şi poezie în general, eu extind afirmaţia şi asupra reportajului pe care ei îl prezentau, din acest punct de vedere, cam despuiat. Vreau să spun că, aşa cum s-a scris pînă acum reportajul la noi, el a răspuns într-o măsură însemnată sarcinilor ce-i reveneau în etapa istorică dată (exclud de aici producţiile roze, călduţe, tehniciste, descriptiviste). A fost o etapă de construcţie tenace, de modificare uimitoare a geografiei patriei, pe baza introducerii, pe locuri înainte pustii, a tehnicii celei mai avansate. Procesul din economie, ca şi contrastul între elementul nou, trepidant, şi elementul vechi—molcom, rustic, apatic — impuneau, cred, un reportaj din care să nu lipsească, drept elemente componente, evocarea, comparaţia, detaliul peisajistic — pe de o parte, — prezentarea şi popularizarea tehnicii noi — pe de alta. Reportajul acestei etape a fost, ca să folosim un termen ad hoc, un *reportaj de introducere* în marea epopee a construcţiei, şi care nu a fost scutit de o palidă, în general, reprezentare morală a omului, animator omniprezent al lucrurilor. Cînd această carenţă a devenit manieră, s-a ajuns la descriptivism. Reportajul zilei de azi are datoria să umple această lacună, prin abordarea curajoasă şi profundă a problemelor de conştiinţă, a preocupărilor complexe ale omului socialist. Că se va renunţa, de la caz la caz, la descripţia tehnică, ori la evocările contrastante, nu va fi cred, un păcat, atîta vreme cît cititorul de azi (cititorul mediu, nu specialistul) e un iniţiat în problemele tehnice, al căror vocabular l-a deprins din cărţi şi ziare, din experienţa concretă sau din filme documentare. Va mai fi nevoie să explicăm ce e o şarjă rapidă? Sau un furnal? Sau o raboteză? Cu siguranţă că nu. Dar va fi nevoie să pătrundem — şi asta e mult mai greu — în gîndirea complexă a eroilor, să urmărim schimbările pe care noile relaţii de producţie le angrenează în viaţa lor familiară, obştească, profesională. Automatizarea unui proces de producţie i-a făcut adeseori mai pe reporteri. În faţa panourilor de comandă ne-am lăsat copleşiţi de spectacolul abstract, am scos exclamaţii patetice la adresa [illegible] tehnice. Dar oamenii au rămas astfel în urmă: lipsa aparentă a acţiunii [illegible] şi n-am mai ştiut ce să scriem despre ei.

Tovarăşul Ghilia înţelegea prin *haina de lucru*, investirea reportajului literar cu ascuţişul critic eficient al articolului de ziar. Natural că, observînd în documentări, pe teren, anumite anomalii dăunătoare mersului nostru înainte, nu ne vom sfii să intervenim cu energie în coloanele ziarelor. Cred însă că nu aceasta va trebui să devină *principalul* nostru obiectiv (ce le-ar mai rămîne de făcut prietenilor noştri ziarişti?). De altfel mă îndoiesc că un asemenea reportaj-sesizare, lipsit (din punct de vedere al compoziţiei) de finalitate, se încadrează în specia reportajului literar. Dar asta e o pseudo-problemă: nu ne interesează încadrările în genuri şi specii, cît aportul pe care-l aducem, prin toate mijloacele ce ne stau la îndemînă, la eficacitatea muncii noastre.

Personal, văd reportajul literar deplasîndu-se spre teritoriul prozei artistice, cu toate implicaţiile ce decurg din aceasta: conflict, analiză etc. E şi normal ca anumite fenomene din viaţă adîncindu-se, căpătînd noi dimensiuni, şi reflectarea lor nemijlocită pe plan literar — reportajul — să urmeze o cale paralelă, de adîncire artistică. Şi aici cred că mă despart într-un fel de poziţia colegului meu Ioan Grigorescu, expusă în unul din numerele trecute ale „Luceafărului". Reluînd exemplul cu automatizarea, cu ce altfel de mijloace, decît cu cele ale prozei, vom putea reflecta mai bine viaţa unui muncitor care devine prin felul de trai un anumit gen de intelectual? Eroul va trebui urmărit pe o lungă perioadă de timp, va trebui să renunţăm la modul de sondare episodică a personajului, să pătrundem în reţeaua densă de fapte şi gînduri ce caracterizează în durată comportarea eroului. Iată, deci, că avem de-a face, în cazul unui prototip bine ales, cu o adevărată *schiţă* de analiză situată, prin împrejurarea că modelul e autentic, la interferenţa cu reportajul.

Aşa stînd lucrurile, problema documentării devine la fel de importantă pentru reporter ca şi pentru prozator. În timp ce ultimul alege din viaţă elementele ce se asamblează mai bine în viziunea personajului său ficţiv, reporterul e silit, de specificul speciei, să respecte împrejurările de viaţă. Pentru a depista astfel de prototipi (tot mai greu de urmărit, pe măsură ce „tipicitatea" lor se axează în planul conştiinţei), reporterul va avea nevoie de un timp cel puţin la fel de lung şi de bine adîncit ca şi prozatorul. Va trebui să renunţăm pentru totdeauna la meschinele documentări de 2—3 zile, care ne-au silit în atîtea rînduri să apelăm, ca urmare a penuriei materialului cules, la recuzita descriptivistă. Redacţiilor şi Uniunii Scriitorilor le revine, cred, sarcina de a rezolva pe căile cele mai eficace problema mult discutată a *documentării*. Reporterul va trebui să aibă la dispoziţie acel răstimp necesar pentru ca intervenţia lui în viaţa colectivului pe care îl studiază să se producă cît mai neobservat, fără ostentaţia interviului, fără bruschetea grabei şi fără obsesia lipsei materialului brut din care să poată efectua selecţia, sistematizarea.

E şi aceasta o problemă de primă urgenţă, după cum însăşi îmbrăcarea reportajului în noua sa haină de lucru, creată pe măsura noilor condiţii social-politice, e o dorinţă şi un angajament al nostru, al tuturor.

Romulus Rusan

Primăvara
de Aurel Mihale

După o îndelungată şi inexplicabilă tăcere, teatrul „Constantin Nottara" prezintă în sfîrşit spectatorilor o piesă originală. Dar Primăvara nu marchează numai începutul fericit al reîntoarcerii acestui teatru spre rosturile sale fundamentale, ci şi debutul ca autor dramatic al scriitorului Aurel Mihale. Al prozatorului şi al poetului în acelaşi timp, deoarece odată cu această piesă Aurel Mihale revine şi la vechile sale unelte poetice, părăsite de timpuriu. De fapt, chiar şi pînă la acest poem dramatic, cititorul simţea în proza lui Aurel Mihale prezenţa unui filon liric autentic, această îmbinare constituind una din trăsăturile definitorii ale personalităţii sale artistice. Şi iată că trecerea sa în domeniul teatrului vine să confirme încă o dată această constatare. Nu ne referim aici la interludiile în versuri, ci la modalitatea specifică de a evoca unele momente din cronica anilor 1944—1945. Chiar din prolog intuim faptul că piesei lui Aurel Mihale îi este caracteristică o anume vibraţie patetică, prezentă în diferite game de-a lungul fiecărui episod. „Primăvara" nu-i o simplă reconstituire dramatică a unor clipe de înaltă tensiune umană, ci o frescă de epocă din cadrul căreia autorul a desprins cîteva prezenţe de prim plan.

Nu am putea spune care din ele se detaşează cu mai multă pregnanţă artistică deoarece, de pildă, muncitorul Radu Necula ne apare mai degrabă ca un personaj simbolic, asemănător — dat fiind tonul general al piesei, — cu acei eroi din folclor văzuţi unidimensional. Dacă Primăvara nu ar fi fost concepută şi realizată cu mijloacele unui poem, figura lui ne-ar fi părut în unele momente deficitar realizată. Dar în contextul piesei ea nu se profilează numai din acţiunile sale cît şi din ceea ce ni se spune despre el. Radu Necula este mai degrabă idealul etic către care năzuiesc toate personajele cinstite ale piesei, acea prezenţă dinamică, mobilizatoare, care aduce în inimile oamenilor certitudinea împlinirii unor visuri seculare.

Acelaşi procedeu portretistic îl întîlnim şi în cazul unor personaje din mediul sătesc, care aduc în scenă cuvintele din bătrîni (Toma Băbăruş, Zamfira) şi care au în chipul lor ceva neobişnuit şi uneori straniu. Ceilalţi (Vasile Bălaşa, Lambe Cojocaru) sînt structuri sufleteşti puternice, demne, viguroase. Aurel Mihale a reuşit cu deosebire în prima sa piesă să surprindă simultan mişcarea mulţimilor. Psihologia maselor, starea de spirit care domnea în vremea aceea, sînt redate cu siguranţă. Fiorul poematic al evocării nu alterează imaginea realistă a epocii. Dimpotrivă, cu o putere de a crea o atmosferă — care trebuie reţinută drept principala calitate a acestei piese — Aurel Mihale ne face să simţim şi să retrăim din chiar primul tablou epoca frămîntată a anilor 1944—1945. În acest sens ni se pare remarcabilă discuţia dintre rezerviştii concentraţi, precum şi scenele petrecute în sat. Ceea ce credem demn de reţinut pentru viitoarele lucrări dramatice ale lui Aurel Mihale este posibilitatea de a creiona din cîteva replici prezenţe distincte. În tablourile amintite, pe fundalul marei mişcări de masă ne apar unele personaje care se definesc din cîteva cuvinte uneori. Mai puţin realizate ni se par tablourile din uzină. Aici paleta scriitorului s-a dovedit a fi monotonă. Şi aceasta pentru că cei mai mulţi eroi sînt funcţii şi nu individualităţi pregnante, cum se întîmplă în scenele din sat despre care aminteam mai sus. Cum este şi firesc, timiditatea debutului şi-a pus uneori amprenta în această piesă. Autorul n-a avut totdeauna încredere în valoarea simbolică a personajelor, replicilor şi scenelor, şi de aceea, în final, a fost uneori tentat să folosească elemente discursive ce nu se înscriu pe linia caracterizată prin simplitate şi firesc a acestui valoros poem dramatic. Chiar dacă tensiunea piesei nu se menţine în fiece moment la acelaşi înalt nivel, nu-i mai puţin adevărat că simţim cum, pe parcursul ei, autorul vădeşte tot mai multă fermitate artistică. De aceea stagnarea dramatică a finalului nu-şi are o explicaţie şi poate fi remediată. Demn de relevat este însă şi alt fapt. Deşi aparent Primăvara este lucrată în tablouri de sine stătătoare, Aurel Mihale a reuşit să creeze nu o simplă suită de scene, ci o piesă unitară.

Primăvara *marchează încă un punct cucerit în bătălia pentru o dramaturgie contemporană axată pe temele majore ale istoriei noastre actuale, inspirată din lupta oamenilor muncii conduşi de partid, pentru socialism.*

★

Trebuie apreciată grija cu care Teatrul Nottara *a lucrat pentru reliefarea sensurilor majore ale piesei. Regizorul, George Vraca, a mînuit cu siguranţă un număr mare de interpreţi. Chiar dacă uneori s-a făcut abuz de scene multe, chiar dacă s-a apăsat asupra unor elemente pitoreşti necerute de text, chiar dacă scena a rămas pe alocuri inutil goală, chiar dacă alteori s-a abuzat de efecte exterioare în sugerarea atmosferei, totuşi piesa a fost, în general, înţeleasă de regizor şi de actori. Patetismul şi vibraţia poetică a Primăverii au căpătat în spectacol tonurile cuvenite.*

Din distribuţia numeroasă citîm pe maestrul George Vraca, care a introdus de la bun început spectatorul în atmosfera dramatică a piesei, apoi pe G. Demetru, Dan Nicolae, Grigore Anghel Seceleanu, Eugenia Bosînceanu, Ion Punea (actor tînăr, înzestrat, în vădit progres) etc. Rolul principal a fost încredinţat tînărului Dorin Moga, care, deşi are sensibilitate şi naturaleţe, a fost totuşi depăşit de un text care cerea mai multă vigoare şi mai multă maturitate.

Primăvara *pe scena Teatrului „Constantin Nottara" reprezintă un spectacol îngrijit.*

Valeriu Ripeanu

O CARTE DESPRE UN MARE ARTIST

Uneori, temîndu-se ca nu cumva să cadă prada primejdiei de a fi copleşit de mulţimea datelor biografice, a materialului cules din arhive, autorul unei evocări literare tinde să acorde un spaţiu exagerat aşa-zisei „literaturizări". Cu alte cuvinte, să îmbrace exactitatea istoric-literară într-o broderie complicată, estompînd caracterul ştiinţific al relatării sale.

Poate că existenţa patetică, tumultoasă, a unui mare actor cum a fost Grigore Manolescu era şi mai ispititoare din acest punct de vedere. Este meritul lui Tudor Şoimaru de a fi ştiut să dozeze cu o reală artă informaţia istorică şi prezentarea autentic literară. Bogata informaţie a omului de teatru, însuşirile sale de stilist s-au unit în mod fericit pentru a scoate la lumină figura unuia dintre marii maeştrii ai scenei româneşti. Dacă ar fi să se lege numai de împămîntenirea în teatrul nostru a dramaticului zbucium al lui Hamlet, de crearea unei puternice şcoli dramatice care avea să dea pe Brezeanu, Toneanu, Liciu, Petre Sturza, şi încă numele marelui Grigore Manolescu ar fi meritat toată admiraţia pe care o mărturisesc necontenit paginile evocării lui Tudor Şoimaru. Dar, aşa cum subliniază apăsat scriitorul, Grigore Manolescu a reprezentat, în acea epocă de indiferenţă criminală şi de nepricepere îngîmfată a oficialităţii, un minunat exemplu de abnegaţie şi de patriotism. Făcînd apel la numeroase mărturii directe, la însemnări şi la articole ale lui Manolescu, la ziarele epocii, la amintirile contemporanilor, Tudor Şoimaru reliefează convingător figura acestui luptător pentru un teatru cu adevărat popular, în sensul cel mai înalt al cuvîntului. Omul care avea să lupte nu numai cu tradiţiile unui repertoriu de melodrame, cu adversitatea unor confraţi mai interesaţi de reţeta serală decît de arta lor, ci şi cu concepţiile presei aşa-zise „de specialitate", aservită de fapt claselor avute, e desenat cu precizie, transformat într-o prezenţă vie, încărcată cu tot zbuciumul sufletesc al marelui actor. Aici se relevă calităţile de scriitor ale lui Tudor Şoimaru: prezentarea laturii majore a personalităţii lui Grigore Manolescu nu se face printr-o înşiruire convenţională. Eroul se mişcă sub ochii cititorului, se zbate, gîndeşte, acţionează ca un om viu. La aceasta contribuie, fără îndoială, prezentarea permanentă a epocii. Elementele sociale, figurile politice ale epocii, literaţii, dar mai ales publicul, imensul public căruia i se adresa şi care îl ovaţiona pe maestru, sînt schiţate cu multă siguranţă, dînd culoare şi viaţă evocării.

Tudor Şoimaru nu a despărţit, pe bună dreptate, omul, artistul şi epoca în capitole separate simplist. De aceea, în strînsa ţesătură epică a cărţii, drama sentimentală a actorului, în jurul căruia s-a făcut atîta caz, nu ocupă locul preponderent. Pe primul plan apare drama actorului în luptă cu stupida oficialitate, cu tradiţiile învechite, antirealiste, ale unora din înaintaşii săi.

Totuşi, Tudor Şoimaru a făcut uneori concesii manierei romanţioase, folosind o formulă întrucîtva dulceagă de prezentare a vieţii familiei lui Manolescu, de pildă. Nu ni se pare integrată în acţiune nici apariţia lui Haşdeu; aici scriitorul dă frîu liber fanteziei, exploatînd hazardat şi inutil cîteva rînduri din prefaţa la „Ion Vodă cel Cumplit". Arbitrarul coincidenţei face ca Grigore Manolescu să asiste în 1877, exact la scena pe care scriitorul o va descrie cîndva (oricum, nu în prefaţa publicată în... 1865). Şi aici, ca şi în alte locuri, era indicată precizia bibliografică. Chiar şi unele descripţii, în care peisajul e înfăţişat în cîteva fraze uşor convenţionale (ne referim la episoadele vieţii lui Grigore Manolescu la Cîmpulung) distonează cu sobrietatea ce caracterizează cartea lui Tudor Şoimaru.

Credem că unele inadvertenţe de istorie literară se datoresc acestei tendinţe de romanţare excesivă, prezentă pe alocuri în evocarea vieţii lui Grigore Manolescu. De pildă, la pag. 119, se vorbeşte (faptele se petrec în 1875) despre drama „Maria Tudor", a lui Victor Hugo, „a cărei traducere tocmai o terminase Constantin Negruzzi". Or, autorul lui „Alexandru Lăpuşneanu" murise în 1869.

Nu putem să nu subliniem buna iniţiativă a Editurii Tineretului de a prezenta cititorilor ei volume inspirate din viaţa marilor artişti romîni de odinioară. După Luchian şi Grigorescu, Grigore Manolescu vine să oferе, prin condeiul priceput al lui Tudor Şoimaru, un exemplu de creator care-şi dăruieşte poporului arta sa într-o epocă de mari vitregii. Contribuind în felul acesta la educarea morală a tineretului, luminînd figura unor oameni îndrăgostiţi de arta, lor, înzestraţi cu însuşiri deosebite, Editura îşi îndeplineşte unul din rosturile sale principale.

Anton Iliescu

O SCURTĂ ISTORIE

Nu ne-am propus să realizăm o „scurtă istorie" a filmului romînesc. Spaţiul nu ne îngăduie să o facem şi-apoi, după activitatea febrilă pe care cineaştii au depus-o în ultimii ani, se pare că se apropie timpul alcătuirii unei istorii mai... lungi.

Vom vorbi despre un domeniu în care arta noastră cinematografică s-a afirmat din plin: filmul de desen animat. Considerăm semnificativ faptul că primele filme de mare succes realizate în ţara noastră, au fost tocmai cele turnate cu mijloacele simple ale filmului pentru copii. S-a început cu... începutul. Desigur, aceasta ne sporeşte nerăbdarea: credem că e timpul ca şi filmele pentru „oameni mari" să obţină laurii consacrării pe plan mondial. „Valurile Dunării", film realizat de colectivul: Liviu Ciulei, Titus Popovici, Francisc Munteanu şi Gore Ionescu, a cucerit deja marele premiu al festivalului de înalt prestigiu de la Karlovy-Vary.

În domeniul desenului animat, cinematografia romînească ocupă un loc de frunte, iar peliculele realizate de studioul „Bucureşti" sînt proiectate în zeci de ţări, pe toate continentele lumii. Regizorul şi scenaristul Ion Popescu Gopo a devenit o „somitate" în acest gen de filme şi este nelipsit din juriile marilor festivaluri mondiale. Ciclul său de filme a entuziasmat. Scurtă istorie, 7 arte şi Homo Sapiens, **au obţinut cam tot ce se poate obţine în materie de „mari premii": Cannes (oraşul olimpiadei cinematografice), Karlovy-Vary, Moscova, San Francisco, Edinburg etc. Omuleţul lui Gopo, o fără ţură incintător de simpatică, desenată cu graţie, din puţine linii, a devenit o adevărată stea. Mari vedete ale ecranului n-au avut — la vremea lor — atîta „succes", ca personajul ivit din călimara lui Gopo. Surisul uşor nedumerit al omuleţului e surisul de totdeauna al oamenilor simpli, al oamenilor buni, pentru care viaţa înseamnă pasiune, cunoaştere, sete de frumos. Omuleţul n-are veşminte, poate fi îmbrăcat la nevoie într-o cămaşă romînească, în vreo rubaşcă rusească, poate purta turban indian, ori căciulă islandeză... Fiindcă, înainte de orice, eroul nostru e Marele Pămîntean, locuitor al planetei Pămînt, prieten cu toate stelele şi cometele, în care răsădeşte, acompaniat de muzica sferelor (imaginată magistral de Dumitru Capoianu), floarea simplă a umanităţii. Omuleţul se descoperă pe sine, descoperă apoi pămîntul drag, artele (evident şapte) şi mai apoi, lumile de stele.**

Cele trei filme sînt adevărate manuale de etică socialistă. Creatorii lor („armata" lui Gopo e numeroasă şi marile succese sînt succese de echipă) sînt stăpînîţi de ideea de a găsi totdeauna cel mai potrivit şi mai sugestiv limbaj prin care să vorbească spectatorului. Ei nu vor să producă numai clipe de divertisment, ci, oferind senzaţia autentică a întîlnirii cu arta, evită locurile comune, exprimările simpliste, efectele gratuite, concesive, şi caută ca fiecare imagine să spună ceva, să dobîndească neapărat ceva. În aceste filme nu se rostesc cuvinte, nu sînt uzitate jocuri violente de culori, muzica — muzică de fond — se integrează organic atmosferii. Şi sînt în aceste filme note de umor scînteietor, care provoacă rîsul, un rîs tineresc, molipsitor. Efectele umoristice nu par căutate cu luminarea, nu sînt artificioase. Dincolo de peliculă, auzi parcă rîsul lui Gopo, omul care se întoarce din călătoriile sale cu valizele pline de jucării, omul care pleacă în călătorii cu valiza plină cu gingăşii, cu cîntece şi siluete luminoase.

Tişnite din trunchiul viguros al artei realismului socialist, filmele romîneşti de acest gen dovedesc multitudinea mijloacelor de creaţie ale acestui realism, propagă idei de un înalt umanism. Ele sînt rod al îndrumării de către partid a artei şi deschid largi perspective filmului romînesc.

T. G.

Povestea unui record

SPORT

Ion Soeter, recordman al ţării noastre la săritura în înălţime (graţie celor... 5 milimetri pe care, băiat stringător, a avut grijă să-i adauge la cifra recordului său de 2,05 stabilit la Ankara) ne povesteşte în cîteva rînduri inspirate, o întîmplare petrecută la Timişoara:

„În anul 1949, pe terenul de atletism din oraşul meu natal apăruse o fetiţă ca toate celelalte, dar cu un fizic ceva mai aparte, parcă făcut pentru sărituri. Vorbind sincer, uneori prezenţa ei în jurul gropii de sărituri mi-a încurcat antrenamentele şi nu odată am poftit-o — pe un ton nu tocmai prietenos — să-şi vadă de treabă. Dar nici cu vorba frumoasă, nici cu priviri severe nu o puteam depărta prea mult de stîlpi, de groapă şi de ştachetă, de parcă aceasta ar fi produs asupra ei o atracţie magică. Cuminte şi tăcută, privea ore întregi desfăşurarea antrenamentelor la săritura în înălţime, pînă cînd Luiza Ernst-Lupşa se hotărî s-o ia de mînă şi s-o ducă acasă...",

„...Au trecut mulţi ani de atunci. La groapa cu nisip o fată tînără, înaltă, neobişnuit de înaltă, se antrenează la săritura în înălţime. Stau lîngă groapă şi privesc fără încetare. E drept, nu o încurc prin prezenţa mea, nici nu stau liniştit şi cuminte: ea nu mă poftеşte mai încolo şi totuşi parcă rolurile s-au schimbat oarecum...".

★

La aceste episoade m-am gîndit în urmă cu cîteva zile, cînd Iolanda Balaş — căci dînsa era, cum spune povestea, — a stabilit un nou record mondial. (Apropos, de cartea lui Soeter, să nu uit: am sugerat Editurii Tineretului să tipărească biografii sau autobiografii ale marilor sportivi. Eventual, pentru a avea o formă literară acceptabilă, cărţile scrise de sportivi ar putea fi redactate de către scriitori. Închipuiţi-vă ce succes ar avea o carte scrisă de Petschowski, de pildă! Am concura-o — ca tiraj — cu manualele şcolare...).

Dar să revenim la recordurile noastre. După cum a declarat redactorilor posturilor noastre de radio, Iolanda a închinat recordul ei, aniversării a 40 de ani de la întemeierea Partidului. Ea a mai spus că a fost stăpînită de emoţie la aflarea ştirii că Iuri Gagarin, primul om care a suit în cosmos, a stabilit cel mai senzaţional record din istoria recordurilor şi că a dorit din toată inima să mai adauge un „modest" centimetru celei mai bune performanţe la săritura în înălţime femei.

Pentru a 11-a oară (cu timpul o să ne fie greu să mai ţinem minte toate „ediţiile"), Iolanda a depăşit recordul, ceea ce, practic vorbind, înseamnă a se depăşi pe sine. Iată evoluţia celui mai valoros record mondial din istoria atletismului feminin. În urmă cu patru ani, prima performanţă mondială era îndeajuns de plăpîndă, cam mititică (există diminutive pentru record?) măsura 1.74 şi aparţinea englezoaicei Hopkins.

Ocrotitoare, Iolanda a sărit într-o bună zi 1.75 şi şi-a asumat rolul de responsabilă cu... tabela finlandeză. Un an mai tîrziu, Ioli îi „împrumută" recordul americancei Mc. Daniels (1.76) a cărei performanţă o egalează însă, destul de repede. Dar cînd două se... certau, o fetiţă din Pekin, Cen Fen In a sărit 1.77. Apoi... Apoi, Iolanda n-a mai vrut să se mai joace „de-a recordul" cu alte fete, şi-a luat „jucăriile" (ştachetele) şi-a început să se joace... singură. Jocul, un joc splendid, cu cifre, a început şi a continuat apoi cam aşa:

1.80! (Formidabil!)
1,81! (Senzaţional!)
1,82! (De necrezut!)
1.83! (Chiar atît?).
1,84! (Să fie adevărat?)
1,85! (Gata. Oare se poate sări mai mult?)
1,86! („Gazela" a sărit fantastic!)
1,87!! (Cît e recordul lui Soeter?)

Ioli, nu-i aşa că jocul e doar la jumătate?

Cronicar

DIN CARTEA DE AUR A MUZEULUI DOFTANA

11 dec. 1960

Un grup de muncitori mexicani aduc aici mărturia lor de protest împotriva barbariei care a creat asemenea instrumente de tortură, pentru a lipsi de libertate pe cei ce năzuiau să construiască o lume mai bună pentru noile generații. Socotim că sacrificiul tovarășilor de partid n-a fost zadarnic, pentru că acum, cînd clasa muncitoare a dobîndit puterea în Romînia, s-a realizat progresul poporului.

Maria Alici de Teller
José Teller Maciel
J. Bellafuerte
G. Pinto etc

Membrii delegației de studii din R. D. G. mulțumesc din inimă pentru foarte buna primire și apreciază importanța politică a faptului că R.P.R. a transformat fostul lăcaș al groazei într-o școală a educației socialiste a omului.

Știm că tezaurul ideologic al comunismului se răspîndește și se întărește și mai departe în Romînia, spre binele întregului lagăr socialist și al tuturor popoarelor pămîntului.

Vă urăm și mai departe mult succes în construirea socialismului și apărarea păcii.

Delegația minerilor din R.D.G.
Kurt Albrecht, H. I. Draasch, Knapp

Cunoscînd viața închisorilor și a lagărelor de concentrare am putut înțelege întreaga suferință a tovarășilor închiși aici, care au luptat cu curaj și a căror luptă a făcut posibilă eliberarea poporului și drumul spre socialism în Romînia.

O tovarășă franceză,
Renée Raynaud
internată în închisoarea din Bordeaux,
în iulie 1943, deportată la
Ravensbrück, văduva unui executat.

25 februarie 1961

Delegația sindicală C.G.K.T. a vizitat muzeul Doftana, simbolul crimelor fascismului și al opresiunii poporului romîn.

Ea și-a întărit aici convingerile ei antifasciste și cheamă pe toți muncitorii lumii să-și sporească vigilența și elanul pentru a bara drumul fascismului care renaște.

Delegația sindicală C.G.K.T. din
Camerun în misiune.
Ndooh Isaac
membru al Biroului Sindicatului
Construcții
Ekwatta Robert
secretar al C.G.K.T.
M. Ekwe

5 august 1960

Oroarea acestor locuri este de nedescris. Ea ne amintește nouă, algerienilor, ceea ce îndură zi de zi eliberatorii poporului algerian.

Fie ca acei care au suferit, care au murit să slujească drept exemplu eroilor noștri. Omagiul nostru celor ce au căzut! Jos regimul de exploatare capitalistă. Trăiască victoria P.M.R.

Bentan Ashashi
Aued Rouis etc

31 mai 1960

Glorie memoriei acelor care au căzut, pentru ca milioane de oameni să poată trăi în libertate, pace și securitate.

Sarah Feli Yellin — poet, S.U.A. —
Los Angeles

2 septembrie 1959

Ce putere au celulele întunecoase și zăbrelele? Proletariatul lumii întregi va ști să le sfarme, așa cum poporul romîn a știut să dărîme aceste ziduri și celule ale tiraniei.

Clara Hernandez
Carola Sabina Copeha
Cuba

5 septembrie 1959

Francezii care vizitează fosta închisoare Doftana leagă inseparabil amintirea luptătorilor antifasciști de toate naționalitățile care au murit aici — printre care André Prot — de amintirea marelui Henri Barbusse, care a denunțat ororile Doftanei în fața opiniei internaționale.

Călăii n-au putut totuși lichida pe cei înlănțuiți. Doftana a fost capitala durerii, dar Doftana a fost și centrul eroismului. Calea Romîniei noi a trecut prin Doftana.

Cinste și glorie luptătorilor neînvinși. Cinste și glorie eroicei avangarde a P. C. din Romînia.

Trăiască Romînia nouă și solidaritatea internațională a muncitorilor.

Guy Besse
membru al C.C. al P.C. Francez
Monique Arradou Besse

ȘT. CONSTANTINESCU: „Demonstrația muncitorilor din Cîmpina în fața închisorii Doftana" (fragment)

Doftana înfățișează, de la prima vedere, eroica luptă revoluționară a comuniștilor romîni și nemiloasele măsuri represive luate de clasele conducătoare, care n-au reușit să suprime luptele poporului. Doftana este acum simbolul trecutului, iar istoria Romîniei revoluționare de azi constituie un permanent izvor de inspirație pentru comuniștii din țările capitaliste.

Madhavar Atchuthan
Delegat al Sindicatelor din India
— comunist —

27 august 1959

Vizitînd acest muzeu — fostă închisoare — simțim pe de o parte repulsia față de trecutul care a încercat zadarnic să ucidă eroismul, iar pe de altă parte omagiem demnitatea acelora care, cu fruntea ridicată, au putut să vadă prin întuneric lumina viitorului.

Elvio Romero
A. Dias de Moraes
Paraguay

7 octombrie 1959

Vizitarea Muzeului Doftana a fost pentru noi o lecție asupra vieții și asupra istoriei glorioase a comuniștilor, a celor mai buni fii ai poporului romîn. Fie ca aceste suferințe și amintirea celor căzuți să rămînă ca învățătură și ghid veșnic pentru noile generații, pentru ca ele să știe să apere întotdeauna, în inima și în munca lor, moștenirea glorioasă a oamenilor care au luptat pentru libertate și socialism.

Michele Russo
C. Agostino

28 octombrie 1960

Noi, studenții venezueleni, delegați la al 6-lea Congres al U.I.E., am vizitat aceasta, una din închisorile fasciste din Romînia, transformată în Muzeu de către guvernul R.P.R. Am devenit și mai convinși de justețea luptei împotriva militarismului revanșard, împotriva fascismului, pentru pace.

Felipe Ganez
Julio Penabus G.

5 august 1960

După ce am vizitat închisoarea, cunoaștem toate greutățile luptei muncitorilor și țăranilor pentru libertatea poporului, pentru democrație și pentru pace.

Trăiască în veci libertatea proletariatului.

Studenții indonezieni:
Gerhardt Arnold
M. A. Soedjak
Soedjono

Lugubră este povestea Doftanei? Nu, ea este totodată povestea minunată a vitejiei omenești, a forței omenești, o poveste ce-ți vorbește cu adevăr despre adevărul revoluției.

Pe ușile celulelor, fiule, vei citi numele celor întemnițați odată aici. Aceleași nume le vei vedea în ziare. Iar în ziua voioasei sărbători de 1 Mai vei privi la tribună pe acei oameni pe ale căror chipuri întunericul Doftanei a săpat primele cute, oameni ale căror tîmple au înălbit în temnița Doftanei. În calea ta vei întîlni pe mulți dintre aceia care luni și ani de zile au fost prizonierii Doftanei, ca astăzi să scrie pentru tine cărți, să dureze școli și uzine, să muncească pentru tine, pentru pămîntul liber al Romîniei. Pentru ei, Doftana este ca un coșmar ce de mult s-a risipit. Dar tu trebuie să-ți amintești de ea, fiule, pentru a ști prețul libertății și prețul vieții, pentru a cunoaște pămîntul pe care pășești, pentru a înțelege cine ți-e prieten și cine ți-e dușman.

Iar pînă atunci, fiule, dormi liniștit. Nu ție, ci mie, și stelelor îndepărtate, inimii mele îi depăn eu povestea însingerată, povestea sumbră dar minunată a Doftanei.

Vanda Vasilevskaia

27 ianuarie 1961

Ilarie Voronca

GÎNDUL MEU

Către voi, oameni ai viitorului
Se îndreaptă gîndul meu
Și vreau să exclamați
„Era dintre ai noștri", cînd veți citi poemele mele.

Terase luminoase. O muncă veselă
Făcută pentru binele tuturor. Și o iubire imensă
Ca un fluviu care duce spre mare toate riurile
Ca să reunească pe oameni și popoare sub un
același soare.

Totul vă aparține acum. Și văile și munții
Printre care anotimpurile-mpart forțele lor,
Și oceanul maiestuos. Și zorile. Și apusurile,
Despre care numai cîțiva puteau să zică inainte:
„Sînteți atît de frumoase".

Își mai amintește cineva printre voi de oamenii din
vremea mea
Care-și dădeau ochii, plăminii pentru un prinz și un
pat sărăcăcios?
Vederea lor se ducea odată cu fumul prin
coșurile-nalte ale uzinelor
Răsuflarea lor, tinerețea lor se prefăceau în lumini
și în cristale strălucitoare.

O! Toți erau departe, triști, în beznă.
Nu luau parte deloc la bucuriile pe care le
cunoașteți.
Suferința lor, agonia lor ascunsă, asemenea
stridiilor
Cu care se hrănește moartea ca să scoată perle.

„Aceste alei somptuoase! Grădinile acestei ca
niște cupe
Unde șampania cea mai fină a confidențelor face
spumă.
Și vitrinele atît de atrăgătoare ca timbre poștale
mari
Unde toate climele, toate vacanțele se întîlnesc.

N-au păstrat nici o urmă a mîinilor aspre,
Dureroase, ale oamenilor care n-au dreptul la
nimic?"
Spuneam adesea vorbele astea. Dar eram asemenea
străinului
Care vorbește în mijlocul unei mulțimi, o limbă
necunoscută.

Eram de-ai voștri, oameni ai viitorului
Și spre voi mergea gîndul meu
Cum spre ocean setea viitoare,
Caii albi ai izvoarelor și coamele lor înspumate.

În romînește de SAȘA PANĂ

ȘTEFAN HEYM despre misiunea scriitorului

Se știe că redactați romanele dvs. în limba engleză și pe urmă le traduceți singur în germană. N-ar putea exista o controversă dacă aparțineți literaturii germane sau americane?

— *Ar fi o controversă gratuită. Două romane ale mele* Cruciații *și* Goldsborough *tratează într-adevăr teme din viața americană în limba engleză. Dar majoritatea cărților mele sînt închinate Germaniei. În volumele mele de publicistică „Cu mintea limpede"* (Im Kopfe sauber) *și „Pe față"* (Offen gesagt) *iau atitudine în problema scindării Germaniei. Ele sînt scrise în limba germană.*

— Și ultima dvs. carte este dedicată tot Germaniei?

— *Te gîndești la „Umbră și lumină"* (Schatten und Licht)? *Aș avea de povestit multe despre originea acestei cărți. Ea prelucrează experiența vieții cotidiene în Germania scindată. Dar uneori am mai dat și o mînă de ajutor realității. Am dat un alt înțeles fanteziei. O invenție proprie și patentată. De pildă, m-am lăsat arestat ca contrabandist la Berlin și am fost închis două săptămîni, pentru a putea studia contrabanda foarte activă de alimente, de care aveam nevoie în povestirea mea „Rețeaua"* (Netz). *Sau, pentru a putea scrie schița mea „Bacilul"* (Bazilus) *m-am dus ca așa-zisă „persoană strămutată" în Republica federală, am vorbit cu numeroși tipi de acest soi, dîndu-mă drept unul din ei, și am putut constata că „bacilul" socialismului i-a molipsit și pe aceștia.*

— Există vreo legătură între „Cruciații" și cel de al doilea despre viața americană „Goldsborough"?

— *Da, „Goldsborough" este faza următoare a evoluției societății americane. „Cruciații" arată Statele Unite în timpul celui de al doilea război mondial — la care am participat ca ofițer american. Romanul este așadar în unele privințe autobiografic; cel de al doilea roman tratează perioada agresiunii din Coreea. Este propriu-zis un roman muncitoresc. Eram condus de concepția și de experiența că muncitorii sînt oameni ca toți ceilalți, numai că au un punct de vedere special, de clasă. Ceea ce mă supără în deosebi este prejudecata — pe care o întîlnim și la noi — că muncitorii ar avea o viață sufletească mai primitivă, mai instinctuală decît a personajelor provenite din pătura burgheză.*

— Se știe că sînteți un cunoscător al problemelor propagandei. Ne puteți spune ceva despre metodele fasciste de înșelare a maselor?

— *Aceste metode au făcut ca milioane de oameni să zacă neajutorate în țărînă; ca să se poată produce inimaginabilele grozăvii de la Auschwitz și Maidanek. Un război nedrept, un război de agresiune cere ca masele care trebuie să ducă acest război să fie în prealabil pregătite psihologic — acesta este ceea ce prepară un război de agresiune trebuie să procedeze astfel.*

Nazișții au otrăcit în special tineretul și l-au pregătit pentru planurile lor de cotropire. Cîte tone de minciuni și de moarte cîntărește părul de femeie de la Maidanek, grămădit strîns în jurubițe! Cîte chestiuni de moarte necinovate în ghiozdanele de copii frumos legate pentru la Auschwitz!

— Ce ne puteți spune despre [illegible] pedagogie pe care [illegible] Germania occidentală?

— *În Germania există oameni aleși în clase separate. Nu propriu-zis ca o elită. Căci [illegible] pentru oameni normali. Trebuiește [illegible] și generalii lor sînt [illegible] sînt un fel de [illegible] dacă [illegible] gîndi pentru [illegible] sînt. Cu [illegible] [illegible] [illegible]